

Nesessiivirakenteet ja adjektiivit suomenoppijoiden B1-tason mielipidekirjoitelmissa ja -keskusteluissa

Marikki Huida

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Suomen kieli, kielen oppimisen ja opettamisen opintopolku

Heinäkuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteen laitos / Humanistinen tiedekunta

HUIDA, MARIKKI: Nesessiivirakenteet ja adjektiivit suomenoppijoiden B1-tason mielipidekirjoitelmissa ja -keskusteluissa

Pro gradu -tutkielma, 70 s., 3 liites.

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Suomen kieli, kielen oppimisen ja opettamisen opintopolku

Heinäkuu 2019

Tässä tutkimuksessa tarkastelen suomenoppijoiden mielipiteen ilmaisemista Eurooppalaisen viitekehysten taitotasolla B1, joka on sekä kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso että Suomen kansalaisuuden saamiseen edellytettävä kielitaitotaso. Aineistonani on suomi toisena kielenä -opiskelijoiden mielipidetekstejä ja mielipidekeskusteluja, jotka keräsin ja äänitin vuosina 2017 ja 2018 opettaessani kotoutumiskoulutukseen rinnastettavassa koulutuksessa pääkaupunkiseudulla.

Tarkemmat tutkimuskohteeni ovat *täytyä*-, *tarvita*- ja *pitää* -predikaattiverbejä sisältävät nesessiivirakenteet ja suhteellisen adjektiivin sisältävät evaluoivat rakenteet, koska niiden avulla voidaan ohjata vastaanottajan ajattelua ja toimintaa haluttuun suuntaan ja esittää subjektiivisia kannanottoja ja käsityksiä. Tavoitteenani on ollut luoda myös jonkin verran laajempi kuva siitä, millaisilla keinoilla maahanmuuttajaopiskelijat ilmaisevat mielipidettä B1-tasolla.

Analyysissani hyödynnän CEFLING-hankkeessa kehitetyn DEMfad-mallin käsitteitä sujuvuus ja distribuutio. Sujuvuudella tarkoitetaan tutkittavien kielen piirteiden frekvenssiä aineistossa, ja distribuutio on laadullisen tutkimuksen väline, jonka avulla voidaan tarkastella kielellisen ilmiön semanttista ja syntaktista vaihtelua. Olen tarkastellut myös tutkittavien ilmausten abstraktiotasoa muutamalta kannalta: olen tutkinut nesessiivisten rakenteiden subjektien persoonaa ja niiden kanssa esiintyviä infinitiivimuotoisia verbejä sekä sitä, millaisia tarkoitteita adjektiiveilla luonnehditaan.

Tässä tutkimuksessa on käynyt ilmi, että suomenoppijat käyttävät aineistossani nesessiivirakenteita huomattavan paljon, sillä niiden esiintymäfrekvenssi tuhatta sanetta kohden on 10, 91. Näyttää siltä, että nesessiivirakenteet ovat aineistossani mielipideteksteille tyypillinen piirre, mutta aineiston pienuuden takia tulosta ei voi laajemmin yleistää. Nesessiivisten rakenteiden yleisin subjektin persoona aineistossani on nollapersoona, joka on yleissuomessa nesessiivirakenteiden yleisin subjekti. Suomenoppijat näyttävät siis omaksuneen sen kohdekielisen käyttötavan. Nesessiivirakenteilla on aineistossa erilaisia tehtäviä: niillä suomenoppijat muun muassa kutsuvat vastaanottajan mukaan tekstiin, antavat suosituksia ja neuvoja ja vetoavat kansanedustajiin, hallitukseen ja valtioon, joiden pitäisi ryhtyä erilaisiin toimenpiteisiin kansalaistensa hyväksi.

Adjektiivien osalta tutkimuksessa on selvinnyt, että suomenoppijat käyttävät enimmäkseen suomen kielen tavallisimpia adjektiiveja, ja aineiston yleisimmät adjektiivit ovat asenneadjektiiveja, kuten *tärkeä*, *hyvä* ja *huono*. Suhteellisia adjektiiveja käytetään eniten predikaatiivilauseissa ja tapaa ilmaisevina adverbiaaleina. Niillä luonnehditaan konkreettisten tarkoitteiden lisäksi myös abstraktimpeja tapahtumia, prosesseja ja tiloja. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että *täytyy*-, *tarvita*- ja *pitää* -verbejä sisältäviä nesessiivirakenteita osataan käyttää jo melko monipuolisesti, ja adjektiiveilla luonnehditaan jo abstrakteja ja generisiä tarkoitteita. Adjektiiveja käytetään eri lausetyypeissä, mutta ei vielä kovin kompleksisissa rakenteissa.

Asiasanat: suomi toisena kielenä, mielipide, eurooppalainen viitekehys, nesessiivirakenne, adjektiivi

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Tutkimuksen tausta ja aineiston esittely	6
2.1. Toiminnallinen kielitaito kotoutumiskoulutuksen tavoitteena	
2.2. Eurooppalainen viitekehys opetuksen ja arvioinnin lähtökohtana	
2.3. Aineiston esittely ja tutkimusmenetelmä	
3. Evaluoivan kielenkäytön tutkimuksen lähtökohtia.....	14
3.1. Eurooppalaisen viitekehysten taitotasoasteikko arviointivälineenä	
3.2. DEMfad-malli ja sitä hyödyntäneet tutkimukset	
3.3. Nesessiivirakenteet ja adjektiivit osana evaluoivaa kielenkäyttöä	
4. Nesessiivirakenteet mielipidekirjoituksissa ja -keskusteluissa.....	22
4.1. Nesessiivirakenteiden frekvenssi	
4.2. Nesessiivirakenteiden distribuutio	
4.2.1. Persoona	
4.2.2. Verbit	
5. Adjektiivit mielipidekirjoituksissa ja -keskusteluissa.....	36
5.1. Yleisimmät adjektiivit ja niiden käyttö	
5.2. Adjektiivien käyttö lausetyypeittäin	
5.2.1. Adjektiivit predikatiivilauseissa	
5.2.2. Adjektiivit adverbialina	
5.2.3. Adjektiivit <i>on tärkeää</i> -lauseissa	
5.2.4. Adjektiivit eksistentiaali- ja omistuslauseissa	

6. Kokoavaa tarkastelua mielipiteen ilmaisemisen keinoista aineistossa	60
7. Lopuksi.....	65
Lähteet.....	69
Liitteet.....	72

1. Johdanto

Toimin kolme vuotta S2-opettajana kotoutumiskoulutukseen rinnastettavassa koulutuksessa ennen tämän työn syntymistä, ja ehdin sinä aikana kypsytellä aihetta sekä kerätä graduni aineiston. Opetin yhtä ryhmää noin vuoden, ja jokaisen kurssin päätyttyä annoin kullekin opiskelijalle arvosanat Eurooppalaisen viitekehysten taitotasojen mukaisesti. Tähän käytin kurssilla tekemäni jatkuvan arvioinnin lisäksi aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen lopputestiä, joka on kehitetty pääkaupunkiseudulla Testipiste-hankkeessa vuosina 2010–2013 (<http://www.testipiste.eu/FI/lopputesti>). Aloittelevana opettajana ja kokemattomana arvioijana kulutin lukuisia illan tunteja arviointikriteerien ja Testipisteen lopputestioppaan parissa. Näinä tunteina aloin pohtia erityisesti sitä, mitä vaaditaan B1.1-taitotason saavuttamiseksi, sillä se on sekä kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso että Suomen kansalaisuuden saamiseen edellytettävä kielitaito.

Taitotasolla B1.1. ”kirjoittamisen tavoitteena on, että opiskelija kykenee kirjoittamaan yhtenäisen, ymmärrettävän asiatekstin ja välittämään siinä tietoa ja ajatuksia konkreettisista ja osin abstraktisemmistakin aiheista”, todetaan Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2012: 30). Samoin Testipisteen lopputestioppaassa kirjoittamisen arviointikriteereissä mainitaan opiskelijan pyrkimys irti konkretiasta, ja puhumisen testissä taito käsitellä teemoja yleisellä tasolla (Lopputestiopas: 34, 47). Kun keskustelimme kollegoiden kanssa arvioinnista, opiskelijoiden suullisen ja kirjallisen ilmaisun abstraktiuden taso nousi usein yhdeksi tärkeimmistä arviointikriteereistä, varsinkin kun pohdittiin, ylittääkö opiskelija jo B1.1.-tasolle tai jopa korkeammalle. Selvää tai ainakaan yhtenevää käsitystä siitä, mistä kaikesta tämä abstraktius syntyy, ei meillä nähdäkseni ollut.

Tähän asiaan on kiinnitetty jo jonkin verran huomiota tutkimuksessa, sillä suomi toisena tai vieraana kielenä -opiskelijoiden tuotosten abstraktiutaso on ollut tutkimuskohteena useissa CEFLING-hankkeissa tehdyissä pro gradu -tutkielmissa ja väitöskirjoissa. Esimerkiksi Sanna Mustonen (2015: 225) on tutkinut paikan ja tilan ilmauksia eri taitotasoilla ja havainnut, että B1-tasolla ilmausten variaatio ja abstraktiutaso kasvavat. Marja Seilonen (2013: 196, 202) taas on väitöskirjassaan osoittanut, että epäsuorat henkilöön viittaamisen rakenteet, kuten passiivi ja nollapersoona, lisääntyvät aikuisilla suomenoppijoilla määrällisesti vähintään taitotasolle B2 asti. Eri tekstilajeista eniten epäsuoria henkilöön viittaamisen tapoja oppijat käyttävät mielipideteksteissä, koska yleistävyys on argumentoiville teksteille tyypillinen piirre. Voidaan ajatella, että geneeristen ilmausten avulla opiskelija voi saavuttaa abstraktimman tason kuin käyttämällä persoonamuotoja

(Martin et al. 2010: 71). CEFLING-hanketta ja siinä tuotettuja tutkimuksia käsittelen tarkemmin luvussa 3.2.

Sekä Testipisteen kotoutumiskoulutuksen lopputestissä että Yleisten kielitutkintojen keskitason testissä B1-tason osaamista voi tavallisesti osoittaa mielipiteen ilmaisemisella. Mielipidettä ilmaistessaan oppijoiden on tuotava esiin subjektiivisia näkökantojaan. Kielen alueita, joita pidetään perinteisesti subjektiivisina, ovat *modaalisuus* ja *evaluatiivisuus*. Modaalisuudella tarkoitetaan niitä kielen keinoja, joilla kielenkäyttäjä voi ilmaista, onko asiantila hänen mielestään tai yleisesti ottaen esimerkiksi varma, todennäköinen, mahdollinen, pakollinen, toivottava tai epätoivottava. Modaalisuuden alaan kuuluu siis paljon erilaisia kielenaineiksia, kuten modaaliverbit (esim. *täytyä*, *voida*, *pystyä*, *viitsiä*, *joutua*), modaaliset adverbit ja partikkelit (esim. *ehdottomasti*, *välttämättä*, *ehkä*, *varmaan*) ja partisiipin sisältävät rakenteet (esim. *olla korjattavissa*, *olla saatavilla*). Evaluointia taas ovat kaikki kielenkäyttäjän yksilölliset arvioinnit, mielipiteet, kannanotot ja vaikutelmat, jotka näkyvät erityisesti puhujan tai kirjoittajan sanavalinnoissa. Näistä etenkin suhteelliset adjektiivit, kuten *pieni*, *ihana*, *tärkeä*, *köyhä* ja *huono*, tuovat esiin kielenkäyttäjän asenteita ja henkilökohtaisia käsityksiä. (Kuiri 2012: 67; Larjavaara 2007: 394–395; ISK 2005: 1479, 597).

Evaluointia on viime aikoina tutkittu muun muassa systeemis-funktionaalista kieliteoriasta käsin (esim. Martin & White 2005). Teorian isä M.A.K. Halliday on määritellyt kielen käytölle kolme metafunktiota eli tehtävää, jotka säätelevät kielen muotoa. Yksi niistä on interpersonaalinen metafunktio, jossa on kyse siitä, miten käytämme kieltä suhtautuaksemme omiin ja toisten sanomisiin. Kun tekstejä on tutkittu SF-teorian piirissä interpersonaaliselta kannalta, on tavallisesti kiinnitetty huomiota suhtautumista ilmaiseviin sanavalintoihin, persoonaan ja modaaliaineiksiin. (Halliday 1973: 41; Shore 2012: 177.)

Tämän kaiken pohjalta päätin ottaa tutkimuskohteekseni mielipiteen ilmaisemisen B1-tasolla. Koin sen myös itselleni läheiseksi aiheeksi, koska pidän yhteiskunnallista vaikuttamista ja keskustelua sekä kulttuurien välistä vuoropuhelua tärkeänä. Keräsin aineistoni viimeisimmässä opetusryhmässäni, ja se sisältää suomenoppijoiden mielipidetekstejä ja mielipidekeskusteluja. Mielipidetekstit opiskelijat kirjoittivat oppitunneilla kurssin aikana, ja kurssin lopulla äänitin omani sekä kollegani ryhmän puhumisen lopputestin suoritukset, joista valitsin B1-tasolle yltävät keskustelut ja monologit.

Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään, miten B1-tason suomenoppijat ilmaisevat mielipidettä aineiston nesessiivisillä ja evaluoivilla rakenteilla. Evaluoivilla rakenteilla tarkoitan tässä kaikkia niitä rakenteita, joihin sisältyy suhteellinen adjektiivi. Nesessiiviset rakenteet rajasin tutkimuskohteekseni, koska oletan niitä esiintyvän paljon mielipideteksteissä ja -keskusteluissa,

joissa tyypillisesti pyritään vetoamaan vastaanottajaan ja ohjailemaan hänen ajatuksiaan ja toimintaansa kirjoittajan ja puhujan toivomaan suuntaan. Tässä tutkimuksessa nesessiivirakenne on verbiketju, jonka predikaattina toimii *täytyä* tai *pitää* -verbi sekä toinen infinitiivimuotoinen verbi. Rakenne voi saada subjektin, jolloin se on genetiivissä. Tarkoitukseni ei ole tarkastella, ovatko rakenteet kohdekielen mukaisia eli niin sanotusti ”oikein”, vaan kuvata, millaista kieltä oppijat käyttävät ja mitä he kielen avulla kykenevät ilmaisemaan.

Tutkimusmenetelmäni on semanttinen ja syntaktinen analyysi, ja hyödynnän myös Cefling-hankkeessa kehitetystä DEMfad-mallista sujuvuuden ja distribuution käsitteitä. Sujuvuudella tarkoitetaan ilmausten frekvenssiä aineistossa. Distribuutio on laadullisen tarkastelun väline, jonka avulla voidaan tutkia ilmauksissa käytettävää sanastoa ja sen monipuolistumista tai semanttista ja syntaktista vaihtelua. Distribuution käsiteellä voidaan tarkastella ilmauksia laajemmin kuin aiemmin toisen ja vieraan kielen tutkimuksessa käytetyillä variaation ja kompleksisuuden käsitteillä, jotka eivät kaikilta osin sovellu hyvin suomen kieleen. (Martin et al. 2010: 61; Seilonen 2013: 32.)

Toiseksi haluan tarkastella, millä tavoin abstraktius ja geneerisyys ilmenevät aineistoni nesessiivisissä ja evaluoivissa rakenteissa. Tähän pyrin vastaamaan tutkimalla nesessiivisten ilmaisujen subjektin persoonaa, niiden verbivalikoimaa sekä millaisia tarkoitteita adjektiiveilla kuvaillaan ja arvotetaan. Lopuksi luon lyhyen, kokoavan katsauksen siihen, millaisia mielipiteen ilmaisemisen keinoja opiskelijoilla on aineistossani käytössään.

Seuraavassa luvussa esittelen tutkimuksen taustaa eli kotoutumiskoulutusta ja Eurooppalaista viitekehystä. Lisäksi esittelen tarkemmin tutkimukseni aineiston ja tutkimusmenetelmän. Luvussa 3 käsittelen CEFLING-hanketta ja siinä tuotettua tutkimusta sekä DEMfad-mallia ja tarkastelen tutkittavia kielenpiirteitä, nesessiivirakennetta ja adjektiiveja, osana evaluoivaa kielenkäyttöä. Luvut 4, 5 ja 6 ovat analyysilukuja, joissa käsittelen nesessiivirakennetta, adjektiiveja ja mielipiteen ilmaisemista aineistossani.

2. Tutkimuksen tausta ja aineiston esittely

2.1. Toiminnallinen kielitaito kotoutumiskoulutuksen tavoitteena

Työskentelin kolme vuotta Stadin ammatti- ja aikuisopistossa S2-opettajana. Aineistoa kerätessäni opetin POLKU-koulutuksessa, joka on kotoutumiskoulutukseen rinnastettavaa koulutusta. Opetuksen sisällön suunnittelua ohjasivat siis kotoutumislaki ja Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelma vuodelta 2012. Lisäksi Stadin aikuisopiston (nykyisen Stadin ammatti- ja aikuisopiston) opettajista muodostunut työryhmä laati suomi toisena kielenä -opetuksen strategian, jonka sisällöstä käytiin jatkuvaa vuoropuhelua henkilöstön kesken. Myöhemmin viitataan tämän strategian kehittäneeseen työryhmään lyhenteellä STAO. Aion tässä luvussa tarkastella aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta, ja suhteuttaa sitä myös Stadin ammatti- ja aikuisopiston POLKU-koulutukseen, jossa opettaessani keräsin tämän työn aineiston. Kurssin sisältöä suunnitellessani pidin myös keskeisenä ohjenuorana Eurooppalaista viitekehystä. POLKU-koulutuksen hakijat jaettiin alkukartoituksen perusteella tasoryhmiin, ja viimeisimmän kurssini lähtötaso oli A2.2. ja tavoitetaso B1.1. Käsittelen Eurooppalaisen viitekehysten taitotason B1 tavoitteita puhumisen ja kirjoittamisen osalta seuraavassa luvussa 2.2., ja kiinnitän erityisesti huomiota aiheeni kannalta relevanttiin mielipiteen ilmaisuun.

Kotoutumiskoulutus ja kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelma perustuvat kotoutumislakiin, jonka ”tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan (Laki kotoutumisen edistämisestä 1986/2010, 1§).” Nykyinen kotoutumislaki on vuodelta 2010, mutta sitä uudistetaan parhaillaan, ja uusi laki on tulossa voimaan vuoden 2020 alusta. Vuonna 2016 kotoutumiskoulutukseen osallistui yhteensä 17 931 maahanmuuttajaa. (Nissilä 2017: aamunavaus S2-opetuksen kehittämispäivillä.)

Kun maahanmuuttaja tulee Suomeen, työ- ja elinkeinotoimisto tekee maahanmuuttajalle alkukartoituksen, jossa selvitetään hänen opiskelu- ja työhistoriansa, kielitaitonsa ja muut valmiutensa kotoutumiseen Suomessa. Alkukartoituksen perusteella maahanmuuttajalle voidaan laatia kotoutumissuunnitelma, joka on voimassa enintään kolme vuotta. Kotoutumissuunnitelmassa määritellään, mitä palveluja tai toimenpiteitä maahanmuuttaja tarvitsee, jotta hän voi hankkia riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja

ja taitoja. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1986/2010: 9§, 10§, 11§.) Kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen maahanmuuttaja voi hakeutua esimerkiksi kotoutumiskoulutukseen.

Kotoutumiskoulutus koostuu suomen tai ruotsin kielen opinnoista, työelämä- ja yhteiskuntataitojen opetuksesta sekä ohjauksesta. Opiskelija oppii muun muassa laatimaan työhakemuksen ja ansioluettelon, toimimaan työhaastattelutilanteessa, ja hän saa tietoa suomalaisesta työkulttuurista ja eri ammateista. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu myös työharjoittelu. Opiskelijalle laaditaan koulutuksen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään koulutuksen aikana käytävissä ohjauskeskusteluissa. Ohjauskeskusteluissa opettaja kartoittaa yhdessä opiskelijan kanssa tämän aikaisemman ammatillisen osaamisen ja työhistorian ja pohtii, miten sitä voitaisiin soveltaa Suomessa. Keskustelujen pohjalta opiskelijalle tehdään jatkosuunnitelma, joka voi sisältää esimerkiksi lisää kielen opiskelua, töiden hakua tai ammattikouluihin pyrkimistä. (Opetushallitus 2012: 12, 21, 32.) POLKU-koulutuksessa kotoutumiskoulutuksen sisällöt ja tavoitteet oli toteutettu kolmessa jaksossa: kielijaksojen, ammatillisten jaksojen ja työharjoittelujen yhdistelmistä opiskelijalle rakennettiin yksilöllinen ja joustava opintopolku. Koska Stadin ammatti- ja aikuisopisto on ammatillinen oppilaitos, kaikissa sen tarjoamissa suomi toisena kielenä -koulutuksissa on vahva kytkös ammatillisiin opintoihin ja työelämään, ja ammatillinen ohjaus korostuu. (STAO 2012: 4, 27.)

Kotoutumiskoulutuksessa tavoitteena on toiminnallinen kielitaito, joka kehittyy vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Nykyään on pitkälti luovuttu siitä näkemyksestä, jossa opettaja siirtää tietoa passiiviselle opiskelijalle. Sen sijaan opiskelija nähdään aktiivisena kielenkäyttäjänä ensimmäisistä oppitunneista lähtien. Hän asettaa itselleen ja kielitaidolleen tavoitteita ja ohjaa omaa toimintaansa. (Opetushallitus 2012: 24; Nissilä 2011: 60, Vaarala 2016: 75–76.) Funktionaalinen kielenopetus on ollut jo pitkään S2-opetuksen keskiössä, ja se on lähtökohta myös kaikissa Stadin ammatti- ja aikuisopiston suomi toisena kielenä -koulutuksissa (STAO 2012: 5). Aallon, Mustosen ja Tukian (2009: 407) mukaan funktionaalista kielenopetusta voi luonnehtia muun muassa seuraavilla tavoilla: Ei pyritä kieliopin aukottomaan kuvaukseen, vaan keskitytään käyttämään kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Suullista kielitaitoa korostetaan, ja virheet nähdään luonnollisena osana oppimista. Opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijan kielenkäyttötarpeet, ei opettajan laatima valmis opetussuunnitelma. Vaaralan ym. (2016: 76) mielestä opetuksen tulisi nykytutkimuksen valossa lähteä kielenkäyttötilanteesta: Selvitetään ensin, mitä kielellä halutaan tiettyssä tilanteessa tehdä. Sen jälkeen opetukseen otetaan sanastoa ja fraaseja, joita tilanteessa tarvitaan. Vasta lopuksi analysoidaan tilanteessa käytetty kielioppimuoto. Esimerkkinä tästä käy suomen kielen passiivi, jonka yksikkömuoto “mennään!” voidaan opettaa kehotuksena jo alkeiskurssilla, ja jättää vaikeammat, epäsuorat henkilöön viittaamisen tavat (kuten *talo on rakennettu nopeasti*) opetuksessa paljon myöhemmäksi.

Sekä kotoutuminen että kielen oppiminen ovat yksilöllisiä prosesseja, joiden nopeuteen vaikuttavat monet tekijät. Esimerkiksi maahanmuuttajan ikä, maahantulon syy, äidinkieli, koulutustausta, kielitaito ja kontaktit natiivipuhujiin tekevät jokaisen maahanmuuttajan kotoutumisprosessista erilaisen. Motivaatiolla on keskeinen rooli kielen oppimisessa ja maahanmuuttajan integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. (Näitä tekijöitä on koonnut esim. Saravaara 1999.) POLKU-koulutuksessa, joka sittemmin on muuttanut muotoaan, pyrittiin tukemaan tätä yksilöllistä oppimispolkua siten, että opiskelija saattoi missä tahansa vaiheessa siirtyä ammattiopintoihin tai työelämään, jos hänellä oli siihen tarvittavat valmiudet. Jotkut opiskelivat kurssilla vain kuukauden, jotkut koko vuoden. Kurssit myös täydentyivät myöhemmin, mikäli niillä oli tilaa uusille opiskelijoille. Sen takia aineistossani voi olla yhdeltä opiskelijalta vain yksi teksti, ja joiltakin opiskelijoilta useampi, enkä seuraa yksittäisen opiskelijan kielen kehittymistä. Keskityn kuvaamaan mielipiteen ilmaisua taitotasolla B1, joka on myös kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso. Yksilöllinen vaihtelu kielitaidon eri osa-alueilla oli myös suurta, mutta valitsin aineistooni tekstejä ja puhumisen suorituksia, jotka olen arvioinut tasoille B1.1. tai B1.2. Seuraavaksi tarkastelen Eurooppalaista viitekehystä ja etenkin taitotason B1 kriteereitä suhteessa mielipiteen ilmaisuun.

2.2. Eurooppalainen viitekehys opetuksen ja arvioinnin lähtökohtana

Viimeistään kotoutumiskoulutuksen lopulla opiskelijan kielen kehitystä tulisi arvioida neljällä eri osa-alueella, jotka ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen, sillä kotoutumiskoulutuksen päättyessä opiskelijalle annetaan todistus. Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmassa suositetaan opettajia käyttämään myös jatkuvaa arviointia ja itsearviointia. Kursseille on hyvä laatia pienempiä osaamistavoitteita, joiden saavuttamisesta opiskelijat saavat jatkuvasti palautetta. Itsearviointi taas pohjautuu näkemykseen opiskelijasta aktiivisena toimijana, ei vain opetuksen ja arvioinnin kohteena. Opiskelijoita tulee kannustaa asettamaan myös omia tavoitteita ja seuraamaan omaa edistymistään. Opettajan on tärkeä pitää opiskelija ajan tasalla siitä, mitä taitoja milloinkin harjoitellaan, ja määritellä tavoitteet selkeästi, ymmärrettävästi ja konkreettisesti. (Opetushallitus 2012: 40–42; Nissilä 2011: 38, 39, 41.)

Opiskelijan kielitaito arvioidaan todistuksessa kuvausasteikolla, joka perustuu Euroopan neuvoston kehittämään Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehukseen, josta myöhemmin käytän tekstissä myös lyhennettä EVK. Sen kehittivät kielenopettajat ja -tutkijat

pitkän ajan kuluessa, ja se ilmestyi vuonna 2001 englanniksi, saksaksi ja ranskaksi. Suomennos ilmestyi vuonna 2003. Eurooppalainen viitekehys on osa Euroopan neuvoston kielipolitiikkaa, jolla halutaan suojella ja kehittää Euroopan rikasta kieli- ja kulttuuriperintöä, edistää eurooppalaisten välistä yhteistyötä, vuorovaikutusta ja liikkuvuutta sekä ehkäistä syrjintää, ennakkoluuloja ja syrjäytymistä. Viitekehys on kehitetty niin opettajia kuin opiskelijoita varten. Sitä voidaan käyttää kielten opinto-ohjelmien tai kielitutkintoja koskevien tutkintovaatimusten suunnitteluun, ja sitä onkin käytetty hyvin laajasti eri oppilaitoksissa. Siihen nojaavat kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman lisäksi muun muassa lukion ja peruskoulun S2-oppimäärän arviointi, ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus ja Yleiset kielitutkinnot (YKI). EVK antaa myös opiskelijalle tietoa siitä, mitä hän opiskelun kulloisessakin vaiheessa osaa. Viitekehysten tuleekin olla helppokäyttöinen ja sovellettavissa eri tilanteisiin. Se on myös luonteeltaan avoin: sitä parannellaan jatkuvasti, ja sen on tarkoitus kehittyä käytössä. (EVK 2004: 20–27.)

Eurooppalainen viitekehys edustaa hyvin laajaa näkemystä kielen käytöstä ja oppimisesta, eikä se sitoudu mihinkään yksittäiseen teoriaan tai didaktiseen lähestymistapaan. Kuvaus on silti luonteeltaan toiminnallinen, koska siinä pyritään esittämään, mitä kielen käyttäjä osaa tietyllä kielitaidon tasolla tehdä ja mitä hänen tulisi oppia kyetäkseen viestimään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa muiden kielenkäyttäjien kanssa. Eurooppalainen viitekehys käsittää kolme päätasoa, jotka jakautuvat vielä alatasoihin: A1 ja A2 ovat perustasoja, B1 ja B2 itsenäisen kielenkäyttäjän tasoja ja C1 ja C2 taitajan tasoja. (EVK 2004: 27–28; Nissilä 2010: 25.) Kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso on B1.1., joka vastaa Yleisten kielitutkintojen taitotasoa 3. Opiskelijoiden tulisi saavuttaa tämä taso kolmessa vuodessa. Esimerkiksi vuosina 2013–2016 kotoutumiskoulutuksen käyneistä vajaa 35 prosenttia ylsi tälle tasolle. Muun muassa neuvotteleva virkamies Sari Haavisto työ- ja elinkeinoministeriöstä (HS 22.1.2019) pitää tavoitetasoa liian korkeana. Hänen mukaansa kielitaitovaatimus on liian kova sellaisille maahanmuuttajille, joilla ei ole juurikaan koulutustaustaa tai kokemusta vieraiden kielten opiskelusta. Myös traumaattiset kokemukset kotimaassa voivat vaikeuttaa opiskelua.

Tämän tutkimuksen aineistona minulla on opiskelijoiden kirjoittamisen ja puhumisen suorituksia taitotasolta B1. He saavuttivat siis kotoutumiskoulutuksen tavoitetason eli toimivan peruskielitaidon näillä kahdella osa-alueella, ja heillä oli kielitaidon osalta valmiudet selviytyä ammatillisissa opinnoissa ja työelämässä. Heistä suurin osa siirtyikin työelämään tai opiskelemaan ammattikouluun. Toimiva peruskielitaito kirjoittamisessa tarkoittaa tiivistettynä sitä, että opiskelija “osaa kirjoittaa lyhyen ja yhtenäisen tekstin ja välittää kirjallisesti tietoa yleisistä aiheista.” Puhumisessa opiskelija “selviää tavallisimmista arkielämän puhetilanteista ja epävirallisista keskusteluista.” (Opetushallitus 2012: 53.)

Kotoutumiskoulutuksen tarkoituksena on antaa maahanmuuttajalle mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan sen aktiivisena jäsenenä. Mielestäni tähän kuuluu keskeisesti se, että maahanmuuttaja oppii ilmaisemaan ajatuksiaan ja näkemyksiään suomen kielellä. Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmassa kuvataan eri taitotasojen kielenkäyttötarkoituksia. A2-tasolla opiskelijan odotetaan kykenevän ilmaisemaan omia mieltymyksiä ja perustelemaan niitä, esimerkiksi *En tykkää Suomessa talvesta, koska se on pitkä ja pimeä* (esimerkki minun). B1.1.-tasolla vaaditaan jo huomattavasti kompleksisempaa suhtautumisen ilmaisua. Opiskelijan pitäisi pystyä ilmaisemaan seuraavia asioita: tunteet ja asenteet, mielipide, perustelu, ehdotus, aikomus, varmuus/epävarmuus. (Opetushallitus 2012: 29, 31.) Nähdäkseni mielipiteen ilmaisemisen hallinnalla on siis keskeinen rooli arvioinnissa, ja sillä opiskelija voi osoittaa B-tason osaamista.

Vaikka Eurooppalainen viitekehys kuvaa neljää eri kielitaidon osa-aluetta (puhuminen, kirjoittaminen, luetun ja kuullun ymmärtäminen), siinä esitellään useampia erilaisia kuvauksia suullisesta vuorovaikutuksesta kuin kirjallisesta viestinnästä. Tämä voi johtua siitä, että viitekehyksessä painottuvat toiminnallisuus ja kommunikatiivisuus, ja se on laadittu alun perin myös sitä silmällä pitäen, miten turisti selviää vieraan kielen taidollaan matkakohteessa. Nämä seikat voivat painottaa suullista kielitaitoa. Kirjallisen viestinnän osalta Eurooppalaisessa viitekehyksessä B1-tasolla viitataan mielipiteen ilmaisuun vain vähän. Kirjallisesta vuorovaikutuksesta B1-tasolla todetaan, että opiskelija “pystyy välittämään tietoa ja ajatuksia abstrakteista ja konkreeteista aiheista” (EVK 2004: 121.). Sen lisäksi DIALANG-itsearviointiasteikoissa, jotka on sovellettu EVK:n pohjalta, B1-tason kirjoittaja osaa “esittää lyhyesti mielipiteitä, suunnitelmia ja tekemisiä ja selittää niiden syitä” (mt: 312.). Vasta B2-tasolla opiskelija kykenee tuottamaan kirjoitelman tai raportin, jossa hän välittää tietoa tai esittää perusteluja jonkin tietyn näkökannan puolesta tai sitä vastaan (mt: 51.).

Johanna Pensas (2013: 66–67) on tutkinut pro gradussaan yläkoulua käyvien S2-oppijoiden argumentoinnin taitoja suhteessa Eurooppalaiseen viitekehukseen. B2-taso on tärkein taso argumentoinnin taitojen kehittymisessä, ja Pensa aineistossa näkyikin merkittävä muutos S2-oppijoiden argumentoinnissa nimenomaan B1 ja B2 -tasojen välillä. Pensas on kuitenkin osoittanut, että jo B1-tasolla oppijat argumentoivat monipuolisemmin kuin EVK:ssa edellytetään. S2-oppijat esittävät esimerkiksi vasta-argumentteja jo B1-tasojen kirjoitelmissa, vaikka se nähdään EVK:ssa vasta B2-tason taitona.

Puhumisen ja suullisen vuorovaikutuksen osalta viitekehyksessä kuvataan mielipiteen ilmaisua enemmän ja monipuolisemmin. Viitekehyksessä kuvataan tarkemmin sellaisia suullisen vuorovaikutuksen tilanteita kuin juttelua ystävän kanssa ja asian esittämistä esimerkiksi väittelyssä. Nämä rinnastuvat mielestäni aineistoni puhumisen suorituksiin, jotka ovat parikeskusteluja ja joissa

opiskelijoiden odotetaan myös esittävän mielipiteitä erilaisista aiheista. Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla B1 opiskelija “pystyy keskustelun kuluessa esittämään omia tai kartoittamaan muiden omakohtaisia näkemyksiä ja mielipiteitä itseään kiinnostavista seikoista.” Hän kykenee myös “ilmaisemaan ajatuksiaan abstrakteista aiheista ja kulttuurista, kuten esimerkiksi musiikista ja elokuvista” ja “kommentoimaan lyhyesti muiden näkökantoja”. (EVK 2004: 115.) Esimerkiksi väittelyssä opiskelija “pystyy selittämään ja perustelemaan lyhyesti mielipiteitä, suunnitelmia ja toimintoja.” Lisäksi hän “pystyy perustelemaan sanottavansa niin selkeästi, että se on suurimmaksi osaksi ymmärrettävissä.” (mt: 94.) Suullisessa vuorovaikutuksessa opiskelija ei siis pysty esittämään mielipiteitään kovin laajasti tai perustelemaan niitä vielä kovin monipuolisesti, mutta jo B1-tasolla opiskelijoilta odotetaan omien ajatusten ja suhtautumisen ilmaisemista.

Seuraavassa alaluvussa esittelen vielä lyhyesti aineistoani, sen keräämistä ja tutkimusmenetelmäni ennen kuin siirryn käsittelemään sitä, mitä aiemmissa tutkimuksissa on saatu selville S2-opiskelijoiden osaamisesta Eurooppalaisen viitekehyksen eri taitotasoilla. Sen jälkeen kuvaan tarkemmin tutkimukseni kohteena olevia kielen piirteitä.

2.3. Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Keräsin aineistoni opiskelijaryhmältäni, kun opetin kotoutumiskoulutukseen rinnastettavassa POLKU-koulutuksessa. Koulutus alkoi 21.8.2017 ja päättyi 1.6.2018. Kurssilla opiskelu oli sillä tavoin joustavaa, että kurssin saattoi aloittaa myöhemmin ja päättää milloin vain, jos esimerkiksi sai töitä tai opiskelupaikan ammatillisessa koulutuksessa. Mielipidetekstejä aineistossa on 16 opiskelijalta, joista kultakin on yhdestä kuuteen tekstiä. Mielipidekeskusteluihin osallistui myös 16 opiskelijaa, joista osa on eri opiskelijoita kuin mielipidetekstien kirjoittajat. Keskusteluissa on mukana myös kollegani opiskelijoita. Opiskelijat ovat eri-ikäisiä ja kotoisin eri maista. Aineiston keruuhetkellä he ovat asuneet Suomessa 1–3 vuotta. Tässä tutkimuksessa en kuitenkaan tarkastele iän, äidinkielen tai muunkaan identiteettiin liittyvän seikan vaikutusta kielitaitoon, joten en esittele opiskelijoiden taustatietoja tarkemmin. Voin kuitenkin todeta opiskelijoiden taustoista sen verran, että suurimmalla osalla heistä on kotimaastaan korkeamman asteen tutkinto. Se on osaltaan vaikuttanut siihen, että olen uskaltanut valita kirjoitelmiin melko haastavia aiheita, sillä olen uskonut heidän valmiuksiinsa käsitellä näitä aiheita kielitaidon rajoituksista huolimatta.

Aineiston mielipidetekstit on kirjoitettu koulussa oppitunnilla pääasiassa ruutupaperille. Pieni osa teksteistä on kirjoitettu tietokoneella, mutta aineistoni on kuitenkin kokonaisuudessaan paperilla.

Opiskelijoilla oli mahdollisuus käyttää sanakirjaa, mutta olen jättänyt aineistosta pois tekstit, joissa on selkeästi nähtävillä Googlen kääntäjän käyttö laajemmin kuin yksittäisten sanojen kohdalla. Kannustin myös opiskelijoita käyttämään mieluummin paperisanakirjaa, mutta kaikilla kielillä sellaista ei ole saatavilla. Syyslukukaudella opiskelijat kirjoittivat kaksi tekstiä, joista toisen aiheena on suomalainen työkuulttuuri ja toisen avioliitto, parisuhde ja perhe. Keväällä ajankohtainen aihe oli TE-toimiston aktiivimalli, josta keskustelimme tunnilla ja lopuksi opiskelijat kirjoittivat oman kommenttinsa aktiivimallista. Sen lisäksi kirjoitimme mielipidetekstejä erilaisista aiheista, kuten *Yksityisautoilua pitäisi vähentää*, *Iso perhe on parempi kuin pieni perhe* ja *Lapselle on tärkeää lukea joka päivä*. Kirjoitutin ryhmällä myös tekstin, jossa heidän piti käsitellä valitsemaansa yhteiskunnallista ongelmaa heidän kotimaansa tai Suomen kannalta tai globaalilla tasolla. Tämä päätti globaalikasvatuksen teeman, jota käsitelimme opetuksessa keväällä. Lopulta mielipideteksti on yksi kolmesta tekstilajista Testipisteen lopputestin kirjoittamisen osuudessa, jossa opiskelijat saivat valita, kirjoittavatko he aiheesta *Täytyykö maahanmuuttajan osata suomea täydellisesti töissä?* vai *Ovatko nuoret parempia työntekijöitä kuin yli 50-vuotiaat?* Ennen lopputestiä meillä oli vielä harjoitustesti, jossa kirjoitettiin joko pääministerille kirje, jossa kerrottiin mielipide lähihoitajan palkoista verrattuna kansanedustajien palkkoihin tai sanomalehteen mielipidekirjoitus, jossa kerrottiin vapun jälkeen kaduille jäävistä roskista ja niihin liittyvistä ongelmista. Opiskelijoiden tekstit ovat hyvin eripituisia. Lyhyimmät ovat noin 50 sanaa ja pisimmät lähes 300 sanaa. Yhteensä tekstejä on 73 kappaletta, ja niiden sanamäärä on yhteensä 12 284.

Puhumisen aineiston olen kerännyt touko-kesäkuussa 2018. Silloin opiskelijoilla oli kurssin lopputesti, jonka puhumisen osuus oli parikeskustelu. Keskustelun aiheet olivat erilaisia, ja opiskelijat eivät tienneet niitä etukäteen eivätkä saaneet käyttää sanakirjaa tai muita apuvälineitä. Aiheina olivat esimerkiksi ruoka ja juhlat, terveys ja elämäntavat sekä rahankäyttö. Näitä keskusteluja on aineistossa viisi, joista kukin kestää noin 20 minuuttia. Opiskelijat keskustelivat aiheesta ensin yleisellä tasolla noin viisi minuuttia, jonka jälkeen minä ja kollegani esittelimme kolmen kuvitteellisen esimerkkihenkilön kommentin aiheesta, mistä opiskelijoiden tuli esittää oma mielipiteensä. Viisi etevämpää opiskelijaa teki vaativamman tehtävän, johon kuului mielipidekeskustelu sekä yksilömonologi. Keskustelussa opiskelijoiden tehtävänä oli neuvotella siitä, mikä viidestä vaihtoehdosta (sosiaalitala kodittomille, parkkihalli, jääkiekkoseuran faniklubi, nuorisohostelli ja karaokebaari) perustetaan heidän kerrostaloasuntonsa alakerrassa olevaan tyhjään liiketilaan. Nämä keskustelut kestivät 5–7 minuuttia. Tämän lisäksi aineistossa on viisi yksilömonologia, jossa kukin opiskelija viiden minuutin suunnittelun jälkeen puhuu yksin 5–7 minuuttia annetusta aiheesta. Aiheet olivat työelämä ja työkuulttuuri, asiakaspalvelu, rahankäyttö ja lainaaminen ja urheilun ja liikunnan merkitys. Monologin opiskelijat suorittivat täysin yksin, keskusteluihin minä ja kollegani

osallistuimme jonkin verran esittämällä kysymyksiä aiheesta. Äänitin keskustelut ja litteroin ne, ja puhumisen aineiston sanamääräksi tuli 9 749 sanaa.

Käytän tutkimuksessani sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Hyödynnän analyysissäni CEFLING-hankkeessa kehitetyn DEMfad-mallin käsitteitä sujuvuus ja distribuutio, joita käsittelen tarkemmin luvussa 3.2. (Martin et al. 2010: 57–62). Tarkastelen tutkimuksessani mielipidettä ilmaisevia rakenteita, joista tarkemmin tutkin nesessiivisiä rakenteita ja suhteellisia adjektiiveja sisältäviä lauseita. Olen kerännyt nämä lauseet käsin ja korvin kummastakin aineistosta, ja luokitellut ne esimerkiksi subjektin persoonan ja lausetyypin mukaan. Analysoin aineistoa semanttisella ja syntaktisella tasolla. Tarkastelen nesessiiviverbien ja adjektiivien käyttöyhteyksiä, ja mitä ne voisivat kertoa aineiston abstraktiuden tasosta ja variaatiosta.

3. Evaluoivan kielenkäytön tutkimuksen lähtökohtia

3.1. Eurooppalaisen viitekehysten taitotasosteikko arviointivälineenä

Yhteiset kriteerit ja arvioinnin perustuminen Eurooppalaiseen viitekehukseen eri koulutuksissa tuovat monia etuja. Eri koulutusten sisältöjä, tavoitteita ja tuloksia on näin mahdollista vertailla keskenään. Se helpottaa opettajien suunnittelutyötä, ja opettaja saa paremman kuvan siitä, mitä opiskelija on oppinut aiemmin ja mitä hänen seuraavaksi tulisi oppia. Tämä kaikki parantaa arvioinnin luotettavuutta. On kuitenkin varmistuttava siitä, että opettajat saavat riittävästi koulutusta arviointityöhön. Kouluttautumisesta huolimatta viitekehysten taitotasosteikot antavat arviointiin vain yleisiä suuntaviivoja, ja monia asteikon ilmauksia on kritisoitu vaikeaselkoisiksi ja monitulkintaisiksi. (Nissilä 2010: 29–30; Nissilä & Kuparinen 2011: 30–31; Martin 2013.)

Voidaan kysyä, mitä tarkoitetaan esimerkiksi sillä, että A1.2.-tasolla opiskelija osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita? Mitä tarpeita nämä ovat? Kuinka suppea on suppea? Millaista sanastoa ja rakenteita opiskelija tarvitsee näiden tarpeiden viestimiseen? Erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin tarvittavia rakenteita ei kuvauksessa ole lueteltu ollenkaan, mutta silti niissä viitataan esimerkiksi suomenoppijan kykyyn kirjoittaa yksinkertaisia virkkeitä. Herää kysymys, onko yksinkertainen virke sellainen, joka sisältää vain päälauseen ja onko tämä päälause edelleen yksinkertainen, jos siinä on kompleksisempia ilmauksia. *Yksinkertainen* on adjektiivi, jota käytetään viitekehyksessä taitotasolle B1 asti monissa eri yhteyksissä, ja on epäselvää, milloin sillä tarkoitetaan tekstien tai lauseiden pituutta, milloin rakenteiden kompleksisuutta ja milloin sanaston rikkautta. Kun etenkin Suomessa Eurooppalaiseen viitekehukseen perustuvalla arvioinnilla on niin merkittävä rooli eri koulutuksissa ja jopa maahanmuuttajan kansalaisuuden saaminen perustuu tähän arviointiin, tulisi asteikkojen tulkinnanvaraisuutta pyrkiä vähentämään. (Nissilä & Kuparinen 2011: 30–31; Martin 2013.)

Tutkijat havaitsivat noin kymmenen vuotta sitten, että meillä ei ole tarpeeksi tietoa siitä, kuinka hyvin Eurooppalaisen viitekehysten taitotasosteikko ja muut siihen perustuvat arvioinnin työkalut itse asiassa toimivat käytännössä ja kuinka hyvin ne kuvaavat oppimista. Alanen, Huhta ja Tarnanen (2010: 33) nostavat esiin sen, kuinka kielellisiä tuotoksia arvioitaessa on oikeastaan mahdotonta olla arvioimatta myös kielellisiä piirteitä, sillä lopulta kuvausasteikotkin perustuvat niille. Vaikka on tärkeää pyrkiä kuvaamaan enemmän kielen käyttöä ja kommunikatiivista kielitaitoa kuin rakenteiden oikeellisuutta, tarvitaan myös lisää tietoa siitä, kuinka oppijoiden lingvistiset (esim. sanastolliset ja rakenteelliset) taidot kehittyvät taitotasolta toiselle. Suomen kielestä tämäntyyppistä tutkimusta ei ole

samassa määrin tehty kuin esimerkiksi englannista. (Martin ym. 2010: 62; Alanen, Huhta, Tarnanen 2010: 33.)

Tätä tarkoitusta varten perustettiin CEFLING-hanke, jota Suomen Akatemia rahoitti vuosina 2007–2009. CEFLING taas on osa SLATE-verkostoa (Second Language Acquisition and Testing in Europe 2, www.slate.europa.org), jonka yleisenä tavoitteena on lähentää kielitaidon arvioinnin ja toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimuskenttiä toisiinsa. CEFLING-hanketta on seurannut TOPLING-hanke, jossa Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen ja Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen yhteistyönä on tarkasteltu suomen, ruotsin ja englannin kirjoittamistaitojen kehittymistä suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. (Seilonen 2015: 14.) Seuraavassa alaluvussa kuvaan joitakin hankkeiden tutkimuksia ja niiden tutkimustuloksia, ja esittelen hankkeessa kehitetyn, oppijan kielitaitoa kuvaavan DEMfad-mallin.

3.2. DEMfad-malli ja sitä hyödyntäneet tutkimukset

Molemmissa hankkeissa (CEFLING ja TOPLING) on tutkittu useita eri kielenpiirteitä ja niiden kehittymistä Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoilla. Näitä on koonnut esim. Sanna Mustonen väitöskirjansa johdannossa (2015: 15). Useimmissa hankkeiden tutkimuksissa on sovellettu DEMfad-mallia, joka on kehitetty jo pitkään kielitaidon kuvauksissa ja tutkimuksessa käytetyn CAF-mallin pohjalta. CAF on lyhenne sanoista *complexity*, *accuracy* ja *fluency* eli suomeksi *kompleksisuus*, *tarkkuus* ja *sujuvuus*. Näistä mittareista tarkkuus on yksiselitteisin, ja sillä tarkoitetaan yleensä oppijan kielen virheettömyyttä. Tämä on myös ulottuvuus, josta on paljon tietoa, koska se on ollut 1970-luvulta lähtien tärkeässä asemassa toisen kielen oppimisen ja opettamisen tutkimuksessa ja opettajien koulutuksessa. Sujuvuus ja erityisesti kompleksisuus ovat olleet hankalampia määritellä. (Housen, Kuiken 2009: 461–464; Martin 2013.)

Alun perin sujuvuudella on viitattu etenkin oppijan puhenopeuteen verrattuna äidinkielifiseen puhujaan ja siihen, kuinka paljon puhe sisältää epäröintiä, taukoja ja uudelleen aloituksia. Myöhemmin sujuvuutta on kuvattu myös puheen helppoutena ja vaivattomuutena. Kompleksisuutta on määritelty monella tavoin, mutta sitä tarkasteltaessa on tavallisesti kiinnitetty huomiota kielen rakenteiden ja sanaston rikkauteen ja monimuotoisuuteen eli esimerkiksi siihen, osaako oppija ilmaista itseään useilla eri tavoilla. (Housen, Kuiken 2009: 461–464.) Kompleksisuus voidaan siis nähdä lingvistisenä eli sanastollisena ja rakenteellisena ulottuvuutena, mutta sillä voidaan viitata myös tekstin tasolla esimerkiksi koheesioon tai eri tekstilajien tai -tyyppien vaativuuteen. Eurooppalaisessa

viitekehyyksessä CAFin mittareita ei ole käytetty systemaattisesti ja johdonmukaisesti, mikä voi osaltaan vaikuttaa kuvausasteikkojen monitulkintaisuuteen. (Martin 2013.)

DEMfad on CEFLING-hankkeessa CAFin pohjalta kehitetty malli, jolla on pyritty kuvaamaan oppijan kielitaitoa ja kielen eri piirteiden kehitystä Eurooppalaisen viitekehyyksen taitotasolta toiselle. Mallissa D tarkoittaa kuvattavaa kielen ilmiötä (*domain*), joka voi olla esimerkiksi jokin rakenne. E (*emergence*) tarkoittaa ilmiön ilmaantumista oppijan kieleen, M (*mastery*) rakenteen hallintaa, f (*frequency*) tämän rakenteen käytön useutta, a (*accuracy*) tarkkuutta ja d (*distribution*) ensisijaisesti variaatiota. DEMfad-mallissa M vastaa lähinnä CAFin tarkkuutta, ja siinä katsotaan, että rakenne hallitaan, kun 80 % esiintymistä on kohdekielen mukaisia. Varsinainen tarkkuus eli accuracy tarkoittaa DEMfad-mallissa sitä, kuinka hyvin tietty rakenne tai sana sopii käyttöyhteyteensä. Frekvenssillä taas mitataan sujuvuutta, sillä voidaan ajatella, että rakenteen käytön suurempi taajuus viestii sujuvuudesta. Distribuution käsitteellä oppijan tuotosta tarkastellaan laadullisesti, ja se tulee lähelle kompleksisuutta. Distribuutiolla viitataan kielellisen ilmiön semanttiseen ja syntaktiseen vaihteluun. DEMfad-mallia hyödyntävissä tutkimuksissa on lähestytty tutkittavia kielen ilmiöitä useista eri näkökulmista ja pyritty selvittämään, millä tavoin distribuution käsite voisi palvella toisen kielen tutkimusta ja miten sen avulla voitaisiin saada moniulotteisempi kuva kielen kompleksisuudesta. (Martin ym. 2010: 58–62, Seilonen 2015: 29–32.)

DEMfad-mallissa katsotaan, että kielellisen piirteen, kuten rakenteen, ilmaantuminen (*emergence*) oppijan kieleen ensimmäisen kerran kertoo siitä, että kyseinen piirre on omaksuttu. Rakenteen ei tarvitse olla virheetön ja sillä ei ole merkitystä, millä tavoin se on opittu. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että useiden kielellisten piirteiden, esimerkiksi verbiketjujen, transitivikonstruktioiden ja passiivin, on havaittu ilmaantuvan oppijoiden kieleen jo kielitaidon alkuvaiheessa, toisin kuin yleensä on ajateltu. Esimerkiksi oppimateriaaleissa nämä ilmiöt on esitetty vasta myöhään, jos ollenkaan, koska ne on koettu vaikeiksi. Tutkimustulokset tukevat sitä näkemystä, että oppijat oppivat kielen piirteitä, kuten rakenteita, analysoimattomina kimppuina tai konstruktioina eli muodon, merkityksen ja käytön yhteenliittymänä, jo ennen niiden kieliopillista tarkastelua. Kielitaidon kehittyessä konstruktioit alkavat laajentua ja varioida, johon on tutkimuksissa viitattu distribuution käsitteellä. (Seilonen 2015: 15, 32, 35; Martin ym. 2010: 76.)

Tutkimuksissa on havaittu myös, että rakenteiden kompleksisuuden lisäksi ilmausten abstraktiotaso on lisääntynyt. Eri konstruktioiden kontekstit muuttuvat abstraktimmiksi, mikä näkyy esimerkiksi verbien variaationa ja abstrakteina subjekteina ja objekteina. (Martin ym. 2010: 76.) Eurooppalaisessa viitekehyyksessä on tavallisesti kuvattu A-tason osaamista konkreettisten, itselle läheisten teemojen sanoittamisena, kun B-tasolta lähtien odotetaan oppijan osaavan käsitellä abstraktimpia, yhteiskunnallisia aiheita ja ottavan huomioon useampia näkökulmia. Toisaalta tutkimuksissa on

havaittu, että oppijat suoriutuvat huonommin henkilökohtaisista kirjoitustehtävistä kuten viesteistä ystävälle kuin muodollisista ja argumentatiivisista tehtävistä, jotka on yleensä arvioitu vaikeammiksi (Hamp-Lyons: 1994).

Mustonen (2015: 259, 262) on väitöskirjassaan havainnut, että nuorten ja aikuisten oppimisessa on eroja. Nuorten osalta kielenoppiminen näyttäisi noudattelevan viitekehystä: tutkimuksen kohteena olleet paikanilmaukset liittyvät nuorilla alemmilla taitotasoilla arkiseen lähipiiriin ja laajentuvat siitä esimerkiksi oman kotimaan tai matkakohteiden paikkojen kuvauksiin. Aikuisilla sitä vastoin tutkimuksen kohteena olleiden kirjoitelmien paikat ovat aluksi julkisia paikkoja, ja vasta B2-tasolla mukaan tulee arkisempia paikkoja. Mustonen on mielenkiintoisesti pohtinut paikanilmausten analyysin kautta sitä, millaisiin paikkoihin maahanmuuttajaopiskelijoilla on pääsy suomalaisessa yhteiskunnassa. Hänen mukaansa vaikuttaa siltä, että nuoret oppivat kieltä alusta saakka monenlaisissa tilanteissa, kun aikuisilla kielenoppiminen rajoittuu luokkahuoneeseen. Tähänastisen opetuskokemukseni perusteella voin sanoa samaa: erityisesti korkeasti koulutetuilla maahanmuuttajilla voi olla hyvät valmiudet tuottaa abstraktia ja epämuodollista kieltä, kuten mielipidetekstejä, mutta vähäiset kontaktit suomalaisiin vaikeuttavat arkisissa tilanteissa vaadittavan kielen ja puhekielen omaksumista.

CEFLING-hankkeen tutkimuksissa on tutkittu kirjallisia tuotoksia, ja aineisto on sisältänyt eri tekstilajeja. Mielipideteksti on ollut yksi tekstilajeista, ja sen erityispiirteistä on nostettu esiin muutama havainto. Seilonen (2015: 194) on todennut, että epäsuoria viittaustapoja käytetään hänen aineistossaan eniten mielipideteksteissä, koska yleistävyys on argumentoitujen tekstien tyypillinen piirre. Aionkin tässä tutkimuksessa kiinnittää huomiota nesessiivisten rakenteiden subjektien persoonanvalintaan. Yleistävyyden lisäksi jotkin piirteet ovat osoittaneet nimenomaan mielipidetekstin muita tekstilajeja abstraktimpaa kieltä suosivammaksi. Paikanilmauksista abstraktimpia toiminnan ja olotilan ilmauksia esiintyy mielipideteksteissä runsaasti, kun taas konkreettisia paikkoja ei ole juuri ollenkaan. Eksistentiaalilauseita tutkinut Kajander (2013: 149, 153, 162, 208) on kiinnittänyt huomiota mielipidetekstien verbivalikoimaan, tarkoitteiden abstraktiotasoon ja modaalisten ilmausten käyttöön. Hänen mukaansa verbivalikoima on selvästi suurempi mielipideteksteissä kuin muodollisissa ja epämuodollisissa viesteissä, ja se on niissä myös monipuolisin. Mielipidetekstit sisältävät myös abstraktimpia ilmauksia kuin tuttavalliset viestit. Lisäksi väitöskirjassa pohditaan, voisivatko modaaliset ilmaukset indikoida tekstin sijoittumista nimenomaan B1-tasolle tai sitä korkeammalle, sillä eksistentiaalilauseissa modaalisia ilmauksia on Kajanderin aineistossa lähes pelkästään B1-tasolla ja sitä korkeammille tasoille yltävissä teksteissä.

Katson, että minun tutkimukseni on jatkoa CEFLING-hankkeen tutkimuksille, koska kiinnitän huomiota ilmausten abstraktiotasoon, hyödynnän DEMfad-mallia sujuvuuden ja distribuution osalta

ja liitän tutkimukseni Eurooppalaiseen viitekehukseen tutkimalla tiettyä taitotasoa. En kuitenkaan tutki oppijoiden kielen kehitystä, vaan tämä tutkimus on deskriptiivinen eli sen tarkoitus on kuvata oppijoiden osaamista yhdellä taitotasolla. Taitotasoksi olen valinnut B1-tason, koska se on kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso, jonka katsotaan riittävän suomenkielisiin opintoihin, työelämään ja laajemmin yhteiskunnassa toimimiseen.

Seuraavaksi käsittelen tässä tutkimuksessa tarkasteltavia kielen piirteitä, eli nesessiivirakenteita ja adjektiiveja. Nesessiivirakenteet kuuluvat modaalisuuteen, ja laajemmin modaalisuus ja adjektiivit liittyvät *evaluointiin* ja evaluoivaan kielenkäyttöön, joka on keskeistä mielipiteen ilmaisemiselle.

3.3. Nesessiivirakenteet ja adjektiivit osana evaluoivaa kielenkäyttöä

Kaikki kielenkäyttö on lähtökohtaisesti subjektiivista, koska sen takana on aina ihminen – kieltä ei ole ilman käyttäjää. On silti suhteellista, kuinka paljon kirjoittaja ja puhuja laittaa itsestään näkyviin tuotokseensa. Englanninkielisessä tutkimuksessa on käytetty erilaisia käsitteitä viittaamaan subjektiivisten ilmausten tutkimukseen kielestä: termeillä *stance*, *affect* ja *appraisal* on viitattu kirjoittajan tai puhujan suhtautumiseen, asenteisiin ja tunteiden ilmaisuun. *Evaluointi* (*evaluation*) on laaja termi, joka voi tarkoittaa esimerkiksi kirjoittajan tai puhujan ilmaisemia asenteita, näkökulmaa tai tunteita puheenaolevaa asiaa kohtaan. Evaluoivalla kielenkäytöllä on erilaisia tehtäviä. Sen lisäksi että se osoittaa asennoitumista puheenalaisen asiaan, se myös luo ja ylläpitää suhdetta vastaanottajaan ja organisoii diskurssia. Evaluoivaa kielenkäyttöä ovat tutkineet erityisesti hallidaylaiset systeemisen-funktionaalisen teorian edustajat ja perilliset. (Thompson & Hunston 2000: 2, 5; Kuiri 2012: 110–111.)

Hallidayn mukaan (1973: 3, 39–42, myös Luukka 2002: 101–103) kieli on syntynyt käytössä, sosiaalisesti, ja siksi on tärkeää kysyä, mitä kielellä tehdään. Näitä tehtäviä kuvaamaan syntyi käsite *metafunktio*, jonka avulla voidaan kielen systeemin, kuten kieliopin ja sanaston tasolla, selittää, millaisia tarpeita varten ihminen käyttää kieltä. Halliday erottaa kolme metafunktiota: *ideationaalisella* tasolla jäsennetään, nimetään, luokitellaan ja kuvataan maailmaa, *tekstuaalisella* tasolla rakennetaan kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä ja *interpersonaalisisella* tasolla ylläpidetään vuorovaikutussuhteita. Viimeisin näistä kattaa myös mielipiteiden, asenteiden, tunteiden ja arviointien ilmaisemisen. Halliday tutkikin tällä tasolla perusteellisesti modaalisuutta, jota on pidetty perinteisesti yhtenä keskeisenä evaluoivan kielenkäytön muotona. Modaalisuudella kirjoittaja tai puhuja voi vihjata vastaanottajalle, miten tämän tulisi ajatella eli kuinka mahdollisena,

välttämättömänä, pakollisena, suotavana tai toivottavana hän puheena olevaa asiaa pitää. Evaluointia ovat myös esimerkiksi kielenkäyttäjän monenlaiset sananvalinnat: millaisilla substantiiveilla puhuja tai kirjoittaja nimeää tarkoitteita, millaisilla adjektiiveilla luonnehtii ja arvottaa kohteitaan. (Kuiri 2012: 67; Larjavaara 2007: 394–395.)

Tämän tutkimuksen kohteiksi olen valinnut nesessiivirakenteet ja adjektiivit, sillä ne ilmaisevat voimakkaasti kirjoittajan subjektiivisia näkemyksiä. Nesessiivirakenteet ovat modaalisia ilmaisuja. Ison suomen kieliopin (ISK) mukaan (2005: 1479–1480) modaalisuus on semanttinen alue, jossa on kyse asiantilan todenmukaisuutta ja toteutumismahdollisuuksia koskevista arvioista. Perinteisesti modaalisuus jaetaan merkityksen mukaan kahtia välttämättömyyden ja mahdollisuuden ilmaisemiseen. Modaalisia ilmaisukeinoja on kielessä paljon: On erityisiä modaaliverbejä kuten välttämättömyyttä ilmaisevat nesessiivirakenteet ja mahdollisuutta erilaisin rajoituksin ilmaisevat verbit kuten *pystyä, jaksaa, ehtiä* ja *osata*. *Voida* ilmaisee mahdollisuutta yleisemmin, ja sen merkitys vaihtelee enemmän kontekstin mukaan. Välttämättömyyttä ja mahdollisuutta voidaan ilmaista myös leksikaalisilla adverbeilla ja partikkeleilla kuten *ehkä, varmasti, todennäköisesti, mahdollisesti* jne. Lisäksi modaalisia ovat esimerkiksi erilaiset modaalisia adjektiiveja sisältävät rakenteet (kuten *on mahdollista, että*), modukset, partisiipin sisältävä verbiliitto *olla nähtävissä* ja kielto.

Modaalisuutta on tutkittu suomen kielessä melko paljon, esimerkiksi Heikki Kangasniemen väitöskirja *Modal expressions in Finnish* luo kattavan katsauksen modaalisiin ilmaisuihin suomen kielessä. Modaalisia ilmaisuja on tavattu jaotella semanttisesti sen mukaan, mistä pakko tai vapaus johtuu. Näitä on kutsuttu *deonttiseksi, dynaamiseksi* ja *episteemiseksi* modaalisuudeksi. Deonttisessa modaalisuudessa sosiaalinen tilanne, normit tai muu auktoriteetti pakottaa tai sallii ihmisen toiminnan, dynaamisessa toiminnan olosuhteet luovat erilaisia edellytyksiä, ja episteemisellä modaalisuudella viitataan puhujan omaan uskoon, tietoon tai päätelmiin asiantilan mahdollisuudesta, todennäköisyydestä tai varmuudesta. Tässä työssä en ole lähtenyt jaottelemaan nesessiivisiä rakenteita näihin tyyppeihin, mutta arvioin ilmauksia muutoin semanttisesti. Sekä Kangasniemi (1992) että nesessiivisiä rakenteita suomen murteissa tutkinut Laitinen (1992) ovat todenneet, että kyseiset kategoriat ovat analyysissa riittämättömät ja niiden rajat ovat hyvin monitulkintaisia.

Modaalisuuden ilmaisukeinoista olen tähän työhön valinnut nesessiivirakenteet kahdesta syystä. Ensinnä työstä olisi tullut liian laaja, jos olisin adjektiivien lisäksi tarkastellut myös kaikkia modaalisia kielen keinoja. Heidi Haltia (2015: 1, 3), jonka pro gradu -työtä käytän vertailukohtana käsitellessäni nesessiivirakenteiden käyttöfrekvenssiä luvussa 4.1., on myös tehnyt jo kattavan tutkimuksen suomenoppijoiden modaalisten ilmaisujen käytöstä Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoilla A2–C2. Hänen aineistonaan on Oulun yliopistossa kerätty ICLFI-korpus, jossa on erilaisia tekstejä ulkomaisissa yliopistoissa opiskelevalta suomen kielen opiskelijoilta. Tekstilajeja

ovat muun muassa kertomus, mielipideteksti ja arvostelu. Toiseksi hypoteesinani on, että aineistossani esiintyisi paljon nesessiivirakenteita, koska ne ovat yksi keino, jolla puhuja tai kirjoittaja voi ohjata vastaanottajan ajattelua tai toimintaa. Inka Mikkonen (2010: 92) on tutkinut lukiolaisten yleisönosastokirjoitusten rakennetta ja argumentaatiota ja tunnistanut kirjoituksista jaksoja, joissa kirjoittaja antaa ohjeita, suosituksia, neuvoja ja kehotuksia. Aion tarkastella, käyttävätkö aineistoni suomenoppijat nesessiivirakenteita näihin tarkoituksiin.

Tässä tutkimuksessa nesessiivirakenteet ovat rakenteita, jotka saavat predikaatikseen nesessiiviverbit *täytyy* ja *pitää*. Kielteisessä lauseessa nesessiivisen *täytyä*-verbin vastine on *tarvita*, jolloin se on muodossa *ei tarvitse*. Nesessiiviverbit ovat syntaktisesti poikkeavia siinä, että ne esiintyvät nesessivirakenteissa, jonka subjekti on yleensä genetiivissä. Nesessiiviverbit ovat aina yksikön kolmannessa persoonassa, ja niiltä puuttuvat myös passiivi- ja imperatiivimuodot. Nesessiivirakenne voi kuitenkin esiintyä eksistentiaalilauseessa, jolloin se saa nominatiivi- tai partitiivisubjektin, ja nesessiiviverbeillä on modus- ja tempustaivutus. (ISK 2005: 1491.)

Nesessiivisiä verbejä voidaan käyttää kolmeen eri tarkoitukseen: Niillä voidaan ilmaista velvollisuutta, olosuhteista johtuvaa pakkoa tai niillä voidaan arvioida tapahtuman todennäköisyyttä. Nesessiiviverbeistä ei käytetä imperatiivimuotoa, koska ne ovat itsessään direktiivisiä eli niillä voidaan ilmaista käskyä, kehotusta, pyyntöä tai neuvoa. Sitä, jota velvoitetaan toimimaan infinitiivimuotoisen verbin ilmaisemalla tavalla, ilmaistaan genetiivillä. Nesessiivilauseet ovat kuitenkin usein nollasubjektillisia, jolloin kontekstista on pääteltävissä, kehen velvoite kohdistuu: vastaanottajaan vai kehen tahansa läsnäolijaan tai asianosaiseen. (ISK 2005: 1497, 1578.)

Adjektiivit ovat nomineja, jotka luonnehtivat olioita, asioita, asiantiloja ja tilanteita. Ne taipuvat luvussa ja sijassa. Tässä tutkimuksessa ovat mukana suhteelliset adjektiivit, jotka voivat kuvata esim. fyysisiä ominaisuuksia, luonteenpiirteitä tai mielentilaa. Erityisesti arvottavia adjektiiveja sanotaan asenneadjektiiveiksi. Suhteelliset adjektiivit voivat komparoitua ja saada intensiteettimääritteitä, kuten *ihan, aika, täysin, todella, melko, erittäin*. (ISK 596–598.) Adjektiivit voivat esiintyä useissa erilaisissa lausetyypeissä, joita tarkastellaan luvussa 5.2.

Du Bois (2007: 163) on hahmotellut kuvion nimeltä *stance triangle* ja kuvannut sillä evaluointia keskustelussa. Keskustelussa sen osallistujat eli subjektit ovat aina vuorovaikutuksessa keskenään sekä myös suhteessa evaluoitavaan kohteeseen. Asennoitumisessa on kyse siis kolmesta asiasta: kohteen evaluoinnista, itsen positioinnista ja asettumisesta muiden kannalle tai heitä vastaan. Modaalisilla ilmaisuilla pyritään ohjailemaan muiden ajattelua, joskus antamaan suosituksia ja toimintaohjeita. Tutkimalla nesessiivisten rakenteiden subjektia pyrin selvittämään, ketä ohjaillaan ja mihin kirjoittaja tai puhuja mahdollisesti positioi itsensä. Adjektiiveja tarkastelemalla aion pureutua

siihen, miten puheena olevia kohteita luonnehditaan ja arvotetaan. Lisäksi arvioin ilmausten abstraktiotasoa tarkastelemalla nesessiivisten verbien kanssa esiintyviä infinitiivimuotoisia verbejä ja luonnehdittavien kohteiden abstraktiutta. Pyrin kuljettamaan työn läpi kielellisten piirteiden suhdetta mielipiteen ilmaisuun, ja luvussa 6 luon lyhyen katsauksen oppijoiden mielipiteen ilmaisemisen keinoihin koko aineistossa.

4. Nesessiivirakenteet mielipidekirjoitelmissa ja -keskusteluissa

4.1. Nesessiivirakenteiden frekvenssi

Tässä luvussa aion tarkastella nesessiivirakenteiden sujuvuutta aineistossani. Sujuvuutta on DEMfadmallissa selvitetty laskemalla tutkittavan kielen piirteen käyttöfrekvenssi aineistosta, koska rakenteen käytön suuremman taajuuden on nähty viestivän sujuvuudesta. Olen ottanut tarkasteluun nesessiivirakenteet, joiden predikaattiverbinä on *täytyä*, *tarvita* tai *pitää*. Kirjallisessa aineistossa suomenoppijat käyttävät nesessiivirakenteissa verbiä *täytyä* 67 kertaa, verbiä *tarvita* 33 kertaa ja verbiä *pitää* 34 kertaa. Yhteensä näitä välttämättömyyden ilmaisuja on siis 134 saneen verran. Suullisessa aineistossa verbi *täytyä* esiintyy 13 kertaa, verbi *tarvita* 12 kertaa ja verbi *pitää* 27 kertaa. Tämä tekee yhteensä 52 esiintymää.

Vertailuaineistona käytän Heidi Haltian pro gradu -tutkielman (2015: 74–75) tuloksia B1-tason osalta, koska hän on laskenut eri modaaliverbien käyttöfrekvenssit suomenoppijoiden kirjoitelmista. Vaikka Haltia on tutkinut laajasti erilaisia modaalisia kielen keinoja, muodostavat modaaliverbit *voida*, *täytyä*, *tarvita* ja *pitää* 80 % kaikista modaaliverbien esiintymistä B1-tason kirjoitelmissa. Hänen aineistossaan *täytyä*-verbi esiintyy B1-tasolla 29 kertaa, *tarvita*-verbi 9 kertaa ja *pitää*-verbi 18 kertaa. Tämä tekee yhteensä 56 esiintymää näitä välttämättömyyden ilmaisuja. Seuraavassa taulukossa 1 on esitetty molempien aineisojeni sekä Haltian aineiston käyttöfrekvenssit nesessiiviverbien *täytyä*, *tarvita* ja *pitää* osalta.

TAULUKKO 1. *Täytyä*-, *tarvita*- ja *pitää* -verbien yhteenlasketut käyttöfrekvenssit aineistoissani ja Heidi Haltian pro gradu -tutkielman aineistossa.

vertailtavat aineistot	<i>täytyä</i> -, <i>pitää</i> - ja <i>tarvita</i> - verbien käyttöfrekvenssi	aineiston saneet yhteensä
kirjallinen aineistoni	10,91	12 284
suullinen aineistoni	5,3	9749
Haltian kirjallinen aineisto, B1-taso	4,3	13 025

Taulukosta voi nähdä, että Haltian aineiston ja minun suullisen aineistoni frekvenssit tulevat lähelle toisiaan. Kirjallista ja suullista aineistoa on hankala verrata toisiinsa, mutta näyttää siltä, että välttämättömyyden ilmaisu ei korostuisi puhumisen aineistossa. Olisin odottanut opiskelijoiden ilmaisevan välttämättömyyttä enemmän myös suullisessa aineistossa, sillä mielipidekeskusteluissa heidän oli tarkoitus ottaa kantaa kuvitteellisten henkilöiden elämäntilanteisiin ja miettiä, miten niitä voisi mahdollisesti muuttaa parempaan suuntaan. He kokivat sen kuitenkin haasteelliseksi.

Kirjallisen aineiston osalta ero Haltian aineistoon on sen sijaan merkittävä. Minun kirjallisessa aineistossani välttämättömyyttä ilmaistaan nesessiivirakenteilla huomattavan paljon. Haltian aineistossa on erilaisia tekstilajeja, kun taas minun aineistoni koostuu vain mielipidekirjoitelmista. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että mielipideteksteissä välttämättömyyden ilmaiseminen nesessiivirakenteella on tunnusomainen piirre aineistossani. Inka Mikkosen väitöskirjan (2010: 108) aineistona olevissa lukiolaisten yleisönosastokirjoituksissa on jaksoja, joissa kirjoittajat antavat neuvoja ja suosituksia tekstin vastaanottajalle tai muille kohteena oleville ihmisille tai ihmisryhmille. Tätä varten lukiolaisilla on käytössään monia modaalaisia keinoja, mutta voi olla, että B1-tasolla oppijoilla ei ole hallussaan niin suurta määrää ilmaisutapoja, ja siksi *täytyä*-, *tarvita*- ja *pitää*-verbejä sisältävät nesessiivirakenteet korostuvat. Esimerkiksi partisiippirakenteita ei muutamaa satunnaista ilmausta lukuun ottamatta vielä esiinny aineistossani, ja lievempää suositusta ilmaisevan *kannattaa*-verbin käyttöä ei vielä hallita.

Aineistoni tavallisin nesessiiviverbi on *täytyä*, joka kielteisessä lauseessa esiintyy muodossa *ei tarvitse*. Opiskelijat käyttävät *tarvita*-verbiä nesessiivisesti myös myönteisissä lauseissa: 33 esiintymästä 19 on myönteisissä lauseissa. Tämä on tavallista myös Haltian aineistossa B1-tasolla (2015: 75). Vaikka *pitää*-verbi on yleissuomen tavallisin nesessiiviverbi, opiskelijat suosivat *täytyä*-verbiä todennäköisesti siksi, että suomen kielen oppikirjoissa se esitetään ensimmäisenä ja pitkään ainoana välttämättömyyttä ilmaisevana verbinä. *Pitää*-verbillä on monenlaisia käyttöyhteyksiä ja merkityksiä, kuten *pitää jostakin*, ja merkitysten ja käytön sekaannusten välttämiseksi *pitää*-verbiä ei esitellä opiskelijoille aluksi nesessiivisenä. (Seilonen 2013: 193.) *Pitää*-verbi taas esiintyy kirjallisessa aineistossani 13 kertaa konditionaalissa, joka on joidenkin tutkimusten mukaan erityisesti *pitää*-verbille tavallista suomen kielessä (Hakulinen – Sorjonen 1989: 76).

Tutkimuksen kohteena olevien nesessiiviverbien suuri määrä kirjallisessa aineistossani korostuu myös, jos vertailukohdaksi otetaan runsaasti käytetty modaalinen verbi *voida*. Se esiintyy kirjallisessa aineistossani 102 esiintymän verran, jolloin frekvenssiksi tulee 8,3 esiintymää tuhatta sanetta kohden. Haltian aineistossa *voida* esiintyy B1-tasolla 97 kertaa, jolloin sen frekvenssi on 7,45 esiintymää tuhatta sanetta kohden. Mahdollisuuden ilmaiseminen *voida*-verbillä ei siis ole tunnusomaista mielipideteksteille samanlaisen vertailun valossa. Tarkoitukseni oli alun perin tarkastella

laadullisesti myös mahdollisuuden ilmaisemista aineistossani, mutta päätin rajata sen pois tarkastelusta havaittuani, että välttämättömyyden ilmaiseminen nesessiivirakenteilla on aineistossani huomattavan yleistä. Seuraavassa luvussa 4.2. aion tarkastella nesessiivirakenteiden distribuutiota. Analysoin ensin nesessiivirakenteiden subjektien persoonaa ja sen jälkeen rakenteessa käytettyjen infinitiivisten verbien abstraktiotasoa. Tarkastelen, mitä suomenoppijat ilmaisevat nesessiivirakenteella mielipideteksteissä ja -keskustelussa, ja mitä heidän käyttämistään subjektin persoonista ja infinitiivisistä verbeistä voi päätellä tuotosten abstraktiotasosta.

4.2. Nesessiivirakenteiden distribuutio

4.2.1. Persoonaa

Eurooppalaisessa viitekehyksessä kuvataan kielenoppimista siten, että A-tasolla puhutaan itseä ja lähipiiriä koskettavista, konkreettisista aiheista; B-tasolla irrottaudutaan jo vapaa-ajan, opiskelun ja työelämän kieleen, jolloin voidaan puhua monilla eri alueilla toimivasta itsenäisestä kielenkäyttäjistä. Seuraavaksi tarkastelen distribuutiota välttämättömyyden ilmaisemisessa, ja ensimmäiseksi käsittelen lauseita subjektin persoonan kannalta. Persoonaa tutkimalla haluan selvittää, ketä aineistossani ohjaillaan tai velvoitetaan ja miten geneerisyys ja abstraktius näkyvät persoonan valinnoissa.

Seuraavaan taulukkoon olen koonnut kaikki nesessiivisiä verbejä *täytyy*, *tarvita* ja *pitää* sisältävien lauseiden lukumäärät niiden subjektien persoonan mukaan. En ole erotellut *täytyä*- ja *tarvita* -verbejä, koska mielestäni opiskelijat käyttävät *tarvita*-verbiä kylläkin virheellisesti myös myönteisissä lauseissa, mutta se vastaa lauseissa merkitykseltään *täytyä*-verbiä. Heidi Haltia on pro gradu -tutkielmassaan (2015: 77) havainnut, että B1-tasolla suomen oppijoiden yleinen ongelma modaaliverbien käytössä on nimenomaan *tarvita*-verbin käyttö myönteisissä lauseissa. Tässä tutkimuksessa en kuitenkaan tarkastele oppijoiden kieltä tarkkuuden näkökulmasta, joten en koe tarpeelliseksi tehdä tätä eroa.

TAULUKKO 2. *Täytyä*-, *tarvita*- ja *pitää*-verbien esiintymät lauseen subjektin persoonan mukaan kirjallisessa ja suullisessa aineistossa.

kirjall. aineisto	yks. 1. persoonaa	yks. 2. persoonaa	yks. 3. persoonaa	mon. 1. persoonaa	mon. 2. persoonaa	mon. 3. persoonaa	nolla- pers.	yhteensä
täytyä, tarvita	8	9	16	9	–	17	41	97
pitää	1	1	8	–	–	13	11	34
suull. aineisto								
täytyä, tarvita	1	3	7	4	–	–	10	25
pitää	4	2	8	–	–	–	13	27

Taulukosta voi nähdä, että nollapersoonaa on subjektin persoonista aineiston välttämättömyyttä kuvaavissa lauseissa yleisin – vain suullisen aineiston *pitää*-verbin subjekti on yleisemmin monikon kolmannessa persoonassa. Nollapersoonaa on nesessiivirakenteiden yleisin subjekti, ja on huomionarvoista, että suomenoppijat ovat omaksuneet sen kohdekielisen käytön (ISK 2005: 1288; Laitinen 1995: 344). Taulukosta puuttuu kirjallisen aineiston *täytyy*-nesessiivilauseista yksi esiintymä, jossa nesessiiviverbi on passiivissa. Nesessiiviverbit ovat aina yksikön kolmannessa persoonassa, ja niillä ei ole passiivimuotoa. Seuraavaksi käsitelen kirjallista ja suullista aineistoa lomittain. Ennen esimerkin numeroa olevasta kirjaimesta (K = kirjallinen aineisto, S = suullinen aineisto) käy ilmi, kummasta aineistosta esimerkkilause on.

Koko aineistossa vain 14 lauseessa subjektina on *minä*. Tämä tekee 7,9 % kaikista välttämättömyyttä ilmaisevista lauseista. Näistä esiintymistä 7 on lauseissa, joissa oppija kuvaa suomen kielen osaamisen välttämättömyyttä Suomessa.

(K1) Jos minä asun Suomessa, *minun täytyy* puhua suomi tosi hyvää.

(K2) Joskus *minun täytyy* vaihtaa minun ammatti, koska minun ammattissa täytyy osata suomea todella hyvin.

(K3) *Minun täytyy* opiskella Suomen kieli, koska se on tarkea asia Suomessa.

(K4) Suomalaiset puhuvat kaikki suomea ja nyt asun Suomessa, minulla on suomalainen perhe ja suomi on heidän äidinkieli, siksi *minun täytyy* opiskella suomea.

(K5) On huono että *minun täytyy* osata suomen kieli jos minun *täytyy* saada työpaikkaa.

(K6) Esimerkiksi, minä tulin Suomeen vuona 2015, on ollut niin vaikea minulle ensimäiseksi, koska oli uuden maan, uuden keili sekä uuden kuttuuria, mutta sanoisin että *minun pitä* suunnitella ja aloittaa uuden elämän heti, myöhästuminen ei ole hyvä!

Ensimmäisessä esimerkissä kirjoittaja asettaa suomen kielen hyvän osaamisen maassa asumisen ehdoksi. Vain esimerkeissä 2, 4 ja 6 kirjoittajat viittaavat henkilökohtaiseen elämäänsä maahanmuuttajana Suomessa. Virkkeessä 4 adverbia *siksi* edeltävät kirjoittajan kuvaamat suomen kielen opiskelun syyt, joihin kuuluvat hänen perhesiteensä Suomessa. Esimerkissä 2 on kaksi nesessiivilauseetta, mutta vain ensimmäinen on yksikön ensimmäisessä persoonassa. Siinä opiskelija esittää oman aikomuksensa ammatin vaihdosta *joskus* tulevaisuudessa, ja perustelee sitä *koska*-alkuisella sivulauseella, jossa nesessiivirakenne on nollapersoonainen – kenen tahansa olisi osattava hänen ammatissaan todella hyvin suomea. Esimerkissä 6 modaaliverbi *pitää* kuvaa opiskelijan omia aikomuksia. Virke on hyvin omakohtainen: kirjoittaja kuvaa kokemuksiaan ja tuntemuksiaan, joita lopun huudahduslause vielä korostaa. Virkkeessä 5 on evaluoiva että-yhdyslause *on huono että*, jolla kirjoittaja ilmaisee asennoitumisensa *että*-sivulauseen asiantilaan eli siihen, että hänen täytyy osata suomea, jos aikoo saada töitä. Evaluoivia että-yhdyslauseita käsitellään tarkemmin luvussa 5.2.3.

Seuraavat esimerkit ovat suullisesta aineistosta. Niissä opiskelija perustelee omakohtaisin esimerkein sitä, miksi asunnottoman ja työttömän elämä voi olla vaikeaa Suomessa.

(S7) esimerkiksi joskus kun Irakissa mä meen kylän ehkä kavereiden tai joku mutta se on tosi vaikea koska tää en tiedä missä *pitää mun* laittaa mun vaatteet tai laittaa mun tavaroita - - olen ujo ja en tiedä mitä *mun pitää* ja se on oikeasti se on tosi vaikea se on tosi huono

(S8) mulla on projekti piirtäminen projekti tässä se on joo olen ollut jo vuoden aikaa joka viikko kaksi kertaa joka viikossa *mun pitää* mennän oppi nyt miten mitä lakeja ja jos mä haluan tehdä oma bisnessi mitä *mun pitää* tehdä

Esimerkissä 7 opiskelija miettii, miltä asunnottomasta voi tuntua, kun hän joutuu asumaan muiden nurkissa, sitä epämukavuutta, kun ei tiedä, mihin laittaisi vaatteet ja miten päin olisi, kun ei ole kotonaan. Esimerkissä 8 taas opiskelija kuvaa, mitä kaikkea hänen pitää oppia ennen kuin voi ryhtyä yrittäjäksi Suomessa. Ennen tätä hän on kertonut, miten hänen kotimaassaan työelämään pääsee paljon helpommin kiinni, kun byrokratiaa ei ole niin paljon ja moniin töihin ei vaadita vuosien koulutusta kuten Suomessa.

Välttämättömyyttä ilmaisevissa nesessiivisissä lauseissa subjektina toimii muutamissa tapauksissa myös monikon ensimmäinen persoona.

(K9) Lapsilla on vapaita ajatuksia ja *meidän täytyy* kannustaa sen jotta auttaa heitä luoda uusia asioita.

(K10) Toisalta, *meidän kaikkien täytyy* miettä miten me voisimme auttaa ympäristölle, mitä elätapa meillä on.

(K11) Minä ajattelen, että *meidän täytyy* muistaa, että joka päivä voi olla siistia ja puhdas.

(K12) Jotta juhlan jälkeen lämpikaupunki, lämpiympäristö, lämpiranta ovat jääneet kauniita ja puhtaita, *meidän täytyy* ei heitä roskat ulos.

(K13) A: Toisalta ymmärrän häntä koska kun on ei ole aikaa hän ei voi tuntea tuntia laittaa keittiössä ruokaa hänen pitää mennä töihin tai koko päivä hänellä on kiire. Toisaalta ymmärtää ymmärrän häntä.

B: Joo ymmärrän mutta elämä on kaunis ja mulla on vain yks kerta elämäntilaisuus. Joo *me täytyy* elää hyvin elää.

A: Joo olen samaa mieltä kuin sinä.

Monikon ensimmäisessä persoonassa kirjoittaja kutsuu lukijat mukaan tekstiin, vetoaa heihin. Luukan mukaan (1992: 150) monikon ensimmäisellä persoonalla voidaan korostaa tekstin tuottajan ja vastaanottajan yhteyttä, me-henkeä. Se lisää solidaarisuuden ja tasa-arvon vaikutelmaa, ja sillä voidaan myös välttää vastaanottajan suoraa puhuttelua kehotuksissa. Näin kirjoittaja tekee esimerkissä 10, jossa hän toivoo kaikkien, myös itsensä miettivän elämäntapojaan ja niiden vaikutusta ympäristöön. Ympäristön tila on aiheena myös esimerkeissä 11 ja 12, ja onhan ympäristö ja luonto kaikille yhteinen ja meidän vastuullamme, joten me-muodon käyttäminen sopii siihen hyvin.

Samoin esimerkissä 9 on kyse monia yhdistävästä asiasta, vanhemmuudesta. Kirjoitus käsittelee lapsille lukemisen tärkeyttä, ja esimerkissä kirjoittaja kehottaa vanhempia tukemaan lasten mielikuvitusta. Viimeinen esimerkki on suullisesta aineistosta. Siinä keskustelija A kertoo ymmärtävänsä Kirstiä (kuvitteellista esimerkkihenkilöä, jonka elämäntilannetta keskustelijoiden tulee kommentoida), jolla ei ole aikaa laittaa terveellistä ruokaa. Keskustelija B myötäilee ensin sanomalla *joo ymmärrän*, jonka jälkeen hän aloittaa vastaväitteen konjunktiolla *mutta*. Opiskelija vetoaa siihen, että kaikkien pitäisi noudattaa hyviä elämäntapoja, koska meillä on vain yksi elämä. Opiskelija A yhtyy tähän mielipiteeseen lauseella *Joo olen samaa mieltä kuin sinä*.

Seilonen (2013: 194) toteaa, että suomenoppijat käyttävät nollapersoonaa ja muita epäsuoria viittaamisen tapoja hänen aineistonsa tekstilajeista eniten mielipideteksteissä, koska yleistävyys on argumentoiville teksteille tyypillinen piirre. Nollasubjekti on lisäksi nesessiivisten lauseiden yleisin subjekti, joten nollapersoonaisen nesessiivilauseiden suuri määrä aineistossani on osoitus siitä, että oppijat ovat omaksuneet sen tyypillisen käyttötavan. Mielipideteksteissä pyritään vaikuttamaan lukijaan ja mahdollisesti ohjailemaan häntä ajattelemaan tietyllä tavalla, ja nollapersoonaa tarjoaakin lukijalle tai kuulijalle paikan, jossa hän voi samaistua tilanteeseen ja kirjoittajan tai puhujan ajatuksiin. (Laitinen 1995: 344; Seppänen 2000.)

(K14) Kun maahanmuuttajat tulevat Suomeen, he eivät osaa suomea. Sitten he menevät suomeen kielen kurssin. Yleensä kurssit kestävät n. yksi vuosi, mutta se ei ole tarpeeksi. Minum, minun mielestäni *tarvitse* olla kurseilla kaksi vuotta. Suomen kieli todella vaikea kieli. Esimerkiksi olen itse n. kaksi vuotta suomen kielen kursilla, ja osa vain perusasiat.

(K15) Ajattelen, että kaikki voivat parantaa oma elämää. *Tarvitse* alkaa liikkua, ja liikkua joka päivä/illalla, ja milloin tahansa vuodenaikaan.

(K16) *Ei tarvitse* ruokia rottoja. *Ei tarvitsee* saastuttaa ilma. Jos on kova tuuli, roskat voivat päästä mereen tai metsään.

(K17) Minä ajattelen, että ei ole ongelmaa, jos Suomessa olisi viinejä myynnissä ruokakaupoissa. *Ei tarvitse* päättää ihmisten puolesta mitä ostaa ja missä.

(K18) *Ei tarvitse* tukee muita maita, kun omassa maassa on ratkaisemattomia ongelmia.

(K19) Heti *pitää* lopeta kaikki sodat.

Ensimmäisessä esimerkissä kirjoittaja esittää suosituksen, että hänen mielestään suomen kielen kurssien pitäisi kestää vähintään kaksi vuotta. Hän perustelee sitä suomen kielen vaikeudella ja omilla kokemuksillaan. Toisessa esimerkissä opiskelija kirjoittaa liikunnan hyvistä vaikutuksista, ja vetoaa jokaisen kykyyn parantaa elämänlaatuaan liikkumalla ympäri vuoden. Esimerkissä K16 kirjoittaja haluaa kiinnittää lukijoiden huomion vapun juhlinnan varjopuoliin. Esimerkeissä K17 ja K18 kieltomuodolla viitataan Suomen päättäviin elimiin, joiden kirjoittajan mielestä ei pitäisi säädellä alkoholin myyntiä ja antaa kehitysapua. Viimeinen esimerkki tuntuu jopa käskevältä ajanilmauksen *heti* takia – siinä myös jätetään avoimeksi, kenen sodat pitäisi lopettaa, sillä sodat ovat kovin monimutkaisia tilanteita ympäri maailmaa.

Nollapersoonalauseilla on tapana myös ketjuuntua, ja yksi tavallinen käyttöympäristö ovat yhdyslauseet, jotka ilmaisevat ehtoa (ISK 2005: 1293). Esimerkkien K20 ja K21 kaikki verbit ovat nollapersoonassa. Ensimmäisessä esimerkissä kirjoittaja ilmaisee *jos*-lauseella mahdollisesti toivottavan asiantilan, jonka toteutumisen välttämätön edellytys suomen kielen osaaminen on. Vasta kielen oppiminen saattaa helpottaa työn saantia, ja tätä seurausta kuvataan *sitten*-adverbillä. Toisessa esimerkissä opiskelija kuvaa niitä välttämättömiä toimintatapoja, joita parisuhteen ongelmatilanteissa tulee hänen mielestään noudattaa. Kirjoittaja tuntuu pitävän rauhanomaisen keskusteluyhteyden säilyttämistä parisuhteessa erityisen tärkeänä, sillä viimeinen lause alkaa nollapersoonaisella välttämättömyyden ilmaisulla *on pakko*, joka on hyvin voimakas ilmaisu – sitä on pidetty jopa voimakkaimpana kaikista välttämättömyyden ilmaisimista (Kangasniemi 1992: 103, 111).

(K20) Olen varma, että jos haluaa integroidä nopeasti ja helposti ja saada hyvä ja iso contactia *pitää* osata suomea, sitten voi saada töitä helpompi.

(K21) Jos parisuhteen tulee ongelmia ja kyvyttömyyksiä, *ei tarvitse* riidellä, on pakko keskustella rauhassa ongelmista ja löytää hyvä päätöksen.

Nollapersoonaa käytetään usein itsestä puhuttaessa yksikön ensimmäisen persoonan sijaan (ISK 2005: 1291). Tällaisia lauseita mielipideteksteissä esiintyy vain yksi (esimerkki K22), mutta sen sijaan nollapersoonalauseita esiintyy muiden epäsuorien viittaustapojen yhteydessä. Esimerkeissä K23 ja K24 nollapersoonaa käytetään passiivin rinnalla. Viimeisessä esimerkissä kirjoittaja käyttää nollapersoonan rinnalla *ihmiset*-subjektia, joka viittaa generisesti kaikkiin hänen kotimaassaan asuviin ihmisiin, joilla ei kirjoittajan mukaan ole tietoa luonnonvarojen ehtymisestä.

(K22) *Tarvitsee* mennä Alkoon ostaa viinejä joka kerta kuin minä haluan.

(K23) Minun mielestä voidaan silvittää tämä asia, *pitäisi* vaihtaa rakennustyyppi.

(K24) Toisaalta vaikka monipuolikielitaitoa arvostetaan mutta suomen kieli on todella tärkeä työn suomeksi ja *täytyy* viettää paljon aikaa oppimaan Suomen kieltä.

(K25) Ensiksi koska siellä energia on halpaa, ihmiset käyttävät huonosti ja eivät tiedä että *täytyy* säättää energiaa.

Opiskelijat käyttävät myös yksikön toista persoonaa generisesti viittaamaan ihmisiin yleensä. Usein ns. *sinä*-passiivina käytetään aineistossa nollapersoonailmausten kanssa samassa yhteydessä. *Sinä*-passiivina on pidetty englannin kielen vaikutuksena, mutta sen käytöstä on havaintoja suomen murteissa jo 1800-luvulla. (Seppänen 2000.) Seuraavassa esimerkissä suullisesta aineistosta (S26) opiskelijat keskustelevat tilanteesta, jossa kuvitteellinen henkilö nimeltä Kirsi ostelee luottokorteilla merkkivaatteita lapsilleen, koska haluaa seurata muotia. Henkilö A, joka käyttää myös *sä*-passiivina, osaa englantia hyvin niukalti, samoin kuin esimerkin K27 kirjoittaja, joten englannin vaikutuksesta tuskin on kysymys heidän kohdallaan. Esimerkin S26 molemmat keskustelijat esittävät nollapersoonaisilla ja *sä*-passiivisilla nesessiiviverbeillä yleisiä suosituksia, miten ihmisten kannattaisi heidän mielestään käyttää rahaa. Jälkimmäisessä esimerkissä kirjoittaja vetoaa lukijaan painokkaasti ilmaisulla *sinun täytyy ymmärtää* ja tuo sen jälkeen nollapersoonalla esiin auton omistamisen huonoja puolia eli sen mukanaan tuomia lukuisia rahareikiä.

(S26) A: Mä luulen että seuraa muotia hyvä mutta voi olla huono myös koska muotia aina muuttuu ja aina *sä pitää* ostaa vaatteita. Esimerkiksi mä luulen että paljon naisia on ongelma heillä on ongelma rahakäyttö koska he seuraa muotia. Mä luule että sä voi voi seurata mutta *pitää* ajatella mitä oikeesti sä tarvii. Kun sä joskus tulee joku vaatteita että kaikki käyttää mutta voi olla että sä oikeesti *et tarvi* ostaa tämä.

B: Niin. Minä ajattelen että olen vähän samaa mieltä mutta ajattelen että raha *pitää* käyttää ei paljon *pitää* katsoo että se riittää kaikki asioista eli se riittää ostoksille ostamaan ruokaa tai kaikki muita asioita elämästä.

(K27) Mutta tällä on huono puoli, jos sinulla on oma auto – vaakituksia. Kun *sinä* ostat omaa autoa, *sinun* täytyy ymmärrä, että se on kallis juttu. Autoa *täytyy* tankkata, *täytyy* ostaa kasko, renkiä, tehdä katsastus, parkkipaikkalle *tarvitsee* maksaa joka kuukausi.

Lopulta nesessiivilauseilla velvoitetaan ja ohjailaan erilaisia ihmisiä ja ihmisryhmiä yksikön ja monikon kolmannessa persoonassa olevilla subjekteilla. Yleisimpiä subjekteja ovat maahanmuuttajat ja lähihoitajat, koska tehtävänannoissa pyydettiin ottamaan kantaa siihen, täytyykö maahanmuuttajan osata suomea täydellisesti töissä ja täytyisikö lähihoitajien saada enemmän palkkaa. Joukosta erottuu myös nesessiiviverbien käyttäjiä kuvaamaan erilaisia yhteiskunnan normeja tai yhteiskunnan luomia olosuhteita, joiden takia ihmisten täytyy toimia tietyllä tavalla. Tätä on modaalisuuden tutkimuksessa nimetty perinteisesti deonttiseksi modaalisuudeksi.

- (K28) *Kiinalainen miehen* täytyy ansaita enemmän rahaa kuin vaimo.
- (K29) Suurin osa kiinalaista perheistä *miehen* täytyy antaa kaikki palkka vaimolle.
- (K30) Minun kulttuurissa *miehen ja naisten* täytyy asuvat yhdessä jos ovat naimisissa.
- (K31) Syyt voivat olla köyhyys, ei ole koulua tai opettajaa maaseudulla, *lasten* täytyy mennä töihin koska perhe tarvitse rahaa jne.
- (K32) Kiinassa jos nainen ja mies menevät naimissin, yleensä miehen perhe auttaa nuoria perheitä ostamaan asuntoja ja autoja. Suomalainen vanhemmat eivät auta lapsia ostamaan asuntoja eikä autoja. *Nuoren* täytyy saada kaikki itseksi hitaasti. Minusta se on hyvä, että nuoret perheet rakensivat elämänsä itse.
- (K33) Se on tosi tärkeää asia, koska *ihmisen* pitää tehdä kaikki asiat Suomessa itse.

Erityisesti avioliittoon ja perheeseen liittyy sääntöjä esimerkiksi naisen ja miehen roolista. Näitä kuvataan esimerkeissä K28–K30. Esimerkissä K31 taas kuvataan yhteiskunnallisia olosuhteita kirjoittajan kotimaassa, jossa lasten raiskaukset ovat tavallisia. Näihin yhtenä syynä kirjoittaja mainitsee lasten koulutuksen puutteen. Kahdessa viimeisessä esimerkissä, K32 ja K33, tarkastellaan suomalaista kulttuuria ja kirjoittajan tilannetta Suomessa. Suomi on individualistinen kulttuuri toisin kuin monien opiskelijoiden lähtömaiden kulttuurit. Opiskelijat ovat täällä myös ilman kotimaansa turvaverkkoa, perhettä, sukulaisia ja ystäviä. Esimerkissä K32 kirjoittaja on tullut siihen tulokseen, että suomalainen pärjäämisen kulttuuri, jossa vanhemmat eivät tue esimerkiksi vastaanainutta nuortaparia, on parempi kuin hänen kotimaansa yhteisöllinen kulttuuri. Esimerkin K33 kirjoittaja on tajunnut, että kielitaito on tärkeää Suomessa, koska kaikkien, myös hänen, pitää hoitaa asiansa ilman apua.

Kirjallisessa aineistossa vedotaan myös valtioon ja hallitukseen, joiden tulisi kirjoittajien mielestä ryhtyä toimenpiteisiin kansalaistensa hyväksi. Kirjoittajat ovat huolissaan muun muassa ympäristön saastumisesta, työttömyydestä, väestönkasvusta ja syntyvyyden laskusta. Esimerkissä K38 vaaditaan perustuslain uudistamista, jonka tietysti voivat tehdä vain maan hallintoelimet. Nollapersoonassa vaatimuksella pyritään kuitenkin herättelemään kaikkia lukijoita miettimään maassa vallitsevia epäkohtia. Viimeisessä esimerkissä kirjoittaja uskoo joukkovoimaan: kaikkien irakilaiden tulisi laittaa kortensa kekoon ja miettiä, miten väestönkasvua voisi hillitä.

- (K34) Minä ajatelen, että *hallituksen* pitää ratkaistaa nämä ongelmia, tarvitsee keksia millä tavalla voi vähentää saasteja.
- (K35) *Valtion* täytyy auttaa suomalaisia, että he lisääntyvät paljon.
- (K36) Minun mielestani näissä asioissa läki on tärkeä ja *ihmiset/edustajat* jotka on hallituksissa täytyy toimia lasten puolesta.
- (K37) Mutta toisella puolella *hallituksen* myös täytyy luoda lisää työpaikkoja ja auttaa työttömiä saada työn.
- (K38) Lopuksi perustuslaen täytyy uudistettava ja voi auttaa että sukupuolten välinen tasa-arvo vahvistaa.
- (K39) Lopuksi, *kaiki* Irakissa pitäisivät ajattella tästä asiasta ja yritäisivät löytää ratkaisuutta, täytyy olla joitakin lakeja että järjestää rakentamisen ja väestönkasvu.

Suullisessa aineistossa kolmannen persoonan nesessiiviset ilmaukset viittaavat usein tehtävänannossa esiteltäviin henkilöihin, joiden elämäntilannetta keskustelijoiden tulee kommentoida. Erityisesti Timon elämäntavat kirvoittivat erilaisia neuvoja, kuinka hänen tulisi muuttaa ruoka- ja liikuntatottumuksiaan. Myös naimisiinmeno suositellaan Timolle. Esimerkissä S41 opiskelija A on pannut ilmi genetiivisubjektin päälauseeseen (*hänen täytyy ajatella*), mutta *että*-sivulauseesta se puuttuu. Kyseessä voi olla ellipsi, mutta voidaan myös tulkita, että puhujan mielestä kaikkien ihmisten tulisi olla aktiivisia. Viimeisessä esimerkissä on kyse Kirstistä, joka laittaa valmisruokia ja joka ei osta vihanneksia, koska ne ovat liian kalliita. Opiskelija ilmaisee ensin olevansa samaa mieltä vihannesten kalleudesta (*minulla on samaa mieltä*), jonka jälkeen hän kontrastiivisella *mutta*-konjunktiolla alkavalla sivulauseella nostaa oman ja lasten terveyden tärkeämmäksi asiaksi. Puhuja vahvistaa väitteensä varmuutta modaalisella adverbillä *varmasti*, joka jälkimmäiseen lauseeseen sijoitettuna korostaa nimenomaan lasten hyvinvoinnista huolehtimista. Nesessiiviverbit ovat nollapersoonassa, joten tässäkin voidaan tulkita puhujan pitävän terveellisiä elämäntapoja tärkeänä ihmisille ylipäätään.

- (S40) Okei ensin *hänen* täytyy liikunta. Ja *hänen* tarvitsee hän vain istuu kotona ja katsoo telkkari joo ja syödä. Se on epäterveellinen elämä. *Hänen* pitää syödä terveellinen ruoka ensin sitten jää sohva pitää jäädä mennä liikunta tai kuntosalii tai joo tai joka paikalle. Ja olut hän aina juoda paljon alkoholia tarkoittaa olut hän pitää jäädä.
- (S41) A: Ajattelen että Timon elämä on tosi tylsä. Ja *hänen* täytyy ajatella että *tarvitsee* olla aktiivinen. Ja koska ja
 B: *Hänen* pitää mennä naimisiin joo koska hän asuu yksi ja sohva televisio joka päivä se on tylsä elämä joo ja aha hän juo olut ja roskaruoka se ei oo terveellinen ruoka
- (S42) Että vihanneksia ruoka on kallis. Minulla on sama mieltä mutta *tarvitsee* ajatella omaa terveysst terveyttä joo ja varmasti *tarvitsee* ajatella terveys oma laps lapsia.

4.2.2. Verbit

Tässä luvussa käsittelen niitä infinitiivissä olevia verbejä, jotka esiintyvät aineiston *täytyä*- ja *pitää*-verbejä sisältävissä nesessiivisissä rakenteissa. Olen luokitellut verbit semanttisiin ryhmiin käyttäen apunani Anneli Pajusen (2001) verbisemanttista jaottelua. Pajunen (2001: 55–56) jakaa verbit kahteen luokkaan: A-verbeihin, jotka ilmaisevat pääasiassa konkreettisia merkityksiä ja B-verbeihin, jotka ovat merkitykseltään abstraktimpeja. Verbien luokat ovat kuitenkin liukuvia, ja verbin merkitys voi vaihdella lauseyhteydestä toiseen.

A-verbit voivat ilmaista staattisia tiloja, tapahtumia, tekoja, liikettä ja muutosta. B-verbit ilmaisevat erilaisia mentaalisia toimintoja ja tiloja kuten aistihavaintoja, tunteita, kognitiota ja kommunikaatiota. A- ja B-verbit ovat primääriverbejä, ja näiden lisäksi on myös sekundaariverbejä, joihin Pajusen

mukaan kuuluu kuitenkin vain pieni joukko lähinnä modaalisia verbejä ja aspektuaalisia verbejä, kuten *alkaa* ja *jatkaa*. Sekundaariset verbit, kuten tutkimani nesessiiviset verbit, eivät tyypillisesti esiinny itsenäisinä, vaan jonkin itse asiantilaa ilmaisevan infinitiivin kanssa. Juuri näitä infinitiivisiä *täytyy-* ja *pitää-* verbien kanssa esiintyviä verbejä olen koonnut seuraavaan taulukkoon 2. Taulukossa on esitetty ensin konkreettiset tekoa, liikettä, omistusta, tilaa ja muutosta ilmaisevat A-verbit, ja sen jälkeen aistihavaintoa, kognitiota, puheaktia ja emootioita ilmaisevat B-verbit. Sulkuihin olen merkinnyt verbin esiintymien määrän aineistossa. En ole erotellut erikseen *täytyy-* ja *pitää-* verbien saamia infinitiivitäydennyksiä. (Pajunen 2001: 51–56.)

TAULUKKO 3. Aineiston nesessiivisten verbien kanssa esiintyvät verbit jaoteltuina semanttisiin ryhmiin.

verbit kirjallinen aineisto	verbit suullinen aineisto	merkitysryhmä
<i>opiskella</i> (7), <i>huolehtia</i> , <i>hoitaa</i> (2), <i>auttaa</i> (3), <i>työskennellä</i> , <i>työ</i> (=tehdä työtä), <i>tukea</i> (3), <i>tankata</i> (2), <i>ruokkia</i> , <i>toimia</i> , <i>hakata</i> , <i>säästää</i> , <i>tehdä</i> (5), <i>vaihtaa</i> (renkaat)	<i>hoitaa</i> , <i>opiskella</i> , <i>säästää</i> , <i>järjestää</i> (5), <i>tehdä</i> (5), <i>syödä</i>	TEKO (A)
<i>mennä</i> (3), <i>heittää</i>	<i>liikunta</i> (=liikkua), <i>laittaa</i> , <i>mennä</i> (6)	LIIKE (A)
<i>saada</i> (6), <i>myydä</i> , <i>ansaita</i> , <i>antaa</i> (3), <i>etsiä</i> , <i>löytää</i> , <i>ostaa</i> , <i>maksaa</i> (2), <i>käyttää rahaa</i>	<i>ostaa</i> , <i>maksaa</i> , <i>käyttää rahaa</i> (3)	OMISTUS (A)
<i>olla</i> (18), <i>pysyä</i> , <i>levätä</i> , <i>asua</i> , <i>jäädä</i> , <i>viettää aikaa</i>	<i>olla</i> (2), <i>jäädä</i> (3), <i>elää</i>	TILA (A)
<i>vaihtaa</i> (ammattia, rakennustyyppi), <i>erota</i> , <i>vähentää</i> , <i>helpottaa</i> , <i>saastuttaa</i> , <i>lopettaa</i> , <i>luoda</i> , <i>uudistaa</i> , <i>syntyä</i>	–	MUUTOS (A)
<i>osata</i> (11), <i>valita</i> , <i>yrittää</i> (2), <i>ajatella</i> (3), <i>päättää</i> , <i>keksiä</i> , <i>mieltä</i> , <i>tietää</i> (3), <i>ymmärtää</i>	<i>ajatella</i> (5), <i>yrittää</i> (3), <i>valita</i> , <i>katsoa</i> (3), <i>tarkistaa</i>	KOGNITIO (B)

(2), <i>muistaa, ratkaista, suunnitella, kannattaa</i> (2)		
<i>puhua</i> (5), <i>neuvoa, keskustella, kannustaa, kirjoittaa, oppia</i> (3), <i>soittaa</i> (puhelimella)	<i>puhua, oppia</i>	PUHEAKTI (B)
<i>näyttää</i>	–	AISTIHAVAINTO (B)
<i>riidellä, huolestua, arvostaa</i>	–	EMOOTIO (B)
<i>alkaa</i>	–	ASPEKTUAALINEN (SEKUNDAARI)

Kirjallisessa aineistossa on yhteensä 131 verbiä, joista osa esiintyy useamman kerran, kuten taulukosta voi nähdä. Näistä mentaalisia, B-ryhmän verbejä on 47 kappaletta eli noin 36 % kaikista verbeistä. Mukana on paljon opiskeluun ja työhön liittyviä verbejä – ovathan ne keskeisiä teemoja kotoutumiskoulutuksessa ja opiskelijoille läheisiä aiheita. Suullisessa aineistossa nesessiivisten verbien *täytyy* ja *pitää* kanssa esiintyy 47 verbiä, joista 15 on abstrakteja B-ryhmän verbejä. Suullisen aineiston verbit ovat kaikki melko tavallisia, jokapäiväisen kielen verbejä, mutta kirjallisessa aineistossa on mukana kompleksisempia ja harvinaisempia verbejä, myös A-ryhmän verbeissä. Esitän seuraavaksi muutamia havaintoja verbien käytöstä aineistossa.

Kirjallisen aineiston yleisin verbi on *olla*. *Olla*-verbillä voidaan ilmaista useita asioita, kuten olotilaa, omistusta, ominaisuutta, sijaintia ja tiettyyn luokkaan kuulumista. Aineistossani suomenoppijoiden *täytyy/pitää olla* -verbiketju on varsin monikäyttöinen, josta seuraavaksi on esimerkkejä.

(K43) Mun mielestä aktiivimallista on hyvä asia koska ihmiset *pitää olla aktiivinen*.

(K44) Minusta taas *kaikilla täytyy olla* itsehillintä.

(K45) Suomessa *pitä olla* työpaikalla *ajoissa*, se on tärkeä asia.

(K46) Kaupoissa *pitäisi olla* molemat eli normaali kassoja ja itsepalvelukassoja.

(K47) Toiselta keskiikäisillä ei ole pieniä lapsia ja heille *ei tarvitse olla sairaslomalla*.

(K48) Kolmeksi kun aloitta työskennellä *täytyy olla vaikutysvakuinen* ihmisten kanssa, ahkera, aktiivinen, kysyä paljon kysymyksiä työkavereideille.

(K49) Tässä asiassa nyt minun kotimaasa on mielenosoitus että meidän *täytyy olla* uusi laki tästä asiasta.

Opiskelijat ilmaisevat *täytyy/pitää olla* -verbiketjulla toivottavaa ominaisuutta (K43), omistusta (K44) sekä aikaa (K45). Esimerkeissä K46 ja K47 ilmaistaan lokaatiota, joista ensimmäinen on konkreettisempi ja toinen abstraktimpi sijainti. Esimerkissä K48 opiskelija on pyrkinyt mahdollisesti muodostamaan olemisen tapaa ilmaisevan, hyvin abstraktin tilanilmauksen *olla vuorovaikutuksessa*.

Viimeisessä esimerkissä K49 kirjoittaja on käyttänyt *olla*-verbiä kiertoilmauksena, koska hänen sanavarastostaan ei ole löytynyt verbiä säätää, jota käytetään lakien yhteydessä.

Verbeillä ilmaistavat tilat ovat tavallisesti statiivisia eli niissä ei tapahdu muutosta, ja ateeleisiä eli niillä ei ole luontaista päätepistettä tai tulosta (VISK § 1501). *Jäädä*-verbi voi kuitenkin saada muutosverbin piirteitä (VISK § 1502). Esimerkissä K50 verbi on saanut translatiivisijaisen täydennyksen, ja siinä kuvataan tilan muutoksen tulos, lapsettomuus, joka tekstissä johtuu yhteiskunnallisesta tilanteesta, esim. työttömyydestä. Esimerkeissä S51 ja S52 opiskelija antaa neuvoja Timolle, jonka elämäntavat ovat huonot. Hän käyttää *jäädä*-verbiä merkityksessä 'tulla lopetetuksi' (KS, sähköinen lähde). Esimerkissä S52 on tosin ilmi pantuna objektin lisäksi myös subjekti, jolloin verbin pitäisi olla *jättää*. Viimeisen esimerkin (S53) *jäädä*-verbi on tyypillisempi, mutta myös siinä merkitys on abstraktimpi (*jäädä aikaa*) kuin paikassa pysymisen merkitys (esim. *jäädä kotiin*).

(K50) Nuoret Suomessa pitävät *jäädä lapsetommia*.

(S51) Hänen pitää syödä terveellinen ruoka ensin sitten jää *sohva pitää jäädä* mennä liikunta tai kuntosali tai joo tai joka paikalle.

(S52) Ja olut hän aina juoda paljon alkoholia tarkoittaa *olut hän pitää jäädä*

(S53) Ajattelen tarvitsee tarvitsee jaa *jäädä aikaa erilaisille harrastuksia*

Myös *antaa*- ja *auttaa*-verbit saavat aineistossa abstrakteja täydennyksiä. *Antaa*-verbin objekti on tyypillisesti esine (Pajunen 2001: 262), mutta aineistossani *antaa*-verbi saa abstraktimpeja kohteita (esimerkit K54, K55 ja K56). Esimerkeissä K57 ja K58 taas *auttaa*-verbi on saanut subjektikseen abstraktimmat tarkoitteet, kun taas objektit ovat ihmistarkoitteisia.

(K54) Se voi olla erilainen kun sinulla on korkea titteli yrityksessä sitten sinun täytyy *antaa uusia ideoita*.

(K55) Siis, Suomen pitäisi *antaa* enemmän *kehitysapua*.

(K56) Kun vanhus *jää* kotiin, perheen täytyy *antaa* hänelle oikein *hoitoa*.

(K57) *Valtion* täytyy *auttaa suomalaisia*, että he lisääntyvät paljon.

(K58) *Sen (aktiivimallin)* täytyy *auttaa heitä* nousta sohvalta.

Aineistoni muutosverbeissä on sellaisia, jotka ilmaisevat jonkin jo olemassa olevan kohteen muuttamista tai ns. tyhjästä uuden luomista. Kohteen muuttamista ilmaistaan usein kausatiivisilla verbijohdoksilla, kuten esimerkeissä K59 ja K60. Molemmat esimerkit ovat subjektittomia. Esimerkissä K60 opiskelija on osannut muodostaa *vA*-partisiipin passiivin *uudistaa*-verbistä, mutta on yhdistänyt sen *olla*-verbin sijasta nesessiiviseen *täytyy*-verbiin. Hän on siis ymmärtänyt muodon merkityksen, mutta ei ole vielä hallinnut sen muodostamista. Seuraavien esimerkkien K61 ja K62 verbit *luoda* ja *syntyä* ilmaisevat jonkin sellaisen tuottamista, jota ei vielä ole olemassa.

(K59) Minun mielestäni yksityisautoilua pitäisi *vähentää*, mutta toisaalta ajattelen että omalla autolla kulkemista pitäisi tukea kun sinulla on lapset.

(K60) Lopuksi perustuslaen täytyy *uudistettava* ja voi auttaa että sukupuolten välinen tasa-arvo vahvistaa.

(K61) Mutta toisella puolella hallituksen myös täytyy *luoda* lisää työpaikkoja ja auttaa työttömiä saada työn.

(K62) Kaiki teittää että jos halua elää jatkaa, pitäisi uutta lapsia *syntyä*, koska jos ei ole ihmisiä sitten ei ole elää, ja myös elöimä, putta...

Aineistossa on yksi verbi, jota en osannut sijoittaa mihinkään kategoriaan. Seuraavassa esimerkissä kirjoittaja kuvaa sitä, että avioliitossa ei ole hyvä olla riippuvainen toisesta osapuolesta taloudellisesti. *Riippua*-verbiä ei kuitenkaan yleensä käytetä kuvaamaan ihmisten suhdetta toisiinsa, vaan kahden asian tai ihmisen ja asian välisestä suhteesta.

(K63) Myös, se on tärkeä että molemmat on taloudellisia vapauksia. He *ei tarvitse riippua* toisesta.

Seuraavassa luvussa siirryn tarkastelemaan adjektiivien käyttöä mielipiteen ilmaisemisessa. Käsittelen ensin aineiston yleisimpiä adjektiiveja, ja sen jälkeen tarkastelen adjektiiveja lausetyypeittäin.

5. Adjektiivit mielipidekirjoituksissa ja -keskusteluissa

5.1. Yleisimmät adjektiivit ja niiden käyttö

Tässä luvussa aion tarkastella opiskelijoiden adjektiivien käyttöä mielipiteen ilmaisemisessa. Opiskelijat käyttävät suhteellisia adjektiiveja kirjoitelmissa yhteensä 631 saneen verran, joka on 5,1 % kaikista kirjoitelmien saneista. Suullisessa aineistossa adjektiiveja on yhteensä 404 sanetta, joka on 4,1 % kaikista aineiston saneista. Esittelen ensin opiskelijoiden yleisimmin käytettyjä adjektiiveja ja niiden käyttöä sekä kirjallisessa että suullisessa aineistossa. Luvussa 5.1. keskityn adjektiiveihin ja niillä arvoitettaviin ja kuvailtaviin tarkoitteisiin semanttiselta kannalta. Luvussa 5.2. käsittelen adjektiivien käyttöä lausetyypeittäin, jolloin tarkasteluni keskittyy syntaktiseen variaatioon. Predikatiivilauseiden osalta tarkastelen myös adjektiiveilla kuvailtavien ja arvoitettavien tarkoitteiden abstraktiotasoa.

Opiskelijat käyttävät mielipideteksteissään yhteensä 231 erilaista adjektiivia. Mielipidekeskusteluissa erilaisia adjektiiveja on 74 kappaletta. Seuraavassa taulukossa näkyy opiskelijoiden 15 yleisimmin käytettyä adjektiivia sekä kirjallisessa että suullisessa aineistossa. Viittaan analyysissäni myös muihin aineistosta löytyviin adjektiiveihin, ja kaikki opiskelijoiden käyttämät adjektiivit on lueteltu taulukoissa, jotka ovat liitteenä 1 ja 2 tämän työn lopussa.

TAULUKKO 4. Yleisimmät adjektiivit aineistossa.

kirjallinen aineisto	käyttökerrat	suullinen aineisto	käyttökerrat
1 hyvä	155	1. hyvä	111
2. tärkeä	66	2. huono	33
3. helppo	29	3. vaikea	28
4. huono	26	4. tärkeä	19
5. vaikea	24	5. terveellinen	17
6. aktiivinen	18	6. helppo	13
7. ahkera	15	7. erilainen	12
8. nopea	14	8. tylsä	9
9. erilainen	13	9. nopea	9
10. iloinen	10	10. normaali	8
11. vakava	10	11. puhdas	7

12. iso	9	12. halpa	7
13. tavallinen	9	13. kallis	7
14. korkea	9	14. positiivinen	6
15. täsmällinen	7	15. kova	6

Molemmissa aineistoissa käytetyimmät adjektiivit ovat *hyvä, huono, tärkeä, helppo* ja *vaikea*, lukuun ottamatta suullisen aineiston adjektiivia *terveellinen*, joka tulee yleisyydessä ennen adjektiivia *helppo*. *Hyvä, huono, tärkeä, helppo* ja *vaikea* ovat selkeästi arvottavia adjektiiveja, joten niiden yleisyys aineistossa on odotuksenmukaista, kun kyse on mielipiteen ilmaisemisesta. Kirjoittajat ja puhujat ilmaisevat niillä omia asenteitaan ja pyrkivät ohjaamaan vastaanottajan ajattelua toivomaansa suuntaan siinä mikä on *tärkeää, hyvää* tai *huonoa*. Käsittelen näitä adjektiiveja tarkemmin luvussa 5.2. Osa adjektiiveista esiintyy myös komparatiivi- ja superlatiivimuodossa, jotka näkyvät liitteenä olevista taulukoista. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että komparatiivimuotoja käytetään adjektiiveista yhteensä 75 kertaa koko aineistossa, mutta superlatiiveja vain 17 kertaa.

Adjektiivi *terveellinen* korostuu mielipidekeskusteluissa, koska niissä käsitellään ruokailu- ja liikuntatottumuksia ja muita elämäntapaan liittyviä seikkoja. Myös adjektiivin *terveellinen* vastakohta *epäterveellinen* esiintyy suullisessa aineistossa 3 kertaa. Adjektiivit *terveellinen* tai *epäterveellinen* ja *tylsä* esiintyvät esimerkiksi keskustelussa, jossa opiskelijoiden on määrä arvioida kuvitteellisen henkilön elämäntapoja. Seuraavassa esimerkissä S64 opiskelijat keskustelevat Kirstistä, jonka mielestä terveellinen ruoka on kallista eikä hän edes osaa laittaa sitä, vaan ostaa mieluummin halpoja ja nopeavalmisteisia pakastepizzoja.

(S64)

A: Mun mielestä se on ei ole hyvä. Se on ei ole *terveellinen*. Koska mä tykkään teen ruoka kotona mä en tykkää

B: valmisruoka

A: valmisruoka. Mä söin mutta tosi vähän. Mä tekee ei itse ruokaa kotona.

B: Minäkin. Tämä on valmisruoka. Siellä on paljon aineita joka on *epäterveellinen*.

A: Se on halpa mutta ei ole *terveellinen*.

B: Halpa mutta ei ole *terveellinen*. Ja jos sinä itse ostat vihannekset ja teet salaatti tai jotain tai teet ruoka itse se on parempi. - -

Minä: No mitä jos ei osaa laittaa ruokaa? Hän sanoo ettei tiedä mitä voi laittaa vihanneksista.

B: Hän voi en tiedä se on vaikea vaikea kysymys. - -

A: Hän täytyy yrittää ja se on helppo. - -

A: Hänellä on hänellä sinä sanoo ehkä hänellä ei ole rahaa mä sanoo miksi hän tupakoida? Joo. Hänellä ei ole rahaa.

B: Mutta tämä tupakasta paljon rahaa on kuuluttaa.

A: Hän ei yrittää että joo. Hän on *tylsä!*

B: Koska hän tupakoi.

Esimerkistä voi nähdä, että opiskelijoilla on vaikeuksia perustella väitteitään. He osaavat sanoa, että Kirstin ruokailutottumukset eivät ole terveellisiä, ja valmisruoka on halpaa, mutta se ei ole terveellistä. Heidän mielestään on parempi laittaa ruokaa itse. Opiskelijat eivät osaa selittää, miksi valmisruoka on haitallista terveydelle, lukuun ottamatta lausetta *Siellä on paljon aineita joka on epäterveellinen*, ja eivät myöskään, mitä Kirsti voisi tehdä, jos hän ei osaa laittaa mitään vihanneksista. Opiskelijan A mielestä Kirstin pitäisi vain yrittää enemmän ja hän on tylsä, koska tupakoi.

B1-tasolla Eurooppalaisen viitekehyksen mukaan opiskelija ”pystyy perustelemaan ja selittämään lyhyesti mielipiteitä ja suunnitelmia”, mutta vasta B2-tasolla hän ”pystyy selittämään eri vaihtoehtojen edut ja haitat” (EVK 2004: 48). B2-tasolla argumentoinnista tulee tehokasta, ja opiskelija osaa pohdiskella syitä ja seurauksia (mt: 62). Esimerkissä X opiskelijat kykenevät tekemään havaintoja Kirstin elämäntyylistä ja kertomaan, että se ei ole hyvä eikä terveellinen. Asian käsittely jää kuitenkin pinnalliseksi ja perustelut ohuiksi. Esimerkki kuvaa hyvin B1-tasoa mielipiteen ilmaisun osalta.

Kirjallisessa aineistossa yleisimpien adjektiivien joukossa ihmisten ominaisuuksia kuvaavat adjektiivit *ahkera* ja *täsmällinen*. Koko aineistossa on paljon muitakin vastaavia adjektiiveja, kuten *oma-aloitteinen*, *tarkka*, *luotettava*, *rehellinen*, *ystävällinen* ja *kärsivällinen*. Kotoutumiskoulutukseen kuuluvat yhteiskuntataidot ja kulttuurintuntemus sekä työelämätaidot. Opiskelija tutustuu suomalaisen kulttuurin arvoihin ja tapoihin ja suomalaiseen työelämään. Monella opiskelijalla on vielä vähän kokemusta suomalaisesta työkulttuurista, mutta mielipideteksteistä on nähtävissä, että he ovat ymmärtäneet, minkälaisia piirteitä suomalaiset arvostavat ihmisissä ja työntekijöissä ja opiskelijat pitävät niitä myös itse hyvinä ominaisuuksina.

(K65) On hyvä, että työntekijät ovat *aktiivisia*, *ahkeria* ja *oma-aloitteisia* ja kaikki tulevat ajoissa.

(K66) Minusta hyvä työntekijä, se on *sosiaalinen*, *ahkera*, *täsmällinen*, *oma-aloitteinen* ihminen.

(K67) On hyvä asia, jos sä olet *täsmällinen*!

(K68) Hyvä työntekijä on sellainen työntekijä joka *täsmällinen*, *ahkera*, *tärkkä*.

(K69) Olen varma, että Suomessa työpaikoissa on tasa-arvo, ja ei *tarkka* hierarkia.

(K70) Varmaan *täsmällinen* on tärkeä, mutta se on mahdoton italialaisille. Onneksi suomalaiset ovat *luotettavuuja*.

(K71) Toiseksi, suomalaiset ovat *ystävällisiä* ja *kärsivällisiä*.

Myös suullisessa aineistossa esiintyy paljon ihmisen ominaisuuksia kuvaavia adjektiiveja, vaikka niistä mikään yksittäinen ei korostukaan. Seuraavissa esimerkeissä opiskelijat kertovat, millainen on heistä hyvä asiakaspalvelija.

(S72) mun mielestäni jos joku haluaisin olla töissä joku asiakaspalvelualassa sis hänen täytyy olla ihan *sosiaalinen* ihan *avain* tai *ulosetenpäinihminen* ihan *ekstrovinen* ihminen joku voi olla puhu ihmisten kanssa auta ihmisiä joku tykkään tehdä kaikista sis se on tärkeä mun mielestäni
(S73) mä musta suomalaiset suomalainen myyjä on *kohtelias*, *ystävä* *ystävällinen* koko ajan
(S74) kun mä olin Kiina mä ajattelen että ehkä on huonompi koska myyjä ei ole *luotettava*
(S75) mä mielestäni asiakaspalvelutyö ei sopii kaikille koska kenelle ei ole *kärsivällisiä* ei voi tehdä asiakaspalvelutyö

Taulukossa korkealla on adjektiivi *aktiivinen*, koska opiskelijat kirjoittivat kommentin TE-toimiston aktiivimallista. Myös adjektiivi *nopea* esiintyy kirjallisessa aineistossa 14 kertaa. Lauseet heijastelevat sitä, että opiskelijoilla on kova tarve, mutta myös paine siirtyä elämässä eteenpäin. He ovat jo aikuisia, eivätkä haluaisi kuluttaa vuosia koulun penkillä, ja yhteiskunta myös odottaa heistä veronmaksajia. Silti he ovat sisäistäneet, että suomea on Suomen työmarkkinoilla osattava. Moni tulee kulttuurista, jossa ei ole sosiaaliturvaa, ja TE-toimiston antama rahallinen tuki kotona istuskelusta tuntuu heistä kummalliselta.

(K76) Minusta se on hyvä idea että työttömien täytyy olla *aktiivinen* ja etsiä työpaikkoja.
(K77) Mun mielestä aktiivimallista on hyvä asia koska ihmiset pitää olla *aktiivinen*.
(K78) Kaiki teitävät, että maahanmuuttajan uudessa maassa elämään on niin vaikea koska pitäisi yrittää integroida *nopeasti* uudessa maassa ja kultuuria.
(K79) Hyvin kielitaitoa auttaa maahanmuuttajalle löytää töitä helpompi ja *nopeasti*.
(K80) Ensiksi maahanmuuttajalle tyytä joka päivä puhua suomeksi suomalaisia kanssa, että suomen kieli tuli *nopeasti*.
(K81) Olen varma, että jos haluaa integroida *nopeasti* ja helposti ja saada hyvä ja iso contactia pitää osata suomea, sitten voi saada töitä helpompi.

Myös suullisessa aineistossa yksi opiskelija kuvaa kovaa motivaatiotaan päästä osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Puheessa toistuvat adjektiivit *nopea* ja *ahkera*. Esimerkissä S84 puhuja epäilee oppivansa suomea nopeammin työelämässä kuin istumalla suomen kurssilla.

(S82) mä sanoin mä haluan kansalaisuus koska mä haluan päse elämässä *nopeasti* etenpäin hyvä asia jos mä sain kansalaisuus suomen kansalaisuus tää on hyvä asia
(S83) mulla on kansalaisuus suomen he ovat he tietävät mä olen esimerkiksi opiskelija *ahkerasti* tai mä oon *ahkera* mies he ovat ajattelevat hyvät asiat koska suomalainen he ovat hyvä
(S84) mä luulen jos mä menen töihin ja siellä on paljon suomalaiset ihminen tai ei mä luulen mä oppi siellä *nopea* kuin suomen kurssi

Siinä missä adjektiivit *hyvä*, *huono* ja *tärkeä* ovat selkeästi arvottavia, voivat adjektiivit *korkea* ja *iso* olla vain kuvailevia. Esimerkiksi lauseet *Eiffel-torni on korkea* ja *Norsu on iso* ovat toteavia tai kuvailevia, mutta eivät arvota samalla tavalla kuin esimerkiksi *Eiffel-torni on kaunis* tai *Norsu on sympaattinen eläin* (esimerkit minun). *Korkea* ja *iso* ovat kuitenkin suhteellisia adjektiiveja, jotka saavat merkityksensä vasta suhteessa ulkoiseen maailmaan tai lauseyhteyteen. Ne voivat esitysyhteydessään olla hyvinkin arvottavia. (ISK 598, Hakanen1973: 21.) Tutkin luvussa 5.2.

tarkemmin sitä, millaisia tarkoituksia adjektiivit kuvailevat ja arvottavat, mutta adjektiivin *korkea* kohdalla voi jo huomata, että sillä kuvaillaan hyvin abstrakteja asioita, kuten kehitysavun määrää, motivaatiota ja väestönkasvua.

(K85) Nykyisin Suomen valtio tukee köyhiä maita rahallisesti. 0,7 % bruttokansantuotteesta menee kehitysavuksi. On todella *korkea* lukumäärä.

(K86) Suomessa on erilainen kulttuuri, että ei ole tärkeä jos vaimoilla on *korkeampi* palkka.

(K87) Ajattelen, että hyvin ammattilaisen täytyy osata suomea, koska se tarkoittaa, että työntekijällä on *korkea* motivaatio ja hän on tarpeeksi ahkerasti.

(K88) Toiseksi, väestönkasvu on *korkea* Bagdadissa, esimerkiksi vuonna 2003 Bagdadissa on noin 6 miljoonaa asukaita, ja vuonna 2004, 6,5 miljoonaa, 2009 on 6,7 miljoonaa ja nyt 2018, 10 miljoonaa tai vähän enemmän.

(K89) Nyt hän on kolme vuotta ja hänen sanastoa on *korkea* ja hän puhu sujuvasti.

(K90) Esimerkiksi terveydenhuoltojärjestelmä on huonoa Afrikassa ja monissa maissa Afrikassa, raskausastea on tosi *korkea*. Sitten se on ongelmallinen.

(K91) Sen jälkeen kaupungin vieressä kasvavat *korkeat* roskavuoret, joissa on paha haju ja paljon kodittomia eläimiä. Se on epäekologinen ja vaarallinen paikka.

(K92) Toisaalta voisimme ostaa viinejä helpompaa, toisaalta alkoholisteille olisi liian helpompaa ostaa *korkea* alkoholia ruokakaupoissa.

Kehitysavun määrää, palkkaa, motivaatiota ja väestönkasvua voidaan kuvata adjektiivilla *korkea*, samoin esimerkin K90 *raskausastea, joka todennäköisesti tarkoittaa syntyvyyttä. Esimerkissä K89 adjektiivia ei kuitenkaan käytetä kohdekielen mukaisesti. Opiskelija perustelee esimerkissä sitä, miksi vanhempien on tärkeää lukea lapsilleen. Suomeksi sanasto ei kuitenkaan ole *korkea*, vaan sanavarasto on *laaja*. Samoin esimerkissä K92 alkoholi ei ole *korkeaa*, vaan *vahvaa*. Esimerkissä K86 eritellään suomalaisen kulttuurin eroavaisuuksia kiinalaiseen kulttuuriin nähden, mutta siinä ei tuoda esiin varsinaista mielipidettä. Esimerkit K88 ja K90 tuovat esiin ongelman, ja esimerkissä K87 opiskelija ilmaisee mielipiteen virkkeen ensimmäisessä lauseessa, joka alkaa fraasilla *ajattelen, että* ja sitä seuraa perustelu *koska*-konjunktioilla alkavassa sivulauseessa. Esimerkissä K85 otetaan kantaa kehitysavun määrään. Lause *On todella korkea lukumäärä* on selkeästi arvottava ja tuo esiin, mitä mieltä kirjoittaja on Suomen antamasta kehitysavusta, vaikka nollapersoonaisena kirjoittaja häivyttää itsensä näkyvistä. Esimerkissä K91 kirjoittaja vetoaa lukijan tunteisiin kuvailemalla, kuinka roskavuoret kasvavat korkeiksi kaatopaikoilla, kun ihmiset eivät ole kiinnostuneita kierrättämisestä hänen kotimaassaan. Opiskelija kuvaa myös muilla negatiivisilla adjektiiveilla *paha*, *koditon*, *epäekologinen* ja *vaarallinen* tilanteen haittoja ja ikäviä puolia.

Adjektiivit *iso* ja *vakava* toimivat kirjallisessa aineistossa sanan *ongelma* määritteenä. Kun kirjoittaja kutsuu jotakin asiaa ongelmaksi, se kertoo jo paljon kirjoittajan asennoitumisesta asiaan. Adjektiiveilla *iso* ja *vakava* kirjoittaja voi kuitenkin vielä korostaa ongelman tärkeyttä.

- (K93) Suomessa on *iso* ongelma alkoholista.
(K94) Nykyään minun kotimaasa on *iso* ongelma lapsi-raiskausta.
(K95) Minun mielestäni sota on *iso* ongelma nykyisen.
(K96) Minä luulen, että luonnon saastuttaminen on *vakava* ongelma kaikiällä, esimerkiksi minun kotikaupungissa Pietarissa.
(K97) Sukupuolten välinen tasa-arvo on *vakava* ongelmaa Iranissa.
(K98) Monet teitävät että, väestönkasvu ja asuntopula on niin *vakava* ongelma nykyään monilla mailla ja tämä ongelma on kasvanut enemmän ja enemmän.

Opiskelijat nostavat teksteissään siis rohkeasti esiin vaikeitakin yhteiskunnallisia ongelmia, kuten tasa-arvon, luonnon saastuttamisen ja väestönkasvun. Sen sijaan tunteisiin he vetoavat vähän, sillä koko kirjallisessa aineistossa tunteita kuvaavia adjektiiveja esiintyy vain 19 kertaa: *iloinen* 10 esiintymää, *yksinäinen* 4 esiintymää, *onnellinen* 3 esiintymää ja *vihainen* 1 esiintymä.

Koko aineistosta voi nähdä (ks. liitteet 1 ja 2), että opiskelijat käyttävät enimmäkseen suomen kielen tavallisimpia adjektiiveja. Tässä luvussa annan vielä lause-esimerkkejä muutamista harvinaisemmista adjektiiveista, ja sen jälkeen siirryn tarkastelemaan sitä, millaisia tarkoitteita adjektiivit arvottavat ja kuvailevat ja millaisissa lausetyypeissä adjektiiveja esiintyy. Pelkästään adjektiiveja tarkastelemalla ei siis näytä siltä, että opiskelijat käsittelevät kovin abstrakteja ja yhteiskunnallisia aiheita. Nostan kuitenkin esiin muutamia abstraktimpeja adjektiiveja.

Ison suomen kieliopin (2004: 515) mukaan partisiipit ovat nominin tavoin taipuvia, adjektiiveille ominaisissa tehtävissä toimivia infiniittimuotoja. Monet partisiipit ovat käytössä adjektiivistuneet tai substantiivistuneet. Partisiippeja pidetään hankalina, koska ne voivat mennä sekaisin verbien finiittimuotojen kanssa ja koska niiden avulla voi muodostaa pitkiäkin lausekkeita, joiden osien välisiä suhteita voi olla vaikea hahmottaa. Suomen kielen oppikirjoissa, kuten paljon käytetyssä Suomen mestarissa tai uudemmassa Oma Suomi -oppikirjasarjassa partisiippeja käsitellään vasta B1-tasolla. Opiskelijat ovat kuitenkin käyttäneet muutamia *-vA-*, *-nUt-* ja *-mAtOn* -partisiippeja sekä kieltopartisiippeja mielipideteksteissään varsin onnistuneesti.

- (K99) Ei tarvitse tukea muita maita, kun omassa maassa on *ratkaisemattomia* ongelmia.
(K100) Myös Venäjällä on paljon *luvattomia* kaatopaikkoja.
(K101) Toiseksi sanotaan, että äiti on *palkattomatta* työ.
(K102) Minun mielestä suomalainen työelämä ja työkuulttuuri on *hyvin organisoitu*.
(K103) Venäjällä samoin kuin Suomessa tavallisesti erittäin *hyvin koulutettuja* työntekijä.
(K104) Suomi on teollisuusmaa ja Suomessa on *toimittava* hyvinvointivaltiojärjestelmää.
(K105) Tällainen laki on *syrjivä*.
(K106) Esimerkiksi, jos yhden ihminen haluaisii mennä naimisiin tai olla parisuhteessa samaa seksoinen parin kanssa, se on todella *rangaistava*.
(K107) Myös liikkuminen luonnossa on hyvin halpa ja *saavutettava* tapa, että olla terveellistä ja illoista.

(K108) Se on hyvä koska se voi auttaa maailmaan iso ongelma eli *kasvassa* asukasluksessa.

Suurin osa opiskelijoiden käyttämistä adjektiiveista ei sinällään kerro, että he käsittelevät teksteissään yhteiskunnallisempia aiheita. Muutama tällainen adjektiivi silti esiintyy. Seuraavissa esimerkeissä Suomesta puhutaan demokraattisena ja tasa-arvoisena maana, jossa saa elää vapaammin kuin opiskelijoiden kotimaissa, joissa uskonto ja lait rajoittavat ihmisten elämää. Viimeisessä esimerkissä K113 opiskelija perustelee, miksi rikkaiden maiden kuten Suomen pitäisi sitoutua antamaan kehitysapua heikommassa asemassa oleville maille.

(K109) Siellä ihmiset eivät asua yhdessä ennen avioliittoa, ja yhteinen elämä ennen avioliittoa on *lain vastainen*.

(K110) Suomessa on *tasa-arvoinen* maa miesten ja naisten välillä.

(K111) Suomi on todella *demokraattinen* maa.

(K112) Koska lait ovat *uskonnolliset*.

(K113) Myös se voi vähintään *taloudellinen* pakolainen.

5.2. Adjektiivien käyttö lausetyypeittäin

Tässä alaluvussa tarkastelen aineiston suhteellisia adjektiiveja sisältäviä lauseita lausetyypeittäin. Alla olevasta taulukosta näkyy adjektiivien määrät eri lausetyypeissä sekä kirjallisessa että suullisessa aineistossa. Yksittäisessä lauseessa voi olla useampi adjektiivi, mutta olen laskenut tämän silti vain yhdeksi lauseeksi. Jos virkkeessä on esimerkiksi kaksi lausetta, jotka ovat eri lausetyyppejä, olen laskenut lauseet erikseen. Esimerkiksi lause *Urheilu on tervellistä, jännittävä ja hauska* on laskettu yhdeksi predikatiivilauseeksi tyyppiä 'ammatti on tärkeä' (subjekti + predikatiivina adjektiivilauseke), kun taas virkkeessä *Tutkimusten mukaan maailman paras koulutus on suomen koulutus ja me voimme olla tyytyväisiä että me asumme suomessa* on predikatiivilause tyyppiä 'tämä on vakava ongelma' (subjekti + predikatiivina substantiivilauseke, jossa adjektiivi toimii määritteenä) ja modaalinen lause. Lauseet, joissa adjektiivi toimii adverbialina, edustavat eri lausetyyppejä, mutta sitä en ole tässä tarkemmin eritelty. Nollapersoonalauseista, intransitiivisista ja transitiivisista lauseista, modaalisista lauseista ja vertailevista *kuin*-lauseista on taulukossa esimerkkilause aineistosta, sillä näitä en aio tarkastella tarkemmin työssäni.

TAULUKKO 5. Adjektiivien esiintymät lausetyypeittäin.

lausetyyppi	määrä kirjallisessa aineistossa	määrä suullisessa aineistossa
predikatiivilause <i>ammatti on tärkeä</i>	119	78
predikatiivilause <i>tämä on vakava ongelma</i>	68	69
adjektiivi adverbiaalina	99	45
<i>olla + adj. + että/jos/kun-sivulaise tai infinitiivi</i> <i>'se on tärkeä'</i>	75	17/57
eksistentiaalilause	43	21
omistuslause	17	12
muut lausetyypit	kirjallinen aineisto	suullinen aineisto
nollapersoonalause	35, esim. Aktiivimalli on hyvä motivaatio, koska on paljon <i>laiskoja</i> ihmisiä.	32, esim. esimerkiksi karaokebaari ja nuorisohostelli mä ajattelen ehkä on <i>kova</i> ääni koko ajan
transitiivinen lause	20, esim. Luonto antaa meille <i>hyvää</i> mielia aina.	8, esim. minä ostan aina <i>tavallinen</i> elintarvike
intransitiivinen lause	5, esim. Minä tulen <i>ihanasta</i> maasta josta tulee myös maailman kuuluisa yrityksen johtajat.	1, esim. mutta siellä paljon humalassa ja ei oo <i>hyvä</i> ihminen sitten tulee siellä
modaalinen lause	19, esim. Tulevaisuudessa kehitysmaat voivat olla <i>itsenäinen</i> ja auttaa muita maita.	17, esim. koska Suomen elämän kulttuuri kaikki pitää olla <i>itsenäinen</i> paljon ihmisiä asuvat yksin ja pitää olla oma palka oma työ

vertaileva <i>kuin</i> -lause	22, esim. Kun työskentelin johtajana ekonomistitoimistossa, minun palkka oli <i>pienempi kuin</i> muut työntekijällä, koska he olivat miehiä.	8, esim. ja saman aikan se riippu millaisia yhtiö tai firma sinä työskentelet esimerkiksi valtion työ on <i>erilainen kun</i> ihmisen oma yhtiön
-------------------------------	--	---

Adjektiiveja esiintyy eniten predikatiivilauseissa, adverbiaalina sekä *on tärkeää* -lauseissa. *On tärkeää* -lauseiden kohdalla suullisessa aineistossa on kaksi lukua, 17 ja 57. Tästä kirjoitan tarkemmin luvussa 5.2.3. Käsittelen adjektiiveja seuraavissa alaluvuissa sekä semanttisesti että syntaktisesti. Luvussa 5.2.1. tarkastelen tarkemmin predikatiivilauseita, luvussa 5.2.2. adjektiiveja adverbiaalina, luvussa 5.2.3. *on tärkeää* -lauseita ja luvussa 5.2.4. eksistentiaali- ja omistuslauseita.

5.2.1. Adjektiivit predikatiivilauseissa

Adjektiiveja esiintyy predikatiivilauseissa adjektiivilausekkeissa ja substantiivilausekkeissa. Sekä adjektiivi- että substantiivilausekkeilla voidaan esittää arvioita ja kannanottoja. ISK:n mukaan (2005: 899) predikatiivilauseen perustapaus on sellainen lause, jossa predikatiivi luonnehtii subjektia ja verbinä on *olla*. Näitä lauseita on myös aineistossani eniten. Toinen tavallinen tapaus on lause, jossa on substantiivilauseke, joka sisältää substantiivia luonnehtivan adjektiivin. Esimerkkinä tästä on taulukossa 5 aineiston lause *Tämä on vakava ongelma*. Tällaisessa lauseessa *tämä* on subjekti, jota seuraa *olla*-verbi ja substantiivilauseke. Adjektiivi *vakava* luonnehtii substantiivia *ongelma*. Adjektiivi on tällöin lauseessa määritteenä, ja se ei ole pakollinen jäsen, mutta tuo esiin kirjoittajan suhtautumisen substantiivilla nimeämäänsä tarkoitteeseen. (ISK 2005: 899–903.)

Kuten taulukosta 4 luvussa 5.1. voi nähdä, yleisimpiin adjektiiveihin lukeutuvat arvottavat adjektiivit *tärkeä*, *hyvä* ja *huono*. Yksi niiden yleinen käyttöyhteys on sellaisissa predikatiivilauseissa, joissa ne määrittävät substantiiveja *asia*, *juttu* tai *idea*.

(K114) Minun mielestäni oma auto on *tärkeä asia* elämässä, esimerkiksi minulle.

(K115) Minun mielestäni avioliitto on *hyvä juttu*.

(K116) Minusta se on *hyvä idea* että työttömien täytyy olla aktiivinen ja etsiä työpaikkoja.

(K117) Minun mielestäni avioliitto on hyvä, koska rakkaus on elämässä *tärkein* asia.

(K118) Toisaalta avioliitto ei ole *helppo asia*, koska avioliitton kanssa tulee paljon vastuuta ja velvollisuus, molemmat ovat vastuussa lasten kanssa ja kotin tehtäviään kanssa.

(K119) Mielestäni etta, kerrostaloja on kyllä *hyvä juotu*, koska koko ajan uusia muutumia muutuiivat Bagdadin ja väestönkasvu nouse saman aikan.

(K120) On todella hyvää ja hienoa jos perhella on kaksi tai kolme lasta ja nähdä heita kasvovat iloiseksi perhen ympariston kun he ovat vauvoja sitten olla nuoreja ja muista kaikki iloisen aikoja yhdessä. Tötä kai, iso perhe, vanhempia pitää työ ja hoita paljon mutta tämä on elään *kauniin asia*.

Edelliset esimerkkilaiset ilmaisevat voimakkaasti kirjoittajan tai puhujan kannan käsiteltävään aiheeseen. Kirjallisessa aineistossa nämä lauseet ovat usein tekstin alussa, jolloin ne ilmaisevat heti kärkeen kirjoittajan mielipiteen, jota hän sen jälkeen perustelee eri tavoin. Lauseet K114, K115 ja K116 ovat yksityisautoilua, avioliittoa ja aktiivimallia käsittelevien tekstien aloituslauseita. Virkkeet K117 ja K118 ovat samasta tekstistä. Opiskelijan teksti alkaa esimerkillä K117, ja siinä substantiivilauseke *on tärkein asia* sisältyy *koska*-konjuktiolla alkavaan perusteluun. Määritteenä toimiva adjektiivi on superlatiivissa, joita aineistossa on vain vähän, ja tärkeimmäksi asiaksi nimetään tekstissä *rakkaus*, hyvin abstrakti substantiivi. Virkkeessä K118 sama kirjoittaja ottaa avioliittoon toisen, vastakkaisen näkökulman käyttämällä virkkeen alussa konnektiivia *toisaalta*.

Esimerkissä K119 opiskelija on onnistunut käyttämään partikkelia *kyllä*, joka on tavallinen mielipiteen ilmaisussa, ja usein sitä käytetään vakuuttelussa. Sama kirjoittaja on käyttänyt samaa keinoa myös aiemmin tekstissä olevassa nollapersoonalauseessa:

(K121) Ensimmäinen ongelma Bagdadissa on se että, seillä ei ole kerrostaloja van kaikki on omakotitaloja ja kotia pinta-alloja noin 150m² - 600 m²! *Kyllä* on tosi iso.

Molempiin esimerkkeihin *kyllä* tuo vahvaa idiomaattisuutta, sillä suomen kielessä *kyllä* on etenkin puhutussa kielessä taajakäyttöisimpiä modaalipartikkeleita. (ISK 2005: 1526). Esimerkkiin K120 olen tuonut mukaan vähän virkkeen kontekstia, sillä siinä kyseessä on myönnytysrakenne. Myönnytysrakenteessa kirjoittaja esittää ensin mielipiteensä eli sen, että parin kolmen lapsen perheessä on ihana kasvaa. *Totta kai* -alkuinen lause aloittaa vastaväitteen ja tuo tekstiin toisen äänen, huomauttaa, että lapset tuovat mukanaan paljon työtä. Sen jälkeen kirjoittaja palaa kuitenkin *mutta*-konjuktiolla alkavalla lauseella alkuperäiseen väitteeseensä, jonka mukaan perhe on kaunis asia elämässä. (Pasanen 2017: 18.) Tarja Pasanen (2017: 19, 22) on pro gradu -työssään analysoinut S2-oppiloiden mielipidetekstien myönnytysrakenteita ja havainnut, että se on toistuva retorinen kuvio etenkin B-tason kirjoitelmissa.

Suullisessa aineistossa lauseet, joissa on subjekti + *olla*-verbi + substantiivilauseke, jossa on jokin adjektiivi ja substantiivi *asia* tai *juttu*, ovat todella yleisiä, sillä 69 lauseesta (ks. taulukko 5) 23 on sellaisia. Näitä lauseita esiintyy esimerkiksi keskusteluissa, joissa opiskelijat neuvottelevat, mikä annetuista vaihtoehtoista (karaokebaari, sosiaalitala kodittomille, jääkiekkoseuran faniklubi, parkkihalli vai nuorisohostelli) rakennettaisiin heidän kotitalonsa alakertaan.

(S122) A: Okei mitä sinä ajattelet karaokebaari?

B: *No se on huono asia* koska se on tosi meluisa melu melu paljon melu tulee mun asuntoon ja siellä on paljon ihmiset joka ovat humalassa ja

A: häiritsevät. Kova ääni. - -

Minä: Mitäs te ajattelette tosta että sosiaalitila kodittomille?

B: En tiedä varmasti mutta *se on tosi surullinen asia*. Mä voin nähdä kotimattomia ihmisiä. Mulla ei ole paljon rahaa mä en voi auttaa.

A: Joo. *Ajattelen että se on hyvä asia* jos sinä voit auttaa toisen ihmisen jos heillä ei ole paikka.

(S123) A: Okei meillä on kaks vaihtoehto parkkihalli ja nuorisohostelli, parkkihallissa meidän en täytyy järjestää vain ehkä joku kone he voi mitä maksaa ja

B: automati

A: Joo automaattisesti. Nuorisohostellille meidän täytyy järjestää joku ihminen

B: Ja mutta voi myös etsii joku työskentelemään opiskelija voi opiskella siellä *se on hyvä juttu* koska mun mielestäni se toimii tosi hyvä Suomessa ja myös kesällä.

A: Okei.

B: Ja mun mielestä koska mulla on kokemus

A: Kesällä ehkä se paljon nuoret tulee mutta talvella ja

B: Ehkä kiinalainen tulee koska Suomessa on ihan hyvä paikka kiinalainen koska he haluaisi tulla Suomessa Suomeen ja millainen meidän talvi on

A: Myös japanilaiset tulee

B: Ja kaikki aasialainen ihan

A: *Joo okei se on hyvä juttu*

Esimerkissä S122 opiskelija B viittaa paikkoihin karaokebaari ja sosiaalitila kodittomille *huonona* ja *surullisena asiana*. Uskon, että natiivipuhuja olisi tässä sanonut *se on huono* ja *se on surullista*, sillä kyse on vain paikoista, ei laajemmista asioista. Kun taas opiskelijan A lause *Ajattelen että se on hyvä asia* viittaa seuraavan *jos*-alkuisen sivulauseen asiantilaan, jolloin ensimmäinen lause on suomenmukaisempi. Seuraavassa esimerkissä S123 predikatiivilause *se on hyvä juttu* on puheenvuoron keskellä niin, että ennen sitä kuvataan asiantila, jota pidetään hyvänä, ja sitä seuraa perustelu *koska*-alkuisella sivulauseella. Keskustelussa opiskelija B on vankasti nuorisohostellin perustamisen kannalla, ja perustelee sitä opiskelijoiden työllistymisellä ja aasialaisilla turisteilla, jotka tulevat ihastelemaan Suomen talvea. Vastaväittäjä A epäilee ensin hostellin kannattavuutta, mutta opiskelija B voittaa hänet puolelleen, ja A myöntyy lopulta sanomalla *joo okei se on hyvä juttu*.

Arvottavilla predikatiivilauseilla muotoa subjektivi + *olla* + adjektiivi + *asia/juttu/idea* ilmaistaan aineistossa siis suhtautumista ja mielipidettä. Luon vielä lyhyen katsauksen siihen, millaisia muita tarkoitteita adjektiivit arvottavat ja luonnehtivat aineiston predikatiivilauseissa ennen kuin siirryn tarkastelemaan adjektiiveja adverbialina.

Aineiston predikatiivilauseissa adjektiivit arvottavat ja luonnehtivat lauseen subjektia tai ne toimivat substantiivin määritteinä. Adjektiivit arvottavat ja luonnehtivat konkreettisia, fyysisiä tarkoitteita, joilla on materiaallinen muoto. Konkreettisia esineitä opiskelijat eivät kuvaa tai arvota predikatiivilauseilla juuri ollenkaan – vain kerran mielipidekeskustelussa (esimerkki S124). Tähän ryhmään kuuluvat kuitenkin jotkin ainesanat, kuten vesi ja viini (jälkimmäisestä esimerkki K125).

Abstraktimpia ovat taas energia, ilma ja sähkö. Erilaiset ihmisryhmät kuten eri ammattiryhmien edustajat ja konkreettiset paikat ovat myös edustettuina aineistossa. (Kuiiri 2012: 18.)

(S124) yleensä mä menen H&M siellä on mun oma luulin että siellä *tavaroita* on halvempi

(K125) Toiseksi mielestäni *viinejä* on tervelinen jos joisimme vähän päivittäin.

(K126) *Vanhainkoti* olisi hyvä esimerkiksi, koska nykyinen Suomessa on paljon vanhoja ihmisiä, jotka asuvat vanhainkodissa.

(S127) Ajattelen että *kamppaaja* on tosi kallis Suomessa

(K128) Esimerkiksi koulussa tai päiväkodissa *lähihoitajat* ovat tärkeää.

(K129) Se on todella tärkeä nykyään koska *vanhemmat* ovat kiireisiä ja heillä eivät ole aika lapsille lukea joka päivä.

Edellisissä esimerkeissä opiskelijoiden luonnehtimat ihmiset ovat geneerisiä ryhmiä – esimerkiksi *vanhemmat* ovat kirjoittajan mielestä yleensä kiireisiä – eivät heidän spesifisti tuntemiaan tai kohtaamiaan ihmisiä. Opiskelijat viittaavat aineistossa vain hyvin vähän itseensä, oman elämänsä ihmisiin tai omiin tuntemuksiinsa ja ominaisuuksiinsa.

(K130) *Minun ohjaja* päiväkodissa oli *ystävällinen* ja neuvoi minun erilaista asioista harjotellussa.

(S131) *minun naapurit* on *ystävällinen*

(S132) Minulle tärkeää että *minun mieheni* on *älykäs* ja *hauska*

(S133) *Minä* olen *epäsporttinen* mutta minä joka päivä kävelylle lähipuistossa

(K134) *Olen pitkä mies*, ja sen takia minulle yleensä on vaikea istua bussissa.

(S135) mut joskus tapahtui minulle et yksi kerta asiakas kestä tule Qatarista hänellä oli kaksi vaimoa ja hän tulini ja mä sanoit tervetuloa mutta *hän* oli *vihainen mulle* hän sanoit missä on mies koska mä en puhu naisen kanssa. Ja mä ajattelen se on *huono asiakas*.

Opiskelijat arvottavat ja luonnehtivat aineistossa monenlaisia abstraktimpeja tarkoitteita. Nämä voidaan jakaa kahteen ryhmään. Toisen asteen tarkoitteet kuvaavat tapahtumia, prosesseja ja tiloja, jotka ovat sidoksissa aikaan ja paikkaan. Kolmannen asteen tarkoitteet ovat sellaisia abstraktioita, jotka ovat muistamisen, unohtamisen, kuvittelun yms. mentaalisen toiminnan kohteita tai tuloksia tai muita sanoja, jotka eivät ole sidoksissa aikaan tai paikkaan, esim. *vapaus*, *demokratia*, *onni*. Koska ilmausten abstraktiotaso on tässä tutkimuksessa erityisesti kiinnostuksen kohteenani, luettelen seuraavassa taulukossa ne abstraktimmat tarkoitteet, joita kirjoituksissa ja keskusteluissa adjektiiveilla luonnehditaan. (Kuiiri 2012: 18, Hakulinen ja Karlsson 1979: 76.)

Taulukko 6. Adjektiiveilla luonnehdittavien ja arvotettavien tarkoitteiden abstraktiotaso mielipideteksteissä ja -keskusteluissa.

	kirjallinen aineisto	suullinen aineisto
Toisen asteen tarkoitteet	ammatti, työ, kaupunkijuhlat, perhe, laki, väestönkasvu, terveydenhuoltojärjestelmä, raskausaste, ympäristönsuojelu, aktiivimalli, perustuslait, ongelma, elämä, työelämä, henkilökunta, tapahtuma, suomen kielen kurssit, opiskelu, harrastukset, palvelut, itsepalvelu, elämäntilanne, ikä, avioliitto, parisuhde, myöhästyminen, koulutus, metsänsuojelu, virallisen avioliiton osa, mielipide, palkkaerot, teko, motivaatio, uhka, tilanne, tapa, vaihtoehto, työmoraali	asiakaspalvelu, asiakaspalvelujärjestelmä, kielitaito, aikataulu, palkka, liikunta, urheilu, seuraa muotia (= muodin seuraaminen), ympäristö, terveys, maine, työelämä, työ, elämä, kysymys, tilanne, aine
Kolmannen asteen tarkoitteet	tämä näkökanta, mahdollisuus, ratkaisu, keskustelunaihe, päätös, idea	idea

Taulukon substantiiveista voi nähdä, että monilla niistä kurkotetaan jo omaa elämänpiiriä laajemmalle yhteiskunnalliselle tasolle. Aineistossa käsitellään laajasti erilaisia aiheita, kuten työelämää, perheen ja avioliiton merkitystä, ympäristöasioita ja yhteiskunnan palveluja. Kolmannen asteen tarkoitteita aineiston predikatiivilauseissa luonnehditaan vähän, mutta niitäkin on muutama.

5.2.2. Adjektiivit adverbialina

Opiskelijat käyttävät adjektiiveja paljon adverbialaaleina: kirjallisessa aineistossa adjektiiveja adverbialaaleina on 99 esiintymän verran, suullisessa aineistossa adjektiivi esiintyy adverbialaaleina 45 kertaa. Tavallisimmin adjektiivit ilmaisevat tapaa, jolloin ne saavat yleensä päätteen *-sti*. Aineistossa on vain yksi esimerkki *-sti*-päätteisestä adjektiivista, jolla ilmaistaan määrää tai intensiteettiä

suhtautumista ilmaisevassa lauseessa. Esimerkissä K136 opiskelija käyttää sanaa *kovasti*, kun hän kirjoittaa yhdestä asiasta, josta ei pidä suomalaisessa työkuultuurissa.

(K136) Vain yksi suomalainen kulttuuri en pidä *kovasti*, mutta small talk on hauska töissä, ei tarvitse paljon, mutta joskus.

Vaikka tässä tutkimuksessa en tarkastele ilmausten tarkkuutta, voin todeta, että opiskelijat hallitsevat adjektiivien käytön tavan adverbialina melko hyvin. Tavan adverbiaaleja esiintyy yhteensä 68 virkkeessä kirjallisessa aineistossa, ja niistä virheellisiä on vain 21. Kuudessa virkkeessä opiskelijat pyrkivät käyttämään tapaa ilmaisevia adverbiaaleja myös komparatiivissa, mutta tätä muotoa ei tunnuta osaavan, sillä johdinta *-mmi*n ei ole osattu käyttää.

(K137) Hän voi viettää aika *mielenkiintoisempi* kuin kotona, keskustella kavereiden kanssa, tehdä erilaisia käsitöitä, jos halua ja lukea tai katsoa televisiota seurassa.

(K138) On hyvää että yrittää kehittää tietoa tai opiskella sitten voi löytää työ *helpompi* mutta toiselta te-toimisto pitää helppota ihmiselle löytää työ tai työ mitä he tyykkävät.

(K139) Minusta se oli outoa, koska on tärkeä, että sun työ tilaa on kodikas, siksi sinä voit työskennellä *parempi*.

Esimerkissä K137 opiskelija perustelee, miksi vanhuksen on parempi asua vanhainkodissa kuin kotona. Esimerkin K138 kirjoittaja punnitsee TE-toimiston aktiivimallin hyviä ja huonoja puolia, ja viimeisessä esimerkissä pohditaan työpaikan viihtyvyyttä.

Opiskelijat käyttävät lisäksi tavan adverbiaaleja kiertoilmaisuna. Seuraavassa on kirjallisesta (K) ja suullisesta aineistosta (S) kolme esimerkkiä, joissa on mielestäni käytetty kiertoilmaisua.

(K140) Ensiksi koska siellä energia on halpaa, ihmiset käyttävät *huonosti* ja eivät tiedä että täytyy säätää energia.

(S141) Ajattelen jos tää tapahtu Suomessa mutta Brasiliassa se on normaali joku jotka käyttää sun raha todella *huonosti*

(S142) mä en tiedä mitä se on suomeks mutta he ei ajattele *hyvin* ja hän ostaa mitä hän ei tarvi ja sitten totta kai kun kuun loppu hänellä on rahaongelma

Esimerkeissä K140 ja S141 opiskelijat käyttävät ilmaisuja *käyttää huonosti* energiaa ja rahaa, sillä heidän sanavarastostaan ei ole löytynyt verbiä *tuhlata*, jota voisi käyttää molemmissa yhteyksissä. Kolmannessa esimerkissä S142 opiskelija sanoo suoraan, että ei tiedä, mitä jokin hänen ajatuksensa on suomeksi, ja käyttää ilmaisua *he ei ajattele hyvin*. Tästä on vaikeampi arvata, mitä sanaa tai ilmaisua opiskelija on halunnut käyttää.

Opiskelijat käyttävät adjektiiveja tapaa ilmaisevina adverbiaaleina sekä mielipiteen ilmaisemisessa että kantojensa perustelussa. Seuraavissa kirjallisen aineiston esimerkkilauseissa opiskelijat perustelevat sitä, miksi nuori on vanhaa työntekijää parempi tai päinvastoin kuvailemalla heidän

tapaansa työskennellä. Viimeisessä esimerkissä adjektiivista *tavallinen* puuttuu päätte *-sti*, ja se kuvaa tapahtumisen yleisyyttä.

(K143) Hän voi tehdä töitä *rohkeasti*, koska hänellä ei ole negatiivista kokemusta.

(K144) Nuori työntekijä voi keksiä paljon uusia ratkaisuja ja työskennellä *nopeasti*.

(K145) Toisaalta vanhalla työntekijällä on kova työkokemus ja hyviä työtietoja, hän osaa tehdä töitä *huolellisesti*.

(K146) Minä luulen, että nuoret ovat nopeampi mutta keskiikäinen voivat tehdä töitä *luotetavasti*.

(K147) Ajattelen että nykyään nuoret eivät teke tehtävät *ahkerasti* ja *tavallinen* heillä ovat omat asiat ja kiinnostunut.

B1-tasolla kirjoittamisessa opiskelijan tulisi hallita perusrakenteet, mutta vaativammissa rakenteissa saa esiintyä virheitä. Opiskelijat pyrkivät erityisesti mielipidekirjoitelmissaan käyttämään joitakin vaativampia ja harvinaisempia rakenteita, joilla he ilmaisevat esimerkiksi vaikutelmia ja muutosta. Seuraavissa esimerkeissä opiskelijat käyttävät erilaisia vaikutelmaverbejä, joiden kanssa adjektiivit ovat kohdekielen mukaisesti ablatiivissa lukuun ottamatta esimerkkejä K151 ja S152, joissa komparatiivin taivuttaminen on jälleen ollut vierasta. Esimerkissä S152 opiskelija on ratkaissut ongelman käyttämällä adjektiivin edellä adverbiä *enemmän*, jolla hän on merkinnyt adjektiivin komparatiiviksi, mahdollisesti englannin vaikutuksesta. (ISK 2005: 931.) Kun predikatiivilauseet ilmaisevat mielipiteitä ja asenteita hyvin suoraan, ottavat nämä neutraalin havaintoverbin ja predikatiiviadverbiaalin sisältävät lauseet hieman lievemmin kantaa (Kuiri 2012: 68).

(K148) Mutta se ei näkyisi *hyvältä* jos kansanedustajat saavat noin 6500 euroa kuussa ja ammattillinen lähihoitajat saavat lähes 2000 euroa kuussa.

(S149) sis asiakas on se tulee vähän yllätys yllätyksenä asiakas on yllätynyt että vau kun mä tulen mä olen vähän väsynyt mä olen mä en tuntun *hyvältä* ja se tulee joku hyvä tarjo. Sis se on tärkeä.

(K150) Ensiksi, ei tunne *yksinäiseltä* jos kasvaa iso perhessa.

(K151) Enimmäkseen ruoka maistaa *parempi* viinen kanssa.

(S152) ja mä huomasiin huomasiin että työelämä tai työ on tosi tärkeä suomalaisille koska Suomen elämän kulttuuri kaikki pitää olla itsenäinen paljon ihmisiä asuvat yksin ja pitää olla oma palka oma työ eli ajattelen että he tuntuvat enemmän *itsenäinen* jos heillä on oma työ tai heillä on oma raha

(K153) Toiseksi lähihoitajat tehtävät kuuluusta *haastavalta* ja *fysiastilta*.

(K154) Minun kotimaassa suureissa työpaikoissa on kova hierarkia ja se ei näyttää *hyvältä* kun sinä puhut esimiehelle suoraan.

Sanna Mustonen (2015: 111, 193, 223, 277) on väitöskirjassaan tutkinut suomi toisena kielenä -oppijoiden tekstejä ja niiden paikan ja tilan ilmauksia. Hän on työssään arvioinut essiivillä ja translatiivilla ilmaistavat olotilat ja niiden muutokset hyvin abstrakteiksi ilmauksiksi ja havainnut, että niiden käyttö on runsasta, joskin vielä hyvin horjuvaa B1-tasolla. Minun tutkimuksessani mukana ovat vain translatiivi- ja essiivisijaiset predikatiiviadverbiaalit, jotka sisältävät adjektiivin. Näitä on aineistossa yhteensä 17, joten runsaasta käytöstä ei voida puhua. Esimerkeissä K155–S159 intransitiiviset *tulla-* ja *kasvaa-*verbit saavat translatiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin, jolla

kuvataan muutosta. Esimerkissä K160 transitiviverbi *tehdä* esiintyy ilmauksessa, jonka merkityksenä on 'tehdä jokin joksikin'. Kahdessa viimeisessä esimerkissä on kyse essiivisijaisista predikatiiviadverbiaaleista. Esimerkissä S162 oletan, että opiskelija on *tullut* Suomeen *väsyneenä*, ei *tullut* Suomessa *väsyneeksi*.

(K155) Joka ajan kuluttua lapset tulevat *riippuvaisia*.

(K156) Mutta joskus vanhuksat tulevat *varaliseksi* olemassa yksin kotona, sen takia he menevät vanhainkotiin.

(K157) Toivottavasti ei vaan minun kotimaassa kuin maailmassa ihmiset yrittävät ympäristönsuojelu ja vähentää kuluttajaksi ja kasvaa *ympäristöystävälliseksi*.

(K158) Lopulta maahanmuuttajat tulevat *aktiivisempiksi* opiskelemaan suomea ja osallistumaan yhteiskuntaa, koska kaikki auttavat meitä.

(S159) Kun minulla kun minun poika on pieni ja nuori ja minä aina tekee vain terveellinen ruoka ja nyt hän kasvaa *iso* ja *terveellinen* nuori mies

(K160) Minä tykkään autosta ja haluaisin ostaa omaa autoa, koska uskon, että auto tekee minun elämä *kätevämpi*.

(K161) Pitää *parempana* auttaa hoitaa vanhuksia kotona mahdollisimman pitkään.

(S162) kun mä tulin Suomeen ja mä tulin tosi tosi *väsynyt* mä olin sairas

5.2.3. *on tärkeää* -lauseet

Luvussa 5.2.1. esittelin aineiston lauseita, joissa mielipidettä ilmaistiin rakenteella subjekti + *olla*-verbi + adjektiivi + *asia/juttu/idea*. Näissä lauseissa esiintyi paljon aineiston tavallisimpia, arvottavia adjektiiveja, kuten *hyvä*, *huono* ja *tärkeä*. Toinen yleinen esiintymisympäristö näille adjektiiveille on lause, jonka alussa on predikaattina toimiva yksikön kolmaspersoonainen *olla*-verbi (mahdollisesti kieltomuodossa), ja tätä seuraa adjektiivi. Joskus lauseen alussa voi olla myös pronomini *se*, joka ei kirjoitettuun suomeen kuulu. Epämuodollisen subjektin lisääminen näihin lauserakenteisiin on suomenoppijoilla kuitenkin tavallista vielä korkeammillakin kielitaidon tasoilla, vaikka lauseet muuten hallitaan jo A-tasolla hyvin. (Seilonen 2015: 116; Jokela 2017: 122–123) Riitta Juvonen on väitöskirjassaan (2014: 41, 55, 65) tutkinut näitä lauseita suomenkielisissä ylioppilasaineissa ja nimennyt ne kehyslauseiksi. Käytän tässä hänen termiään. Kehyslause evaluoi *että*-lauseella ilmaistavaa asiantilaa, eli kertoo kirjoittajan tai puhujan asenteen puheena olevaan asiaan. Juvonen analysoi vain kehyslauseen jälkeen tulevia *että*-lauseita (esim. *On ihanaa, että on olemassa vielä ihmisiä, jotka haalivat aitoa rakkautta.*), mutta kehyslauseita voi seurata myös *jos*- tai *kun*-konjunktiolla alkava sivulause tai verbin infinitiivimuoto. Koko rakennetta Juvonen kutsuu evaluoivaksi yhdyslauseeksi. Tarkastelen tällaisia lauseita ensin kirjallisessa aineistossa, ja vasta sen jälkeen suullisessa.

Seilosen väitöskirjan (2013: 114–116) aineistossa *on tärkeää* -lauseet muuttuvat marginaalisiksi B1-tasolla, ja vasta C1-tasolla niihin alkaa ilmaantua harvinaisempia adjektiiveja. Minun aineistossani

opiskelijat käyttävät evaluoivia kehyslauseita vielä paljon, ja adjektiivit ovat kielen tavallisimpiin kuuluvia. Yleisimmät adjektiivit ovat *tärkeä* (21 lauseessa) ja *hyvä* (13 lauseessa), muita kirjoittajan asennoitumista ilmaisevia adjektiiveja ovat *helppo*, *vaikea*, *hauska*, *tyhmä*, *tavallinen*, *hieno* ja *upea*. Lauseissa on myös komparatiivimuotoja adjektiiveista *helppo*, *kallis*, *vaikea* ja *hyvä*. Sen lisäksi, että kehyslause voi kuvata asiantilan toivottavuutta, hyvyyttä, helppoutta/vaikeutta ja odotuksenmukaisuutta, se voi kuvata myös sitä, kuinka varmana kirjoittaja asiaa pitää (Juvonen 2014: 45). Tätä kuvataan seuraavilla ilmaisuilla.

(K163) Se on minun asenne, mutta *on mahdoton* pitää tämä tapa Suomessa, koska se on kalliimpi ja vaikeampi ostaa viinejä Suomessa.

(K164) *On fakta että* vanhemilla on paljon kokemusta ei vain töistä mutta myös elämästä.

(K165) *On totta, että* ei kaikki samanlaista Suomessa työpaikoissa ja Venäjällä.

(K166) Toisaalta *tosiasia on että* työntekijöille on tärkeää monia puolia asioita, ensiksi kokemus, toiseksi olla ahkeraa ja täsmällinen.

Esimerkissä K166 kirjoittaja on pannut ilmi myös tiedon, *kenelle* asia on tärkeä. Kehyslauseessa voi siis olla myös adverbiaali, jonka tarkoitteen kannalta infinitiivilausekkeen sisältöä arvioidaan (ISK 2005: 500). Vastaavia lauseita on kirjallisessa aineistossa 10, joista seuraavaksi kolme esimerkkiä.

(K167) Kolmanneksi on hyvää *perheille* matkustaa toisiin kaupunkeihin yhdessä ja viettää enemmän aika yhdessä autolla.

(K168) On helppo *vanhemille* vieta paljon aika lasten kanssa ja myös auttaa heidän ongelmista.

(K169) Ajattelen, että on tärkeää *lapselle* siskoja ja veljeä, ja hän leikkii siskon ja velin kanssa.

Vaikka kehyslauseeseen ei yleensä ole merkitty asennoitumisen lähdettä, voidaan ajatella, että kirjoittaja tai puhuja on se, joka asennoituu puheenalaisen asiaan (Laury 2012: 512). Aineistossani on kuitenkin muutamia lauseita, joissa kirjoittaja on ilmaisuilla *minun mielestäni*, *mielestäni* ja *minusta* tuonut ilmi, että kyse on nimenomaan hänen subjektiivisesta näkemyksestään.

(K170) Mielestäni *on huono että* Venäjällä usein esimiehet palkkavat sukulaiset tai hyvä ystaviat.

(K171) Siis minun mielestäni *on tärkeää, että* lähihoitajat saavat enemmän palkkaa kuin nykyinen palkkaa.

(K172) Minusta *se on hyvä, että* nuoret perheet rakensivat elämänsä itse.

(K173) Minun mielestä, että *parempi* olla (elää) avioliitossa.

Ritva Laury (2012: 513) on tutkinut evaluoivia *että*-yhdyslauseita keskusteluaineistosta ja havainnut, että kehyslauseetta seuraava *että*-lause esittää usein asiantilan yleisenä esimerkiksi nollapersoonan keinoin tai viittaamalla geneerisesti johonkin joukkoon. Sinällään infinitiivilauseke subjektina on yleistävä, ja se saa seurakseen usein nollapersoonan- tai passiivilauseen.

(K174) Siksi mun mielestä *tärkeä* ensin asuu yhdessä pitkä aika, ja vain sitten menee naimisiin.

- (K175) Edes vesi – *on tyhmää* lähettää vettä Afrikaan, vaikka vaatia suomalaisista käydä suihkussa ei kauempaa 3 minuuttia.
- (K176) Mielestäni *on tärkeä* tehdä mitä luvaan.
- (K177) Esimerkiksi kun on yksi tai kaksi lapsi *on helppo* hoitaa heita.
- (K178) Luullen, että *tosi vaikea* olla kotona koko aika kotona ja yritä oppia häntä, jos sinulla ei ole kokemusta.
- (K179) Ensiksi jos sinä asut yksin Suomessa *on parempi* käyttää julkinen kuljetus.

Ensimmäisessä esimerkissä kirjoittaja esittää, että yleisesti ottaen hänen mielestään kaikille olisi tärkeää asua pitkään yhdessä ennen naimisiinmenoa. Esimerkissä K175 verbin *vaatia* tulisi olla passiivissa – tiedossa ei ole, kuka asiaa vaatii. Seuraavassa esimerkissä (K176) kirjoittaja on todennäköisesti tavoitellut passiivimuotoa *luvataan*. Virkkeessä K177 evaluoiva yhdyslause saa rinnalleen nollapersoonalauseen, esimerkeissä K178 ja K179 käytetään *sinä*-passiivia keinona viitata ihmisiin yleensä.

ISK:n mukaan (2005: 867) kehyslauseiden *että*-, *jos*- tai *kun*-lauseet ovat lausesubjekteja. Aineistoni *että*-, *jos*- ja *kun*-lauseina toimii eri lausetyyppejä: intransitiivisia ja transitiivisia lauseita, eksistentiaalilauseita ja omistuslauseita. Eksistentiaalisia (esimerkki K181 ja K182) ja omistuslauseita (esimerkki K180) ovat esimerkiksi seuraavat, joiden kaikkien NP-subjektit ovat abstrakteja.

- (K180) Lisäksi minusta on tärkeä että *parilla on samoja uskonto*, koska sitten he voivat pyydä Jumalan apua ja neuvoa.
- (K181) Seuravaksi, on hienoa että *työpaikalla on tasa-arvo* ja ei paljon huomita anetaan työpaikan hierarkiin.
- (K182) On tärkeää, että *työpaikalla on hyvä ilmapiiri*.

Lauseiden NP-subjektit intransitiivisissa, transitiivisissa ja kopulalauseissa ovat pääasiassa ihmisiä tai ihmisryhmiä tarkoittavia sanoja, joita käytetään geneerisesti, viittaamatta spesifisti tiettyyn henkilöön. Geneerisissä lauseissa subjektit eivät ole sidottuja aikaan, vaan niissä kuvataan yleisiä tiloja, tilannetta tai ominaisuuksia. (ISK 2005: 1351; Hakulinen & Karlsson 1979: 105.)

- (K183) On hyvä että *työntekijät* ovat aktiivisia, ahkeria ja oma-aloitteisia ja kaikki tulevat ajoissa.
- (K184) On parempi, jos *vanhukset* saavat viettää aikaa kotona perhepiirressä.
- (K185) Minun mielestäni on tavallinen, että *mies* maksaa aina, koko ajan auttaa vaimollensa (naiselle) ja ostaa usein pienet lahjat – kukkia, laukkuja, edes kakkuja (näyttämään huomion merkkejä).
- (K186) Mutta ei ole hyvä, jos *työnantaja* palkkaa toihin sukulaisen.

Esimerkeissä K183 ja K184 subjektit ovat monikossa. Ensimmäisessä kirjoittaja pitää hyvänä sitä, millaisia hän on kuullut suomalaisten työntekijöiden yleensä olevan. Toisessa argumentoidaan sen puolesta, että omaishoitajille pitäisi maksaa paremmin, jotta vanhukset voisivat olla kotona

mahdollisimman pitkään joutumatta hoitolaitoksiin. Esimerkkien K185 ja K186 subjektit ovat yksikkömuotoisia. Esimerkin K185 *mies* edustaa kirjoittajalle 'miehiä yleensä', ja hän esittää käsityksensä miehen roolista parisuhteessa tai avioliitossa. Viimeisessä esimerkissä annetaan yleinen suositus siitä, miten kenen tahansa työntäjän ei kannata toimia suomalaisessa työelämässä.

Evaluoitavien asiantilojen subjekteina esiintyy myös abstraktimpeja tarkoitteita (esimerkit K187 ja K188) ja *sinä*-passiivi (esimerkki K189). Lauseissa kuvataan tavallisesti vähän omia kokemuksia tai sijoitetaan niitä harvoin tiettyyn aikaan. Poikkeus tästä on viimeinen esimerkkivirke, jossa geneerinen, evaluoiva yhdyslause tulee kirjoittajan omaan menneisyyteen liittyvän *kun*-lauseen jälkeen.

(K187) On totta, että *aktiivisuus* on sun hyöty.

(K188) On parempi, jos *liikkuminen* on luonnossa.

(K189) On hauska, kun *sinä* olet rakastunut.

(K190) Kun olin lapsena, oli hauska olla päiväkodissa.

Suullisessa aineistossa vastaavia evaluoivia kehyslauseita on vain 17 kappaletta. Seitsemän näistä esiintyy opiskelijoiden monologitehtävissä, joissa he pyrkivät puhumaan huolitellumpaa kieltä kuin kahdenkeskisissä keskusteluissa. He puhuvat suoraan arvioijille, ja heidän pitää keskittyä rakentamaan puheenvuoronsa itsenäisesti loogiseksi kokonaisuudeksi, ilman puhekumppanin tai opettajan apua.

Ensimmäisessä esimerkissä puhuja käyttää kehyslauseita kuvaamaan omakohtaista kokemusta, mikä on aineistossa epätavallista. Hän käyttääkin tätä korostaakseen adverbialia *mulle* kehyslauseen yhteydessä. Esimerkissä S191 puhuja käyttää pronominia *me* viittaamaan ihmisiin yleensä, joihin hän lukee myös itsensä. Viimeisessä esimerkissä infinitiivilauseke on interrogatiivinen eli alkaa kysymyssanalla *mihin*. Sitä edeltää nollapersoonainen nesessiivinen lause, ja kokonaisuus toimii puhujan yleisenä ohjeena tai suosituksena, jota hän on perustellut omalla kokemuksellaan suomalaisesta tuttavastaan ja tämän toiminnasta ostoksilla.

(S191) nyt mä opiskelen asiakaspalvelu Suomessa mä ajattelen että se on hyvä vaikka mulla on kokemus mutta mä en opiskelut enä ikinä tästä alueesta ja nyt kun mä menen töihin *on helpommin mullen jos* tapasin vaikein asiakkaan

(S192) Mä luulen, että liikunta on tärkeä ihmisille koska yleensä me kaikki vain istumme ja tehdä ok se ei ole paljon urheilu meidän elämässä koska yleensä me olemme töissä kotona jossa vain istumme. *Se on tosi tärkeä että* me voimme esimerkiksi juoksemme illaisin tai mennän urheiluhallin ja uimahallin.

(S193) Joskus voi olla että esimerkiksi mä tunnen joku suomalainen että hän tykkää säästää kun hän menee ostamaan ruokaa mutta kun hän menee ostamaan vaatteita hän ei säästä. Mä luulen että okei hieno mutta pitää katsoa *mihin on parempi säästää*.

Taulukossa 5 (s. 43–44), josta voi nähdä adjektiivien esiintymisen eri lausetyypeissä, on evaluoivien yhdyslauseiden rinnalla ilmaisu *se on tärkeä*. Näitä ilmaisuja opiskelijat käyttävät puhumisen aineistossa 57 kertaa, joten koin sen olevan heille tyypillinen tapa arvottaa ja luonnehtia asiantiloja puheessa ja otin sen siksi erikseen mukaan taulukkoon. Lauseopillisesti ilmaisu olisi tietenkin predikatiivilause. ISK (2005: 1379–1380) kutsuu tällaisen lauseen *se*-pronominia tilanneviitteiseksi pronominiksi. Kuten nimikin kertoo, pronominin viittaussuhde voidaan tulkita vain kontekstista, ja joskus on epäselvää, onko puheena oliotarkoite vai koko tapahtuma tai tilanne. Tilanneviitteiset pronominit ovat keskustelussa tavallisia. Esittelen seuraavaksi esimerkkejä suullisesta aineistosta ja tarkastelen, mitä ilmaisuilla luonnehditaan ja missä kohdin keskustelua tai puheenvuoroa luonnehdittavat asiantilat ovat suhteessa evaluoivaan *se on tärkeä* -ilmaisuun.

(S194) Ja totta kai urheilu on sosiaalinen asia, koska tavallisesti me voimme tehdä erilaisia asioita yhdessä pelaaminen ja juokseminen ja käveleminen. *Se on tosi hyvä* ryhmälle ja ystäville. Totta kai koripallo ja sulkapallo yhdistä ja erilaisia pelejä yhdistä ihmisiä koska se on tarvitse järjestä ryhmä tiimi totta kai *se on tosi hauska ja sosiaalinen*.

(S195) Ja kielitaito myös on tärkeä koska nyt Helsingissä on vähän monikulttuurinen ei kaikki puhu suomea tai ruotsi sis *se on tärkeä* meillä ihmiset puhu ihan eri kieltä

(S196) Ajattelen jos tää tapahtu Suomessa mutta Brasiliassa *se on normaali* joku jotka käyttää sun raha todella huonosti

Ensimmäisessä esimerkissä puhuja aloittaa sanomalla, että urheilu on sosiaalinen asia, jota hän vahvistaa lauseen alussa olevalla partikkeliketjulla *totta kai*, jonka tehtävänä on vakuuttaa kuulija ja osoittaa puhujan pitävän asiaa itsestään selvänä (ISK 2005: 1525). Puhuja toistaa saman partikkeliketjun vielä kaksi kertaa samassa esimerkissä. Esimerkissä on kaksi *se on* + adjektiiv ilmausta: *se on hyvä ryhmälle ja ystäville* ja *se on tosi hauska ja sosiaalinen*. Ensimmäisessä allatiivisijaisilla adverbiaaleilla ilmaistaan kokijaa, sitä kenen kannalta asia on hyvä. Molemmilla ilmauksilla viitataan taaksepäin: *se on* jotain aiemmin puheenvuorossa mainittua. Ensimmäisessä hyvää on pelaaminen, juokseminen ja käveleminen, joita voi harrastaa yhdessä, toisessa hauskaa ja sosiaalista ovat joukkuelajit kuten koripallo ja sulkapallo.

Esimerkissä S194 *se on* + adjektiivi -ilmauksella viitattiin siis taaksepäin. Seuraavassa esimerkissä S195 puhuja sanoo heti aluksi, että kielitaito myös on tärkeä, jonka jälkeen hän perustelee mielipidettään *koska*-konjunktioilla alkavassa sivulauseessa: Helsinki on monikulttuurinen ja kaikki eivät puhu suomea tai ruotsia. *Se on tärkeä* -ilmaus on puheenvuoron keskellä, jonka jälkeen perustelu

jatkuu vielä: meillä eli Suomessa puhutaan paljon erilaisia kieliä, ja siksi asiakaspalvelutyössä on tärkeää olla kielitaitoinen. Puhuja käyttää partikkelia *siis* osoittamaan, että näkemys perustuu hänen omaan päättelyynsä. Tässä esimerkissä *se* viittaa *siis* taaksepäin ja eteenpäin, ja sillä viitataan yhteen sanaan, kielitaito. Viimeisessä esimerkissä S196 *se on normaali* -ilmauksen jälkeen puhuja ilmaisee asiantilan, jota pitää normaalina. Ennen ilmausta puhuja on rajannut näkemyksensä koskemaan vain kotimaatansa Brasiliaa, sillä Suomen tilanteesta hänellä ei ole varmaa tietoa.

Seuraavassa esimerkissä olemme kollegani kanssa esitelleet kuvitteellisen henkilön, Ritvan, tilanteen. Ritva on klassinen valittajanaapuri, joka asuu kerrostalossa, vaikka häntä häiritsee kaikki, kovaääninen puhe, lasten juoksentelu, sotkevat kanssaeläjät. Esimerkissä S197 puhuja kommentoi ensin, että hänen asunnossaan ei ole ihan samanlaista tilannetta (*meijän asuntossa ei ole niin tämä*), mutta jatkaa sitten kuvailemalla oman naapurustonsa ongelmia. Tässä esimerkissä *se on* + adjektiivi -ilmaus viittaa laajempaan tilannekuvaukseen, joka esitellään ensin, ja sen jälkeen arvioidaan se vaikeaksi ja huonoksi. Seuraavassa esimerkissä S198 puhuja kommentoi asunnottoman Kimmon elämäntilannetta. Ensimmäiset kaksi ilmausta *se on tosi huono* ja *se on tosi vaikea* ilmaisevat puhujan asenteen Kimmon tilanteeseen, ja niitä seuraa konjunktio *koska* ja puhujan perustelut. Lopuksi puhuja toistaa vielä arvionsa: *se on oikeasti se on tosi vaikea*, jossa hän vahvistaa näkemystään intensiteettisanoilla *tosi* ja *oikeasti*. Myös tässä esimerkissä *se* viittaa laajempaan tilanteeseen.

(S197) Meijän asuntossa ei ole niin tämä mutta ennen meillä on naapuri mä en tie missä se on samassa tai ylempä joo koska me asumme ensimmäisessä kerroksessa joka viikonloppu hän laittaa kello kakstoista tai yksi jälkeen ei aikammin mutta jälkeen hän laittaa kova musiikki ja he menevät he menivät alhaalla ja tupakoida ja kaikki tulee meidän makuuhuone ja *se on tosi vaikea* - - joo äitiiiii! ääää! aina hän itkee ja hänen koira on ääääärrr tosi oikeesti *se on tosi tosi huono*

(S198) En tiedä mutta *se on tosi huono* koska hänellä ei oo asunto ja hänellä ei oo työ ja hänellä ei oo rahaa mutta missä hänen lasta? Mutta *se on tosi vaikea* koska jos joku hänellä ei oo esimerkiksi ehkä hän on suomalainen joo hän on suomalainen ja hänellä hän on oma maassa mutta hänellä ei oo rahaa hänellä ei oo asuntoa hänellä ei oo mitään *se on oikeasti se on tosi vaikea*

Seuraavaksi tarkastelen vielä kahta lausetyyppiä, eksistentiaali- ja omistuslauseita, joilla aineistossa ilmaistaan asenteita ja suhtautumista, minkä jälkeen luvussa 5 luon vielä katsauksen mielipiteen ilmaisemisen keinoihin aineistossani.

5.2.4. Eksistentiaali- ja omistuslauseet

Edellisten lisäksi adjektiiveja esiintyy myös eksistentiaalilauseissa, omistuslauseissa, nollapersoonalauseissa, modaalisisissa lauseissa, transitiiivi- ja intransitiivilauseissa sekä lauseissa, joissa kahta asiaa verrataan adjektiivin komparatiivimuodolla ja *kuin*-konjunktioilla. Käsittelen tässä

alaluvussa vielä lyhyesti eksistentiaali- ja omistuslauseita. Muista lausetyypeistä on aineistoesimerkit nähtävissä taulukosta 4 sivuilta 41–42.

Aineiston eksistentiaalilauseissa on paikanilmauksina konkreettisia paikkoja, mutta myös abstraktimpeja ilmauksia. Monesti opiskelijat vertailevat Suomen ja kotimaansa olosuhteita: Seuraavassa esimerkissä keskustellaan asunnottomuudesta Suomessa. Olemme kollegani kanssa kertoneet Timosta, jolla on eron ja irtisanomisen jälkeen mennyt huonosti, ja hän on jäänyt asunnottomaksi. Opiskelija A kommentoi ensimmäisenä, että Timon tilanne on vaikea. Opiskelija B on hämmästyynyt tilanteesta, koska ei ole koskaan nähnyt asunnottomia täällä. Hänen mielestään se on mahdotonta, koska Suomessa on niin hyvä sosiaaliturvajärjestelmä, toisin kuin hänen kotimaassaan Virossa.

(S199) A: Tuo on tosi vaikea.

B: Minä en tiedä koska minä en nähnyt sama ihminen ja minä ajattelen suomalainen *Suomessa on hyvä sosiaali* jos ei ole rahaa Kela maksa tai en voi nukku ulos minä en katso koskaan että ihminen

Kollega: Et ole koskaan nähnyt? Suomessa on kuitenkin myös asunnottomia.

B: Missä paikassa? En nähnyt. - - Mun kotimaassa on paljon ihminen sama. He nukkuvat kadulla ja en tiedä katsovat ruokaa roskia ja

Kollega: Millainen sosiaaliturva Virossa on? Jos joku on asunnoton, antaako kaupunki tai valtio hänelle rahaa tai?

B: Ei antaa mitän. *Mun kotimaassa ei o hyvä sosiaali* sama ku Suomessa.

Kirjallisessa aineistossa on useampia sellaisia esimerkkejä, joissa eksistentiaalilauseella halutaan ilmaista jossakin olevan hyviä tai huonoja asioita, puolia tai kuten esimerkissä K200, ikäviä ongelmia. Tämä rakenne voi toimia ikään kuin avausfraasina, jonka jälkeen kirjoittaja voi antaa esimerkkejä ja pohtia puheena olevan asian hyviä ja huonoja puolia.

(K200) *Roska heitämässä* on monia *ikäviä* ongelmia, ensiksi roskat kun olla kadulla

(K201) *Lähihoitajan ammattin* on monia *hyviä* ja *huonoa* asia.

(K202) Minusta *aviolittossa* on paljon *hyviä* asioita, eismerkiksi voimme nauttia elämästä yhdessä ja myös olla yhdessä kuin huonoja asioita tulevat.

(K203) Mun mielestä, että *hyviä* puolia *parisuhdessa* on ihmiset voivat viettää hyvää aikaa yhdessä, innostaa toisiaan ja oppia toisiltaan.

(K204) Hyvä avioliitto on sellainen *jossa* on *hyvää* viestintää.

(K205) *Tässä tilantissa* on vaikea keskustella kun minä en osaa suomea.

(K206) *Perheessä helpompaa* ratkaise erilaisia ongelmia, *helpompaa* nostaa lapsia, laskea talousarvio.

Kirjallisessa aineistossa on useampia abstraktiotasoltaan toisen asteen tarkoitteita eksistentiaalilauseiden teemapaikoissa. Ensimmäisen esimerkin lause on jäänyt kirjoittajaltaan kesken, mutta hän on pyrkinyt muodostamaan lauseen teemaksi monimutkaista rakennetta teon

nimestä, *roskien heittäminen*. Ihmisten suhteita kuvaavat *perhe*, *avioliitto* ja *parisuhde* ovat eksistentiaalilauseen adverbiaalina hyvin abstrakteja. Esimerkin K204 *sellainen jossa* -ilmaisu on nähdäkseni hyvin idiomaattinen.

Omistuslauseiden alussa on perinteisesti henkilötarkoitteinen habitiiivinen adverbiaali, joka on adessiivissa. Aineiston lauseissa omistajina toimivat erilaiset substantiivit ja persoonapronominit. Seuraavissa lauseissa kirjoittajat tekevät vastakkainasetteluja kertomalla ensin hyvistä olosuhteista Pohjoismaissa, suomalaisessa työelämässä ja heidän omassa elämässään. Asenneadverbillä *valitettavasti* (K207), kontrastiivisella konjunktiolla *mutta* (K208 ja K209) ja konnektiivilla *toisaalta* (K210) tuodaan esiin asioiden toinen, huono puoli: kaikilla ihmisillä maailmassa ei ole samanlaisia lähtökohtia elämässä, ja se tulee pitää myös mielessä.

(K207) *Pohjoismaisella on erinomainen* elämänlaatua. Vallitettavasti, ne ovat paljon maita maailmassa, jossa ovat paljon ongelmia.

(K208) Minä en hakenut (en etsinyt) työpaikkaa vielä. Toivon, että löydän sen nopeasti. Mutta *työttömien ihmisillä* voi olla *erilaisia* elämäntilanteita ja *erilaisia* mahdollisuuksia.

(K209) Valitettavasti, minun kotimaassani on tosi eri kuin suomessa. Suomalaisessa työelämässä meillä on tasa-arvoa. Varmasti kaikki ovat samalainen suomalaisessa yhteiskunnassa. Mutta, minun kotimaassani työelämässä ja yhteiskunnassa *ihmisellä* ei ole *samalainen* mahdollisuus kun he ovat töissä.

(K210) Vaikka toisaalta *meillä* on *paras* asiat muuttamaan ihmisille, toisaalta elämä on huono toisille.

Paljon omistuslauseita on seuraavassa suullisen aineiston esimerkissä. Kyseessä on monologitehtävä, jonka aiheena on rahan lainaaminen. Opiskelija kertoo varoittavan esimerkin kaveristaan, joka on joutunut velkakierteeseen huonon elämäntilanteensa takia.

(S211) mutta minulla on yks suomalainen kaveri ja *hänellä* on *hyvä* työ mutta *hänellä* on kaks ongelmaa yks on hän on alkoholinen ja kaks on hän pelaa koneella paljon ja kaikki raha menee tuhla Ja hän lainaa pankista ja nyt ehkä Europassa ja Suomessa en tiedä siel on paljon pieni pieni pankkeja mä voin lainata vain soittaa heille ja heti he antaa rahaa tuhat kaks tuhat mutta kun se menee joku korkea taso ehkä he tarkista nyt sinä et voi lainata mutta *hänellä* on *iso* ongelma elämässä ja *hänellä* on perhe ja se on tosi huono siksi minä ajattelen että ehkä Suomessa se on ongelma - - minä voin lainata kaverille jos *heillä* on joku *iso* ongelma kun *minulla* on *hyvä* työ ja minun kaikki asiat on hyvä minä voin lainata ja se on hyvä juttu minulle koska minä voin auttaa heitä heidän elämässä

Esimerkissä S211 pronomiinilla *hän* viitataan tiettyyn henkilöön, puhujan suomalaiseen kaveriin. Pronominilla *he* viitataan pankkiin tai pankin henkilökuntaan. Puhuja käyttää lisäksi pronomineja *minä* ja *sinä*. *Sinä*-pronominia puhuja käyttää passiivisesti viittaamaan keneen tahansa, jonka lainakatto tulee vastaan. Esimerkin ensimmäinen *minä*-pronomini rinnastuu *sinä*-pronominin kanssa ja on silloin yleisluontoisempi kuin esiintyessään toisen kerran (*minä voin lainata kaverille jos jne.*).

Molemmassa viitataan mahdolliseen tilanteeseen modaalisella ilmaisulla *voida*, mutta ensimmäisessä tapauksessa puhuja kuvaa toimintatapaa, joka on mahdollinen kenelle tahansa, joka haluaa lainata rahaa pankilta. Toisessa tapauksessa on sitä vastoin kyse omakohtaisemmasta tilanteesta, sillä se on jotain sellaista, joka on tapahtunut puhujalle, ja hän kertoo oman elämänsä olosuhteista, jotka rajoittavat rahan lainaamista. Puheenvuoro jatkuu myös esimerkillä puhujan omasta elämästä:

(S211 jatkuu) nyt minä lainasin Intiasta minun kaverille ja hän lupasin että lupasi että hän palauttaa viime viikko mutta hän hänen hän ei voi palauttaa ja eilen hän kirjoitin kirjoiti että anteeksi minulla ei ole rahaa nyt mutta ensi viikko minä voin minä sanoin okei se on mutta kesäkuussa minä tarvitsen koska minulla on joku asiat kotimaassa ja minä tarvitsen rahaa. Ja hän sanoi okei okei kesäkuussa minä ensi viikolla minä voin palauttaa.

6. Kokoavaa tarkastelua mielipiteen ilmaisemisen keinoista aineistossa

Tähänastisessa analyysissäni olen tarkastellut tarkemmin nesessiivisiä rakenteita ja adjektiiveja suomenoppijoiden mielipideteksteissä ja -keskusteluissa. Tässä luvussa haluan luoda vielä lyhyen katsauksen opiskelijoiden käyttämiin mielipiteen ja suhtautumisen ilmaisemisen keinoihin. Tarkastelu on pääosin laadullista, ja tarkoituksena ei ole käsitellä tyhjentävästi kaikkia suomenoppijoiden mielipiteen ilmaisemiseen käyttämiä keinoja, vaan esitellä niistä muutamia ja täydentää kuvaa B1-tason osaamisesta.

Mielipidettä ilmaistaan aineistossa tavallisesti fraaseilla (*minun/mun*) *mielestä(ni)*, *musta* ja *minusta*. Ilmaisut esiintyvät yleensä lauseen tai lausuman alussa, mutta joskus myös lopussa, kuten esimerkissä K213. Omaa näkemystä tuodaan esiin myös yhdylauseilla, joiden päälauseessa on jokin mentaalinen verbi ja sivulauseessa tämän toiminnan tulos tai sisältö: *ajattelen, että; luulen, että; uskon, että; olen varma, että*. Joskus verbit esiintyvät myös kielteisessä muodossa (esimerkki K215).

(K212) *Minun mielestäni* se on todella hyvä tapa että me luemme lapselle joka päivä.

(K213) Hyvä työntekijä täytyy olla ahkera, kohtelias ja luova *minusta*.

(K214) Minä *lulin, että* paljon ihmisiä istuvat kotona, saavan työttömän raha ja he eivät yrittä etsiä työtä.

(K215) *En usko, että* auto vaikutta huono ympäristölle.

(S216) *Ajattelen että* Suomessa ihmiset he eivät säästä rahaa.

Suomenoppijoilla on erilaisia tapoja ilmaista samanmielisyyttä ja erimielisyyttä. Ensimmäisessä esimerkissä opiskelija esittää ensin yleisenä pidetyn väitteen, jonka jälkeen hän ilmaisee olevansa eri mieltä ja perustelee sitä ihmisten omalla kontrollilla alkoholinkäytöstään. Esimerkissä K218 kirjoittaja kuvaa italialaisen työelämän tapoja ja ilmaisee kielteistä suhtautumistaan niihin verbillä *vastustaa*. Viimeisen esimerkin tekstin aihe on 'luonnossa liikkuminen lisää hyvinvointia', ja opiskelija aloittaa tekstin yhtymällä otsikon väitteeseen fraasilla *mä olen ihan samaa mieltä, että*.

(K217) Suomessa on iso ongelma alkoholista. *Minä olen eri mieltä. Minusta taas* kaikilla täytyy olla itsehillintä.

(K218) Italiassa se riippuu. Joskus tapahtuu, että joku unohtaa kokous, joskus joku työkaveri luvaa jotakin ja hän ei tee. *Vastustan* tämä tapana.

(K219) *Mä olen ihan samaa mieltä, että* luonnossa liikkuminen lisää hyvinvointia.

Esimerkit S220 ja S221 ovat suullisesta aineistosta. Ensimmäinen on monologitehtävästä, jossa opiskelijat saivat tuekseen monisteiden apukysymyksineen ja -väitteineen viiden minuutin puheenvuoroaan varten. Opiskelija lukee monisteesta väitteen 'sanotaan, että asiakas on aina oikeassa' ja osoittaa ajattelevansa samoin huudahtamalla *totta!* Sen jälkeen hän lisää varauksen ajanilmauksella *yleensä*. Toinen esimerkki on osa pidemmästä keskustelusta, jossa puhutaan

elämäntavoista, ulkonäöstä ja liikunnan merkityksestä. Opiskelija A kommentoi esimerkkihenkilö Jarmon elämäntapoja, ja lopussa keskustelu kääntyy opiskelijan B kotiolojen pohdiskeluun. Keskustelussa näkyy myös epävarmuutta ilmaisevan partikkelin *ehkä* käyttö: mielipidekeskusteluissa epävarmuutta ilmaistaan, koska tilanteet ja henkilöt ovat kuvitteellisia ja punnitaan yhdessä erilaisia vaihtoehtoja. Suullisessa aineistossa käytetään partikkelia *ehkä* 35 kertaa, kun kirjallisessa aineistossa se esiintyy vain kolme kertaa.

(S220) Niin sanotaan että asiakas on aina oikeassa *totta! mun mielestäni se on yleensä totta*

(S221) Minä: Onkos teidän mielestä tärkeää että näyttää hyvältä? Onko se tärkeä asia?

A: *Joo minusta minun mielestäni - -*

A: *Olen samaa mieltä kun tämä Jarmo. Hänellä on hyvä idea. Hän treenaa kolme tuntia joka päivä ehkä hänen terveys on hyvä.*

Minä: Onko kolme tuntia päivässä onko se sopiva määrä?

A: *Minun mielestäni se on vähän kolme tuntia on liian pitkään joka päivä ja vaikea. Se riippuu*

B: Hän on nuori

A: *Joo se riippuu hänen tilanne jos hänellä on esimerkiksi perhe iso perhe*

B: Ei ole

A: *Ei ole ei voi. Mutta jos hän on sinkku*

B: *Ehkä joo - -*

B: *Joo kyllä. Ja mä en tiedä ja kun ihmiset menee he kertoo "Kun minä olin nuori mä olen hyvä mä olen... jo mä luulen se on emävale."*

Minä: *Emävale vau.*

Kollega: *Missä sä olet oppinut tommosen sanan?*

A: *Suomalainen vaimo opettaa.*

Kollega: *Suomalainen vaimo sanoo sinulle että se oli emävale?*

Minä: *Toivottavasti ei.*

B: *Ei minun vaimo ei. Hän on suomalainen mutta hän ei halua auttaa minua*

A: *Miksi?*

B: *koska hän on mielestä kieli on tosi hyvä tosi helppo asia.*

A: *Aaa olen eri mieltä.*

B: *Joo ja hän sanoo se on sinun ongelmia sä sinä täytyy yrittää yrittää yrittää*

Mielipiteen ilmaisemisessa on tärkeää kyetä kuvailemaan asioiden eri puolia ja tuomaan esiin eri näkökulmia. Tähän opiskelijat käyttävät konnektiivista partikkelia *toisaalta*, jonka avulla voidaan ilmaista lauseiden vastakkaisia suhteita. Sitä voidaan käyttää yksin tai yhdistelmässä *toisaalta – toisaalta*, kuten esimerkissä K222. Yleensä se esiintyy lauseen alussa, ja usein konjunktioiden *ja* tai *mutta* parina. Esimerkissä K223 opiskelija on muodostanut oman versionsa kyseisestä konnektiivista, *toiselta puolelta*, ja kontrastoi väitteensä edellisten, aktiivimallia puoltavien väitteidensä kanssa. (VISK § 1104.) Suullisen aineiston esimerkeissä S224 ja S225 opiskelijat punnitsevat asioiden hyviä ja huonoja puolia. Esimerkissä S224 opiskelija tuo esiin, mitä hyvää ja mitä huonoa on siinä, jos maahanmuuttajana asuu kerrostalossa tai seudulla, jossa on paljon muita maahanmuuttajia.

Esimerkissä S225 on aiheena päättää, mikä eri vaihtoehtoista valitaan rakennettavaksi opiskelijoiden kotitalon alakertaan, ja keskustelijat ovat päätyvässä parkkihalliin.

(K222) Suomalainen työelämä ja työkuultuuri on erilaisia kuin minun kotimaassa. *Toisaalta* siellä on paljon hyviä asioita *toisaalta* paljon muita asioita ei ole hyviä minun mielestä.

(K223) *Mutta toiselta puolelta* uusi aktiivimallista ei voi olla hyvä ihmisille joilla ei ole todistus peruskoulusta eli he eivät menee kouluun. Heille hakeaa töitä voi olla vaikea asia.

(S224) *Mä luulen se on hyvä ja huono. Hyvä koska* jos sulla ei ole sukulainen tai tässä jos joku sun naapurit puhuu sama sun äidinkieli se on ehkä helpompi ja auttaa sua vähän ja sä tunnet joo se on parempi joku puhuu saman kieli mutta *se on huono koska* pitää sä tarvitsee suomen kieli jos sä haluat asuu pitkän aikaa tai halua jatkata sun elämä.

(S225) Minä: No onko jotain huonoa parkkihallissa? Vai onko se vaan kaikki hyvä juttu?

B: *Totta kai siellä on huono puoli parkkihallissa* mutta emmä ajattelen siitä juuri nyt mutta *totta kai kaikki asiat elämässä on huono ja eli positiivinen ja negatiivinen puolia*. Joo.

A: Minulla ei ole oma kokemusta.

B: Joo mäkiin mutta ehkä *parkkihalli huono puoli huono puoli* ehkä vähemmän kun muut vaihtoehdot. Joo.

Edellisessä esimerkissä S225 opiskelija B käyttää sanaliittoa *totta kai* vakuuttamaan vastaanottajansa näkemyksensä paikkansapitävyydestä. Muita vakuuttelua ja asiantilan vahvaa varmuutta ilmaisevia partikkeleita ja adverbeja ovat aineistossani *tietysti, varmasti, ehdottomasti* ja *kyllä*. Mahdollista ja todennäköistä asiantilaa ilmaistaan partikkelilla *varmaan, mahdollisesti* ja jo aiemmin mainitulla partikkelilla *ehkä*. *Kyllä* esiintyy usein myönnytysrakenteen alussa, jolloin kirjoittaja tai puhuja tuo esiin vastakkaisen näkemyksen, jonka hän sitten kumoaa yleensä *mutta*-konjunktiolla alkavalla sivulauseella (esimerkki K227).

(K226) Ensiksi on tasa-arvoisuus. *Varmasti* on todella tärkeä asia, varsinkin Suomessa.

(K227) *Kyllä* nuoret ovat niin aktiivinen mutta vanhan ihmisten on paljon kokemusta elämästä ja töistä.

(K228) Itsepalvelukassoja on hyvä vaihtoehto ihmisille kun säästää aikaa ja on myös helppoa. *Ehdottomasti* kaupoissa pitäisi olla nämä palveluja.

(K229) *Tietysti* nainen voi olla johtaja.

Partikkeleilla ja adverbeilla voi ilmaista myös affektiivista suhtautumista. Adjektiivien lisäksi evaluoinnin eli asennoitumisen keinoja aineistossani ovat muun muassa asenneadverbit, joilla voi ilmaista sitä, kuinka toivottavana kirjoittaja tai puhuja esittämänsä asiantilaa pitää. Yleensä asenneadverbit ovat virkkeen alussa, mutta esimerkissä K231 kirjoittaja on lisännyt suhtautumisen ilmaisun lauseen loppuun.

(K230) *Valitettavasti* minun kotimaassa ei ole tasa-arvoa työpaikoissa eli esimies päättää asioista.

(K231) Joskus kaupungilaisia menee mielenosoitukseen, mutta valtio ei kuule oma kansaa, *valitettavasti*. *Onneksi*, maailmassa on maita, joita tekevät ympäristösuojeluna asiaa.

(K232) Ja toinen, on vaikka että tehdä mitä sinä et halua tai et tyykka vain koska pitää nautta TE-toimistolle että sinä olet aktiivinen ja tämä asia tuhlatkaa aika ja raha. *Toivotavasti* että kumota tai tee joitain muutoksia laille.

Mielipideteksteissä ja -keskusteluissa suomenoppijoiden tulee pohtia asioiden syitä ja seurauksia, tehdä päätelmiä ja esittää perusteluja väitteilleen. Näiden ilmaisemiseen tarvitaan kausaalisen suhteen merkittäviä, joista aineistossani tavallisia ovat konjunktio *koska* sekä konnektiivit *siksi* ja *sen takia*. *Siksi* ja *sen takia* esiintyvät tavallisesti lauseen alussa ja ilmaisevat edellisessä lauseessa esitetyn asiantilan seurauksen syynä tai perusteluna. Esimerkin K235 virke on mielipidekirjoitelman viimeinen, ja sillä kirjoittaja viittaa kaikkiin edellä esittämiinsä perusteluihin. Esimerkissä K236 on opiskelijan luova ilmaisu *siitä tarkoitus, että*, jolla hän merkitsee syytä tai perustelua samaan tapaan kuin konnektiiveilla *siksi* ja *sen takia*. Esimerkeissä K237 ja K238 ilmaistaan kirjoittajan tai puhujan omaa päättelyä partikkelilla *siis*.

(S233) Mä mielestäni asiakaspalvelutyö ei sopii kaikille *koska* kenelle ei ole kärsivällisiä ei voi tehdä asiakaspalvelutyö.

(K234) ”Päiväkoti” on toinen koti lapsille joissa lapset oppivat elämään kaikkien asiat. *Siksi* lähihoitajat työ on tärkeä ei vain lapsille myös yhteiskunnalle koska lapset ovat tulevaisuus ja lapset rakentaa tulevaisuus.

(K235) *Sen takia*, minusta maahanmuuttajan elämä on helppoa Suomessa.

(K236) Toiseksi, Suomi on moderni ja teollisuusmaa. Myös Suomen talous riippu palveluksesta. Esimerkiksi asiakaspalveluksessa työntekijät puhuvat paljon asiakkaiden kanssa. *Siitä tarkoitus, että* maahanmuuttajan on pakko puhua suomea täydellisesti asiakaspalvelunalassa.

(K237) Toiseksi, Iranissa tytöillä ja naisilla ei ole mahdollisuuksia päästä yliopistoon samalla tavalla kuin miehillä. Esimerkiksi, naiset eivät ole mahdollisuus opiskella tuomariksi Iranissa. *Siis*, sukupuolten välinen tasa-arvo on vakava ongelma Iranissa.

(S238) mä ajatelen Suomen asiakaspalvelujärjestelmä on vähän huono koska esimerkiksi kun sinä menet joku kahville tai baari, ja sä et puhu esimerkiksi hyvi suomea tai jotain asiakaspalvelu jota tarjo ihmisille on vähän huono. Mutta myös kun mä puhun esimerkiksi englanniksi *sis* asiakaspalvelut on tosi hyvin. *Sis* se on vähän mun mielestäni semmonen systemi tai järjestelmä missä on vähän syrji.

Perustelujen ja mielipiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi käytetään perinteisesti erilaisia argumentoinnin ja retoriikan keinoja. Esimerkissä K239 kirjoittaja vetoaa vastaanottajaan retorisisilla kysymyksillä ja huudahduksilla. Esimerkeissä K240 ja K241 on käytetty sitaatteja ja viimeisessä esimerkissä K242 sanontaa.

(K239) Kuulin, että kansanedustajat saavat n. 6500 euroa kuussa. Olin todella vihainen, kun kuulin siitä. *Tiedättekö miksi?* Lähihoitajille pitää tehdä joka päivä eri työtä, esimerkki: vaihtaa vaipat vanhan ihmisille, pesu pepu ja jne. *Mitä tekevät kansanedustajat? He nousevat vain käsi ylös, kun päätevät usi laki!*

(K240) Perheessä on huolehtiminen kaikista. ”*Minun perhe on minun linna*”, sanovat onnelliset ihmiset.

(K241) Tavallisia ihmisiä haluavat elää normalisti, mutta politiikka takia kaikki tapahtuu. Venäjällä me sanomme, että: ”*Politiikka on likainen asia*,” Kun oli toinen maailman sota kuolivat 26 miliona vain venäläisiä.

(K242) Lopuksi, ajatelen että, kaikki tarvitsivat isä, äiti, veli ja sisko, ellet ole ”vanha” ja ”itsenäinen”.
koska pieni jokia tulla takasi isoon meriin.

Opiskelijat tehostavat perusteluitaan vetoamalla auktoriteetteihin, kuten tutkimuksiin esimerkiksi K243 ja Jumalaan esimerkiksi K244. Esimerkissä K245 kirjoittaja tukeutuu meille kaikille yhteiseen kokemukseen, ikääntymiseen.

(K243) *Tutkimusten mukaan* maailman paras koulutus on suomen koulutus ja me voimme olla tyytyväisiä että me asumme Suomessa.

(K244) Toisaalta avioliitto ei ole helppo asia, koska avioliiton kansaa tule paljon vastuuta ja velvollisuus, molemmat ovat vastuussa lasten kanssa ja kotin tehtäviään kanssa. Siksi mä uskon että *vain Jumala* voi tehdä niin että avioliitossa ja perheessä voi olla rauha ja onnea.

(K245) Valitettavasti vuodet menevät nopea. *Vanhuus tulee kaikille.* Ajattelen, että vanhainkoti on hyvä paikka ihmiselle, jolla ei ole voimaa ja tarvitsee apua.

Lopulta opiskelijat vetoavat tunteisiin ja kertovat esimerkkejä ja kokemuksia omasta elämästään. Myös omakohtaisuudelle on tilaa mielipidekirjoituksissa ja -keskusteluissa, joissa opiskelijat pyrkivät osoittamaan osaamistaan ja kurkottamaan kohti tuota ”yleistä ja abstraktia tasoa”.

(K246) Ensiksi ei tunne yksinäiseltä jos kasvaa iso perheessä. Kun minä olin lapsi Kiinassa, minun vanhemman sukupolvi e ollut varaa enemmän kuin yksi lapsi. Siksi minä kasvoin yksin, ei ole veljä eikä siskoa. Minä tunnin yksinäiseltä koko ajan. Minun miehelleni on iso perhe, kaksi siskoa ja kaksi veliä. Hän sanoi minulle, että hän pelasi aina veljen kanssa lapsena.

(K247) Minulla on kaksi velja, ja lapsena minä muistan, elämä Venäjällä, 90-luvulla oli vaikea. Minun perhella raha oli ei paljon, ja sen takea käyttin iso velin vaateet.

(K248) Minun mielestä, että parempi olla (elää) avioliitossa. Olen naimisissa noin 26 vuotta ja tiedän tämän tarinan.

(K249) Venäjällä palkkaerot ovat suuret. Se on tavallinen asia, jos työnantaja palkkaa toihin sukulaisia. Joskus työpaikoissa ei ole tasa-arvoista. Kun työskenselin johtajana ekonomistitoimistossa, minun palkka oli pienempi kuin muut työntekijällä, koska he olivat miehia.

(S250) mä ajattelen Suomessa he apua hänelle nopeasti sama Suomessa kun mä tuli Suomeen he ovat apua minulle tosi nopeasti - - kun mä tulin Suomeen koska mä tiedän on poliisi tosi vahva mä tiedän nämät asiat mutta kun mä tulin Suomeen ja mä tulin tosi tosi väsynyt mä olin sairas ja joka nainen hän on poliisi hän sanoo mulle voit rauhassa älä pelkää voitko nukkuu hyvin hän sanoo mulle tää on peitto ja anna mulle ruokaa ja mä nukun tosi paljon aikaa että hän pelkää että mä olen en tiedä mitä suomeksi koska mä olin nukuin ja hän pelkää että tulee ja sanoo (kop kop) herää! Hän sanoo mulle herää herää tosi hiljainen ja mä tiedän että Suomessa ei ole joka mies tai joka nainen voi elää Suomessa rauhassa kaikki elävät rauhassa Suomessa ja turvallinen ja turvallisia.

7. Lopuksi

Olen tässä työssä halunnut lisätä tietoa suomi toisena kielenä -opiskelijoiden mielipiteen ilmaisemisen taidoista B1-tasolla. Aineistoni koostuu B1-tason mielipidekirjoitelmista ja -keskusteluista, koska B1.1. on taso, jota tavoitellaan kotoutumiskoulutuksen päätteeksi ja Suomen kansalaisuuden saamiseksi. Keräsin aineistoni vuosina 2017 ja 2018 omilta opiskelijoiltani opettaessani kotoutumiskoulutusta vastaavassa koulutuksessa pääkaupunkiseudulla. Mielipiteiden ja asenteiden ilmaiseminen on nähty yhdeksi kielen keskeisistä tehtävistä. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu maahanmuuttajan kasvu aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka nähdäkseni edellyttää sellaista kielitaitoa, jolla suomenoppija kykenee ilmaisemaan ajatuksiaan ja näkemyksiään erilaisista aiheista.

Analyysini on semanttista ja syntaktista, ja olen hyödyntänyt CEFLING-hankkeessa kehitetyn DEMfad-mallin käsitteitä sujuvuus ja distribuutio. Tarkempina tutkimuskohteideni ovat olleet *täytyä*-, *tarvita*- ja *pitää* -verbejä sisältävät nesessiivirakenteet ja adjektiivit, koska niiden avulla voidaan ohjata vastaanottajan ajattelua ja toimintaa haluttuun suuntaan ja esittää subjektiivisia kannanottoja ja käsityksiä. Olen tarkastellut näiden kielen piirteiden abstraktiotasoa kiinnittämällä huomiota niiden esiintymisympäristöön: nesessiivisten rakenteiden subjektien persoonaan ja niiden kanssa esiintyviin infinitiivimuotoisiin verbeihin sekä siihen, millaisia tarkoituksia adjektiiveilla luonnehditaan. Tarkoitukseni on ollut kuvata sitä, millaista kieltä suomenoppijat käyttävät ja mitä he pystyvät kielitaidollaan ilmaisemaan taitotasoilla B1.1. ja B1.2. Tavoitteenani ei ole ollut tarkastella kielen kehitystä tai ilmausten tarkkuutta.

Nesessiivisiä rakenteita esiintyy kirjallisessa aineistossani 10,91 sanetta tuhatta sanetta kohden. Jos tätä vertaa Heidi Haltian (2015) modaaliverbejä tutkivan pro gradu -työn tuloksiin, on nimenomaan *täytyä*-, *tarvita*- ja *pitää* -verbien määrä aineistossani suuri. Haltian aineisto koostuu erilaisista tekstilajeista, kun taas minun aineistossani on vain mielipidetekstejä. Näyttää siltä, että nesessiivirakenteet ovat aineistossani mielipideteksteille tyypillinen piirre, mutta aineiston pienuuden takia tulosta ei voi laajemmin yleistää. On mahdollista, että suomenoppijat ylikäyttävät nesessiivirakenteita, koska heillä ei ole vielä hallussaan niin suurta määrää erilaisia modaalisia kielen keinoja.

Nesessiivisten rakenteiden osalta tutkimuksesta käy myös ilmi, että suomenoppijat käyttävät rakenteissa enemmän verbejä *täytyy* ja *tarvita* kuin verbiä *pitää*, ja heidän eniten käyttämänsä persoona on nollapersoona. Nollapersoona on yleissuomessa nesessiivirakenteiden yleisin subjekti,

joten suomenoppijat näyttävät omaksuneen sen kohdekielisen käyttötavan. Nollapersoonana rinnastuu yhdyslauseissa usein muihin epäsuoriin henkilöviittaamisen tapoihin, kuten *sinä*-passiiviin. Nollapersoonan avulla suomenoppijat voivat ohjailta vastaanottajan ajatuksia hienovaraisemmin, sillä nollapersoonana jättää vastaanottajalle avoimen paikan, johon hän voi halutessaan astua. Suullisessa aineistossa opiskelijat antavat nesessiivirakenteilla toimintaehdotuksia ja neuvoja kuvitteellisille henkilöille, joiden elämäntilannetta heidän on tehtävänannon mukaan kommentoitava. Usein nämä ohjeet laajenevat *sä*-passiivilla tai nollapersoonalla koskemaan ketä tahansa: puhujat kertovat, millaista elämää heidän mielestään jokaisen tulisi elää. Epäsuorien henkilöön viittaamisen tapojen lisäksi opiskelijat kutsuvat myös monikon ensimmäisen persoonan subjektilla vastaanottajan mukaan tekstiin. Me-muodolla suomenoppijat vetoavat esimerkiksi kaikkien yhteiseen vastuuseen ympäristön ja luonnon tilasta.

Opiskelijat tuovat nesessiivirakenteilla esiin myös erilaisia yhteiskunnan normeja tai yhteiskunnan luomia olosuhteita, joiden takia ihmisten täytyy toimia tietyllä tavalla. Eniten velvoitteita aineistossani asetetaan maahanmuuttajille, joiden tulee olla ahkeria, oppia suomen kieli nopeasti, integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan ja saada töitä. Lopulta yksikön ja monikon kolmansien persoonien subjekteilla vedotaan hallitukseen, kansanedustajiin ja valtioon, joiden pitäisi ryhtyä erilaisiin toimenpiteisiin kansalaistensa hyväksi.

Nesessiivirakenteissa esiintyvillä infinitiivisillä verbeillä suomenoppijat kuvaavat enemmän (64% verbiesiintymistä) konkreettisia toimintoja – tekoa, liikettä, omistusta, tilaa ja muutosta – ja vähemmän abstrakteja mentaalisia tiloja eli kognitiota, puheaktia, emotiota ja aistihavaintoa (36 % verbiesiintymistä). Suullisen aineiston verbit ovat suomen kielen tavallisimpia verbejä, mutta kirjallisessa aineistossa konkreettisiin verbeihin lukeutuvissa muutosverbeissä on mukana joitakin harvinaisempia verbejä, kuten *saastuttaa*, *uudistaa* ja *vähentää*. Yleisin verbi on *olla*, jolla on aineistossa useita eri funktioita: sillä ilmaistaan esimerkiksi omistusta, ominaisuutta ja lokaatiota.

Aineistossani esiintyvät suhteelliset adjektiivit ovat enimmäkseen suomen kielen tavallisimpia adjektiiveja. Kirjallisessa aineistossa esiintyy joitakin yhteiskunnallisia oloja luonnehtivia adjektiiveja kuten *demokraattinen*, *uskonnollinen* ja *tasa-arvoinen*. Adjektiivin tapaan käytettäviä *-vA-* ja *-nUt-* ja *-mAtOn* -partisiippeja esiintyy myös muutamia, esimerkiksi *syrrjivä*, *hyvin organisoitu*, *ratkaisematon* ja *rangaistava*. Partisiipit ovat muotoina varsin kompleksisia. Ne esitellään monissa suomen kielen oppikirjoissa (esim. Suomen mestari ja Oma Suomi) vasta B1-tasolta alkaen, sillä niitä pidetään hankalina, koska ne voivat mennä sekaisin verbien finiittimuotojen kanssa ja koska niiden avulla voi muodostaa pitkiäkin lausekkeita, joiden osien välisiä suhteita voi olla vaikea hahmottaa.

Yleisimpiä aineiston adjektiiveja ovat arvottavat asenneadjektiivit *tärkeä*, *hyvä* ja *huono*. Niillä ilmaistaan mielipidettä etenkin rakenteilla subjekti + *olla*-verbi + adjektiivi + *asia/juttu/idea* sekä *on tärkeää* + *että/jos/kun*/verbin infinitiivi. Jälkimmäisiä on kirjallisuudessa (Juvonen 2014) kutsuttu esimerkiksi evaluoiviksi yhdyslauseiksi, joissa ensin on kehyslause (yksikön kolmaspersoonainen *olla*-verbi + adjektiivi), jolla luonnehditaan sen jälkeen tulevaa *että*-, *jos*- tai *kun* -konjunktiolla tai verbin infinitiivimuodolla alkavan sivulauseen ilmaisemaa asiantilaa. Infinitiivilauseke subjektina on yksi keino tuoda tekstiin yleistävyyttä, ja uskoakseni siksi opiskelijat suosivat sitä kirjallisessa aineistossa. Suullisessa aineistossa suomenoppijat käyttävät paljon tilanneviittauksia, jotka sisältävät pronominin *se*, *olla*-verbin yksikön kolmannessa persoonassa ja jonkin adjektiivin (esim. *se on tärkeä*). Niissä pronominilla *se* viitataan joko yksittäiseen tarkoitteeseen tai laajempaan tilanteeseen, joka on tuotu ilmi keskustelussa, ja sitä luonnehditaan adjektiivilla. Ilmauksella voidaan viitata puheenvuorossa taaksepäin tai eteenpäin, tai se voi esiintyä myös tilannekuvauksen keskellä. Lisäksi adjektiiveilla *hyvä* ja *huono* sekä *positiivinen* ja *negatiivinen* suomenoppijat punnitsevat asioiden hyviä ja huonoja puolia sekä suullisessa että kirjallisessa aineistossa.

Evaluoivien yhdyslauseiden lisäksi adjektiiveja esiintyy eniten predikatiivilauseissa ja adverbiaaleina. Adverbiaaleina adjektiivit luonnehtivat useimmin tapaa, mutta aineistossa on muutamia esimerkkejä myös abstraktimmista essiivi- ja translatiivisista rakenteista, joissa kuvataan muutosta, kuten *kasvaa ympäristöystävälliseksi*. Predikatiivilauseissa suomenoppijat luonnehtivat paljon abstraktiotasoltaan toisen asteen tarkoitteita eli tapahtumia, prosesseja ja tiloja. Sekä evaluoivien yhdyslauseiden NP-subjekteina että predikatiivilauseiden luonnehdittavina tarkoitteina esiintyy paljon geneerisiä ihmisiä ja ihmisryhmiä kuvaavia sanoja, jolloin suomenoppijat ilmaisevat näistä ihmisistä jotakin yleisluontoista – mitä he yleensä tekevät tai millaisia he tavanomaisesti heidän mielestään ovat.

Mielipiteen ilmaisemiseen suomenoppijat käyttävät tavallisesti ilmaisuja (*minun/mun*) *mielestä(ni)*, *musta* ja *minusta* sekä yhdyslauseita, joiden päälauseessa on jokin mentaalinen verbi ja sivulauseessa tämän toiminnan tulos tai sisältö, esim. *ajattelen, että; luulen, että; uskon, että; olen varma, että*. Suomenoppijat käyttävät jonkin verran modaalaisia adverbeja ja partikkeleita ilmaisemaan asiantilojen varmuutta ja toivottavuutta, mutta niiden valikoima ei ole vielä suuri. Suullisessa aineistossa ilmaistaan epävarmuutta huomattavasti enemmän *ehkä*-partikkelilla, todennäköisesti koska keskustelutilanne on luonteeltaan neuvottelevampi, ja tehtävänannoissa esiintyvät tilanteet ja henkilöt ovat kuvitteellisia. Asioiden välisiä syy-seuraus-suhteita ilmaistaan esimerkiksi konnektiiveilla *siksi* ja *sen takia*.

Aineiston perusteella näyttää siltä, että *täytyy*-, *tarvita*- ja *pitää* -verbejä sisältäviä nesessiivirakenteita osataan aineistossani käyttää jo melko monipuolisesti, ja adjektiiveilla luonnehditaan jo abstrakteja

ja geneerisiä tarkoitteita. Adjektiiveja käytetään eri lausetyypeissä, mutta ei kovin kompleksisissa rakenteissa. Opetuksen näkökulmasta adjektiivit ovat haastavia, koska S2-opettajalla ei yleensä ole yhteistä kieltä opiskelijoidensa kanssa. Siinä missä substantiiveja ja verbejä voi pitkään opettaa suhteellisen helposti kuvien ja esimerkiksi pantomiimin avulla, vaatii adjektiivien oppiminen opiskelijoilta jo jonkin verran kielitaitoa. Niitä on hankalaa opettaa muuten kuin selittämällä, ja ominaisuuksia kuvaavat adjektiivit ovat nähdäkseni jo lähtökohtaisesti abstraktimpeja. Tämä voi selittää sitä, että aineistossani ei juuri esiintynyt harvinaisempia adjektiiveja.

Tässä tutkimuksessa suomenoppijoiden adjektiivien käyttöä tarkasteltiin vain suppeasti, mutta vaikuttaa siltä, että adjektiivit tarjoaisivat mielenkiintoisen tutkimuskohteen S2-tutkimukselle. Samoin olisi mielenkiintoista verrata tämän tutkimuksen havaintoja mielipiteen ilmaisemisesta korkeampien, B2- ja C-tasojen suorituksiin ja kartoittaa, miten mielipiteen ilmaiseminen ja argumentaatiotaidot kehittyvät korkeammille taitotasolle ylletessä. Mielipidekirjoitelma ja -keskustelu ovat keskeisiä tekstilajeja kotoutumiskoulutuksessa ja YKI-testissä, joten olisi hyödyllistä saada lisää tutkimustietoa siitä, millaisia taitoja niissä hyvin suoriutumiseen oppijoilta vaaditaan.

Lähteet

- Aalto, Eija – Mustonen, Sanna – Tukia, Kaisa 2009. Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. *Virittäjä* 3/2009, s. 402–423. [Verkkolehti.] Kotikielen seura, Helsinki. [Viitattu 14.2.2019.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/4204>
- du Bois, John. W. 2007. The stance triangle. *Stancetaking in discourse: subjectivity, evaluation, interaction*. s. 139–183. [Verkkojulkaisu.] John Benjamins Pub cop., Amsterdam/Philadelphia. [Viitattu 1.6.2019.] Saatavissa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?docID=623145>
- EVK = Eurooppalainen viitekehys. *Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys* 2004. Käännös: Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola. WSOY, Helsinki.
- Hakanen, Aimo 1973. *Adjektiivien vastakohtasuhteet suomen kielessä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred 1979. *Nyky-suomen lauseoppia*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Hakulinen, Auli – Sorjonen, Marja-Leena 1989. Modaaliverbit spontaanissa keskustelussa. *Kieli 4. Suomalaisen keskustelun keinoja*, s. 73–97. Toim. Auli Hakulinen. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- Halliday, M. A. K. 1973. *Explorations in the functions of language*. Edward Arnold, London.
- Haltia, Heidi 2015. *Modaaliverbien käyttö oppijansuomessa Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla A2 – C2*. [Verkkojulkaisu.] Pro-gradu-tutkielma. [Viitattu 3.6.2019.] Helsingin yliopisto. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153854>
- Hamp-Lyons, L. – Mathias, S.P. 1994. Examining expert judgements of task difficulty on essay tests. *Journal of second language writing*, 3 (1), s. 49–68. [Verkkojulkaisu.] Elsevier, Amsterdam. [Viitattu: 5.6.2019.] Saatavissa: <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.utu.fi/journal/journal-of-second-language-writing>
- Housen, Alex – Kuiken, Folkert 2009. Complexity, accuracy, and fluency in second language acquisition. *Applied Linguistics* 30/04, s. 461–473. Oxford University Press, Oxford.
- Hunston, Susan – Thompson, Geoff 2000. Evaluation: An introduction. *Evaluation in text. Authorial stance and the construction of discourse*. Toim. Susan Hunston ja Geoff Thompson. Oxford University Press, Oxford.
- ISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2005. *Iso suomen kielioppi*. 3. painos. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Jokela, Hanna 2017. Se-pronomini muodollisena subjektina suomenoppijoiden teksteissä. [Verkkojulkaisu] *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 27. [Viitattu 5.6.2019.] Eesti Rakenduslingvistika Ühing, Tallinna. Saatavissa: <http://arhiiv.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/article/view/LV27.03>
- Juvonen, Riitta 2014. *Kirjoitelma ja tekijän ääni – kehystämisen yhdyslauseet suomenkielisen ylioppilasaineen dialogisuuden hallinnassa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Kajander, Mikko 2013. *Suomen eksistentiaalilause toisen kielen oppimisen polulla*. [Verkkojulkaisu.] Väitöskirja. Jyväskylä studies in humanity, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. [Viitattu 11.6.2019] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/42649>
- Kangasniemi, Heikki 1992. *Modal Expressions in Finnish*. Väitöskirja. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Kivisik, Kristel – Mentula, Helene – Nissilä, Leena 2011. *Opas aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen*. Opetushallitus, Helsinki.

- KS = Kielitoimiston sanakirja 2018. [Online.] Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy, Helsinki. [Viitattu 18.6.2019.] Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>
- Kuiri, Kaija 2012. *Johdatus semantiikkaan*. Finn Lectura, Helsinki.
- Laitinen Lea 1992. *Välttämättömyys ja persoona*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Laitinen, Lea 1995. Nollapersoona. [Verkkojulkaisu.] *Virittäjä* 3/1995, s. 337–358. [Viitattu 10.6.2019.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/38803>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 7.2.2019] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Larjavaara, Matti 2007. *Pragmasemantiikka*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Laury, Ritva 2012. Taking a stance and getting on with it: the form and function of the Finnish finite clausal extraposition construction. *Text and Talk: An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies* 32–4, s. 503–524. Walter de Gruyter, Berlin.
- Luukka, Minna-Riitta 1992. *Akateemista metadiskurssia. Tieteellisten tekstien tekstuaalisia, interpersonaalisia ja kontekstuaalisia piirteitä*. Korkeakoulujen kielikeskus, Jyväskylä.
- Luukka, Minna-Riitta 2002. M. A. K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. Toim. Hannele Dufva ja Mika Lähteenmäki. *Kielentutkimuksen klassikoita*. [Verkkojulkaisu.] Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä. [Viitattu 11.6.2019.] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/47534>
- Martin, J.R. – White, P.R.R. 2005. *The language of evaluation. Appraisal in English*. Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Martin, Maisa – Mustonen, Sanna – Reiman, Nina – Seilonen, Marja 2010. On Becoming An Independent User. *Communicative proficiency and linguistic development: intersections between SLA and language testing research*. [Verkkojulkaisu.] Eurosla, Amsterdam. [Viitattu 6.12.2018.] Saatavissa: <http://www.eurosla.org/publications/eurosla-monographs-discontinued-from-2017/>
- Martin, Maisa 2013. The complex simple – a problematic adjective in the CEFR writing scales. *Nordland – Nordisk i idsskri ft for andrespråkforskning* 2013, 8 (2), s. 63–85.
- Mikkonen, Inka 2010. “Olen sitä mieltä, että...” *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. [Verkkojulkaisu.] Väitöskirja. [Viitattu 23.6.2019.] Jyväskylä studies in humanities, Jyväskylä. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/23021>
- Mustonen, Sanna 2015. *Käytössä kehittyvä kieli – Paikat ja tilat suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä*. Väitöskirja. Jyväskylä studies in humanities, Jyväskylä. [Viitattu 11.6.2019] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/45976>.
- Nissilä 2017. Aamunavaus S2-opetuksen kehittämisspäivillä 2.10.
- Opetushallitus 2012. *Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus, Helsinki.
- Pajunen, Anneli 2001. *Argumenttirakenne – Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Pasanen, Tarja 2017. *Myönnytysrakenne aikuisten S2-oppijoiden mielipidekirjoituksissa*. [Verkkojulkaisu.] Pro-gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. [Viitattu 5.6.2019.] Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/220940>
- Pensas, Johanna 2013. *Argumentoinnin keinot S2-oppijoiden teksteissä*. [Verkkojulkaisu.] Pro gradu-tutkielma. [Viitattu 10.12.2018.] Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/42830>
- Sajavaara, Kari 1999. Toisen kielen oppiminen. *Kielenoppimisen kysymyksiä*, s. 73–99. Toim. Minna-Riitta Luukka, Kari Sajavaara. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Seilonen, Marja 2013. *Epäsuora henkilöön viittaaminen oppijansuomessa*. [Verkojulkaisu.] Väitöskirja. Jyväskylä studies in humanities, Jyväskylä. [Viitattu 11.6.2019.] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/40664>

Seppänen, Eeva-Leena 2000. Sinä ja suomalaiset: yksikön toisen persoonan yleistävästä käytöstä. [Verkojulkaisu.] *Kielikello* 3/2000. [Viitattu 10.6.2019.] Saatavissa: <https://www.kielikello.fi/-/sina-ja-suomalaiset-yksikon-toisen-persoonan-yleistavasta-kaytosta>

Shore, Susanna 2012. Systemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimuksessa. *Genre-analyysi – tekstintutkimuksen käsikirja*. s. 158–185. Toim. Heikkinen, Vesa – Lauerma, Petri – Tiililä, Ulla – Louhela, Mikko – Voutilainen, Eero. Gaudeamus, Helsinki.

STAO = Stadin aikuisopiston työryhmä 2017. *Stadin aikuisopiston suomi toisena kielenä -opetuksen strategia*. Viimeinen muokauspäivä 12.10.2017.

Tani, Hanna – Nissilä, Leena 2010. *Tasolta toiselle. Opas kielitaidon tasojen kuvausasteikon käyttöön suomi toisena kielenä -opetuksessa*. Opetushallitus, Helsinki.

Testipiste. *Kotoutumiskoulutuksen suomen kielen lopputesti. Opas käyttäjälle*. Julkaisuaikajankohta ei tiedossa.

Testipiste-hanke 2010–2013. Lisätietoa saatavissa: <http://www.testipiste.eu/FI/lopputesti>

Vaarala, Heidi – Reiman, Nina – Jalkanen, Juha – Nissilä, Leena 2016. *Tilanne päällä! Näkökulmia S2-opetukseen*. Opetushallitus, Helsinki.

LIITE 1. Kaikki kirjallisessa aineistossa esiintyvät suhteelliset adjektiivit ja niiden määrä aineistossa.

adjektiivi määrä adjektiivi määrä adjektiivi määrä

kaunis	6	turvallinen		terveellinen	4
puhdas	3	hieno	5	kiltti	
yksinäinen	4	vahva (=vanha)		korkea	7
hidas	2	tärkein	2	pitkä	3
hyvä	122	kalliimpi	3	kasvava	
ympäristöystävällinen	2	vaikeampi	2	sopiva	
huono	25	tavallinen	9	reilu	
rauhallinen	3	paras	6	ahkera	15
parempi	27	riittävä	2	tärkeämpi	
vaarallinen	4	negatiivinen		sujuva	
helpompi	15	kova	5	riippuvainen	
sekaisin		onnellinen	3	rangaistava	
mielenkiintoinen	3	halpa	3	paha	
nopea	13	vähäpätöinen		koditon	
erinomainen	2	kiva		epäekologinen	
itsenäinen	5	syrjivä	2	suurin	
rakas		vakava	10	likainen	
aktiivinen	18	viihtyisä		hauska	6
suojeltu		ystävällinen	6	mukava	5
rento		kokenut		ratkaisematon	
iloinen	10	ongelmallinen		vaikea	22
kätevä	2	köyhä		pieni	
helppo	14	huonompi		tärkeä	63
ihastuttava		mukavampi		surullinen	2
oikea	4	väärä		iso	8
rohkea	2	reipas	2	taloudellinen	
luvaton		luova		uusi	2
huolellinen		lainvastainen		kallis	
kärsivällinen	3	perinteinen		ihana	2
normaali	3	kuiva		isompi	
positiivinen		saavutettava		upea	
ikävä	2	epäinhimillinen		tyhmä	

LIITE 1. (taulukko jatkuu)

adjektiivi	määrä	adjektiivi	määrä	adjektiivi	määrä
iso	8	moderni	2	vihainen	
salainen		täsmällinen	7	erilainen	13
tyytyväinen		rehellinen		korkeampi	2
sosiaalinen	3	tarkka	5	yksinkertainen	
siisti		kansainvälinen (globaali)		laiska	3
tasa-arvoinen	5	demokraattinen	2	hyödyllinen	3
ilmainen	2	kiireinen	2	suuri	6
rauhallinen		lyhyt		tehokas	2
tervetullut		oma- aloitteinen	4	samanarvoinen	
hankala		samanlainen	5	luova	
täydellinen	3	koulutettu		kohtelias	
mukava		suora	2	kodikas	2
eri-ikäinen		palkaton		outo	
luotettava	3	haastava		sisukas	
toimittava (=toimiva)		fyysinen		pienempi	
hyvin organisoitu		nopeampi		uskonnollinen	2

LIITE 2. Kaikki suullisessa aineistossa esiintyvät suhteelliset adjektiivit ja niiden määrä aineistossa.

adjektiivi	määrä	adjektiivi	määrä	adjektiivi	määrä
helppo	6	rauhallinen	3	hauska	3
hyvä	93	nopea	6	hyödyllinen	2
huono	32	iloinen	2	halvempi	
huonompi		tyhmä		halpa	6
luotettava	2	vahva		uusi	2
kärsivällinen	4	sairas	3	nopea	3
kohtelias		turvallinen	3	terveellinen	13
ystävällinen	3	ilmainen		jännittävä	
ok	2	tylsä	9	vaikea	28
vihainen		vanha	3	kallis	6
positiivinen	6	helpompi	2	parempi	10
negatiivinen	3	hidas		hieno	2
helpompi	5	rikas		meluisa	
tärkeä	19	kiva		surullinen	
vaarallinen		ekologinen	3	koditon	
paras	8	tavallinen	2	hiljainen	3
tarkka	3	kalliimpi		puhdas	7
iso	5	epäterveellinen	4		
normaali	8	kevyt			
sosiaalinen	3	pieni			
avoin		nuori	3		
ulosetenpäinihminen		aktiivinen	4		
ekstrovertti		sporttinen	3		
yllättynyt		epäsporttinen			
väsänyt	2	kaunis	4		
monikulttuurinen		lihava			
tosi	2	älykäs			
tyytyväinen		ujo			
itsenäinen		vakituinen			
erilainen	12	laiska			
kova	6	hyvännäköinen			
ahkera	3	likainen	2		

